Riksdagens protokoll
1992/93:37

Torsdagen den 3 december

Kl. 12.00 – 17.40

Protokoll
1992/93:37

---

1 § Meddelande om dagens information från regeringen

Svar på interpellationer

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Utöver vad som tidigare aviserats om information av justitieminister Gun Hellsvik (m) och statsrådet Bo Lundgren (m) får jag anmäla att information också lämnas av finansminister Anne Wibble (fp). Finansministern lämnar information om program för prisstabilisering.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 27 november.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1992/93:Sf18 och Sf19 till socialförsäkringsutskottet

4 § Svar på interpellation 1992/93:32 om biståndsanslagen

Anf. 2 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig för det första om biståndsbudgeten kommer att omfatta andra insatser än bistånd till u-länder, för det andra vilka biståndsanslag regeringen uppdragit åt SIDA att skära ned och för det tredje om även andra biståndsorgan än SIDA beordrats skära i sina anslag, exempelvis om biståndsmyndigheten BITS beordrats skära ned u-krediterna.

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka Bertil Måbrink för att han ställt dessa frågor. På så sätt får jag en möjlighet att lägga till rätta en del missförstånd och feltolkningar i massmedia.

Först vill jag klargöra att de besparingar som vi tvingats göra på det svenska biståndet, i enlighet med den proposition som presenterats för riksdagen den 20 oktober, inte berör biståndsbudgeten för innevarande bud-

getår. Detta budgetår, dvs. 1992/93, uppgår biståndsbudgeten till 14 460 000 000 kr. Från detta skall vi nästa år spara 1 500 000 000 kr., vilket alltså ger en biståndsbudget på 12 960 000 000 kr. för 1993/94. Tyvärr pekar prognoserna mot att Sveriges BNI minskar 1993. Om vi, som tidigare, skulle avsätta 1 % av BNI till bistånd skulle biståndsbudgeten kommande budgetår minskas med ca 500 miljoner. En halv miljard, av de 1,5 miljarder som krispaketet innebär, skulle biståndet alltså i vilket fall minskats med.

De strukturella problemen i svensk ekonomi är mycket stora. För att skapa förutsättningar för en långsiktigt sund ekonomi har denna höst en del smärtsamma åtgärder varit nödvändiga. Vi har med de s.k. krispaketen tagit mycket viktiga steg i riktning mot att angripa problemen med budgetunderskottet och sanera svensk ekonomi i grunden. I denna situation har det varit oundvikligt att även bistånd till u-länderna fått bära en del av bördan. Under förhandlingarnas gång har alla möjligheter till besparingar undersökts och betydligt större belopp än vad som slutligen blev 1 500 000 000 kr. diskuterats.

Det är utomordentligt viktigt att vi får svensk ekonomi på fötter och därmed står bättre rustade för att så småningom möta en konjunkturuppgång och få fart på tillväxten i ekonomin. I ett rikt privilegierat land som Sverige har vi råd att ge ett generöst bistånd. Min fasta övertygelse är att de ekonomiska förutsättningarna snart skall ge Sverige möjlighet att återigen avsätta 1 % av BNI för bistånd till u-länderna. Detta är regeringens målsättning, vilket också understryks i regeringsförklaringen.

Jag vill i detta sammanhang påminna om att Sverige även fortsättningsvis kommer att tillhöra den grupp om fyra länder som ger mest bistånd mätt i andel av BNI. Vi ligger med drygt 0,9 % av BNI till bistånd efter nedskärningar fortfarande långt över FN:s mål om minst 0,7 %.

Bertil Måbrink talar i sin interpellation om att Financial Times skrivit att den svenska nedskärningen hade samma symbolvärde som Berlinmurens fall. Inte utan stolthet läser jag som biståndsminister sådana liknelser. Det ger bevis på den stora respekt man utomlands, i det internationella samfundet, har för Sveriges bistånd. Denna respekt gäller inte bara volymen utan kanske i lika hög grad kvaliteten på svenskt bistånd. Icke desto mindre är nog både Financial Times och jag överens om att den epokgörande händelsen med Berlinmurens fall har en annan plats i världshistorien än marginella och temporära neddragningar av det svenska biståndet. Det visar dock på att symbolvärdet med en biståndsvilja som omsätts i handling, i enlighet med svensk tradition, är enormt viktigt.

Vi närmar oss alltmer slutet på en period av intensivt budgetarbete i regeringskansliet. Regeringens förslag till fördelningen av medel inom biståndsramen, och hur besparingarna skall fördelas, kommer i vanlig ordning att presenteras för riksdagen i budgetpropositionen i januari. Redan nu kan jag dock ge några kommentarer om utgångspunkterna för våra prioriteringar.

Vi har i år tvingats att skära ned i redan pågående och etablerat bistånd. Det är ett grannlaga och svårt arbete. Det som under lång tid med stor möda byggts upp i form av förtroenden och mycket långsiktigt utvecklingssamarbete får inte, i en situation som denna, raseras på grund av kortsiktiga besparingar. Styrkan i det svenska biståndet ligger i långsiktigheten och den mång-

fasetterade helheten av kompletterande insatser och kanaler. Därmed inte sagt att alla biståndsinsatser alltid varit optimala. Flera års biståndsarbete har gett oss viktiga lärdomar. Det är framför allt dessa lärdomar och den samlade biståndserfarenheten som jag vid arbetet med nedskärningar har lutat mig mot. Under hela hösten har jag varit i kontakt med cheferna för de svenska biståndsmyndigheterna. I god och konstruktiv anda har vi diskuterat hur besparingarna bäst kan utföras. SIDA, som ensamt ansvarar för att förmedla drygt hälften av det svenska biståndet, har på min uppmaning, när det stod klart att nedskärningar var ett måste, kompletterat sin anslagsframställning och givit förslag till besparingsområden.

Målet för det svenska biståndet är och förblir att stödja de allra fattigaste och mest utsatta grupperna i världen. Den miljö i vilken biståndet skall verka måste därför vara sådan, att biståndet kan ges på ett effektivt sätt och därmed göra mesta möjliga nytta. För mig är det därför självklart att stödja länder där det finns en respekt för mänskliga rättigheter, där de demokratiska spelreglerna fått fast grogrund, där det ekonomiska systemet ger möjlighet till tillväxt i ekonomin, där en fungerande förvaltning motverkar korruption och där en ansvarsfull ledning förvaltar landets resurser på ett förtroendeingivande sätt, t.ex. inte spenderar en oproportionerligt stor del av budgeten på militärutgifter. Inte bara länder som redan uppnått dessa mål utan i lika hög grad de som bevisligen tar steg i denna riktning bör, enligt mitt förmenande, få stöd i form av bistånd.

Katastroferna ute i världen har tyvärr inte visat minsta tecken till att minska i omfattning – tvärtom. På Afrikas Horn, i södra Afrika, Kambodja och i det forna Jugoslavien fordras massiva insatser för att rädda människor från krig och undergång. Jag har därför förordat att de medel för olika typer av katastrofinsatser som avsätts inom biståndsbudgeten skall vara kvar på oförändrad nivå i förhållande till innevarande år. Detsamma gäller det bistånd som kanaliseras via enskilda organisationer. I ett skede där behoven av biståndsinsatser bara ökar, samtidigt som vi tvingas skära ned biståndsbudgeten, är det av yttersta vikt, som jag redan tidigare nämnde, att värna om biståndet till de allra fattigaste. De enskilda organisationerna har genom sitt arbetssätt och sina kontakter i u-länderna en alldeles speciell möjlighet att nå ut till de mest utsatta grupperna.

Jag vill här också ta tillfället i akt och bemöta Bertil Måbrinks förslag att minska anslaget för Världsbanken. Inom biståndsanslaget avsätts bidrag till Världsbankens biståndsorgan IDA. IDA är den utan jämförelse största och viktigaste kanalen för bistånd till de fattigaste u-länderna. Den fastslagna prioriteringen för IDA:s verksamhet under 90-talet är att bekämpa fattigdomen, dels genom att förbättra de fattigas tillgång på utbildning och hälsovård dels genom att öka deras sysselsättningsmöjligheter.

Vad beträffar Östeuropabiståndet kommer regeringen att föreslå att det finansieras, liksom innevarande budgetår, med en egen ram. Detta bistånd kommer alltså inte att räknas in i biståndsramen om 12 960 000 000 kr.

Slutligen vill jag klargöra för Bertil Måbrink att jag helhjärtat stödjer många av FN:s insatser i det forna Jugoslavien. Det sker redan detta budgetår, och i det fall det blir aktuellt med humanitära, civila insatser även kommande budgetår, kommer jag att pröva dessa i positiv anda. Militära

FN-insatser i området har inte finansierats via biståndsanslaget, och min mening är att detta inte heller i framtiden skall ske.

Anf. 3 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar biståndsministern för svaret. Biståndsministern säger ingenting i sitt svar om vilka direktiv han givit för nedskärningarna. Blir de salamimetoden eller kommer hela bitar att opereras bort, och blir det i så fall importstödet eller olika projekt?

Biståndsministern säger ingenting om hur mycket SIDA skall skära ner. Enligt pressuppgifter handlar det om drygt en miljard mindre än vad SIDA äskade, eller drygt 13 %. Det är pressuppgifter från Development Today nr 20 1992. Samma källa uppger att SIDA i en skrivelse till regeringen skulle ha föreslagit att endast 8,5 % skall skäras på deras budget och att större nedskärningar görs på det multilaterala biståndet, BITS, SWEDCORP och SAREC. Är dessa uppgifter riktiga?

Min fråga i interpellationen om t.ex. BITS fått direktiv att skära ner på u-krediterna har biståndsministern inte besvarat. Biståndsministern säger att målet är att stödja de allra fattigaste, att stödja länder där det finns respekt för de mänskliga rättigheterna och länder som inte spenderar oproportionerligt stor del av budgeten på militärutgifter.

Sedan tänker tydligen biståndsministern skära ner biståndet till länder som minskat sina militärutgifter, t.ex. Angola, Tanzania, Bangladesh och Vietnam. Tystnaden om u-krediterna skall tydligen tolkas så, att BITS skall få fortsätta att använda biståndspengar till högrustande länder som Marocko, Pakistan och Kina. Det är länder som dessutom grovt kränker de mänskliga rättigheterna. Ett annat land som kränker de mänskliga rättigheterna är Tunisien. Även de får ju som bekant u-krediter. Det skulle vara intressant att få några kommentarer på dessa områden.

Man skall tydligen också skära ner 11,5 % av anslaget till familjeplaneringen, trots att SIDA har föreslagit en ökning.

Det är södra Afrika som förlorar på nedskärningen av biståndet. Det är precis samma tendens som kunde ses i regeringens biståndsbudget i januari. De sammanlagda nedskärningarna från januari och oktober blir t.ex. för Moçambique 110 miljoner och för Tanzania 95 miljoner. Vietnam, som nu äntligen visar att de skall försöka att respektera de mänskliga rättigheterna och som har lagt om den ekonomiska politiken, kommer budgetåret 92/93 att ha förlorat 125 miljoner jämfört med de 325 miljoner som man fick budgetåret 91/92.

Detta rimmar mycket dåligt med vad biståndsministern står och säger här, och även har sagt i andra sammanhang, nämligen att det är de fattigaste, de som respekterar de mänskliga rättigheterna och de som skär ner sina militärbudgetar som vi skall satsa på. De skall inte drabbas, men det är ju de som drabbas.

Kina och de andra länder som fortfarande grovt bryter mot de mänskliga rättigheterna drabbas inte. Det har inte hänt någonting i Kina sedan massakern på Himmelska fridens torg, när det gäller förbättringar av de mänskliga rättigheterna. Jag har sagt det många gånger tidigare. Den regim som sitter i Kina är lika stor förbrytare i dag som den var då. Men den skall likväl ha

biståndspengar. Hur kan biståndsministern få detta att gå ihop? Att säga vackra saker är tydligen en sak, men i praktiken sker något helt annat.

Sedan tror jag att biståndsministern säger i interpellationssvaret att man inte skall skära ner biståndet till enskilda organisationer. Det är naturligtvis bra. Men den summan har ju ökat, vilket bl.a. SIDA ville i sina äskanden.

Detta är några frågor som jag tycker att det krävs svar på. Var är det man skall skära när det gäller biståndet? Vilka är det som också i praktiken skall prioriteras? Jag kan visa exempel efter exempel på att det finns en motsättning mellan vad som sägs här i talarstolen och hur man sedan i praktiken tillämpar den här politiken.

Biståndsministern säger i början av sitt svar att han är tacksam över att jag har tagit upp de här frågorna. Jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar dem, inte minst med tanke på massmedias sätt att presentera dem.

Biståndsministern vill skingra en mängd missuppfattningar. Det kanske skulle vara bra om vi fick veta vem det var som föreslog en ännu större nedskärning av biståndsbudgeten. Det har ju talats om 3–4 miljarder. Det vore kanske bra om biståndsministern också skapade klarhet i den frågan. Nu bollas det mellan att det skulle vara Socialdemokraterna, vilket jag har oerhört svårt att tro, och Moderaterna. Det kanske skulle vara bra om biståndsministern, med tanke på kommande regeringskonstellationer i det här huset, talade om vem det var som i förhandlingarna yrkade på att man skulle mer än fördubbla nedskärningarna av biståndet.

Anf. 4 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Sverige befinner sig i den djupaste ekonomiska lågkonjunkturen sedan 30-talet. Fler och fler ställs utanför den svenska arbetsmarknaden. Antalet varsel och konkurser har stigit och är efter svenska mått oerhört höga. Räntorna sjunker inte trots ekonomiska och finansiella åtgärder. Produktionen är fallande och budgetunderskottet galopperande.

För att återställa svensk ekonomi krävs omfattande och genomgripande åtgärder som vi alla kommer att uppleva som mycket smärtsamma.

När Socialdemokraterna tillsammans med regeringen samlades kring de två krispaketen, var det utifrån ett gemensamt ansvarstagande för nationen. Besparingsåtgärderna och inkomstförstärkningarna var nödvändiga för att försvara den svenska kronan. Vi har nu facit i hand och vet att i så måtto lyckades vi inte. Den fasta kronkursen kunde inte räddas. Den faktiska devalveringen kommer att ytterligare urholka biståndsvolymen.

Men detta misslyckande betyder ju inte att vi socialdemokrater kan gå ifrån en politisk överenskommelse som hade som syfte att återställa den djupt sargade svenska ekonomin. Det syftet är alltjämt lika aktuellt.

Vi har tyvärr nödgats skära i sektorer och anslag som vi helst hade velat freda. Ett sådant anslag är biståndet. Men i den akuta situation som landet befinner sig i, måste alla sektorer bidra med besparingar. Därför enades Socialdemokraterna och regeringen om nedskärningar på 1,5 miljarder kronor av biståndsbudgeten.

Vi tvingades fatta beslut som vi naturligtvis inte gillar i grunden. Den negativa ekonomiska trend som vår ekonomi hamnat i måste bromsas upp och den måste brytas. Generellt betyder fallande bruttonationalinkomster näm-

ligen att biståndet minskar, eftersom biståndsvolymen är relaterad till vår samlade BNI. Utan inhemska ekonomiska åtgärder skulle biståndsanslaget alltså hamna i ett svart hål och urholkas ytterligare. Krispaketens beska medicin skall leda till ekonomiskt tillfrisknande och till att den fallande BNI:n vänds i positiv riktning.

Reaktionerna på nedskärningarna lät inte vänta på sig. Internationell press, mottagarländer, multilaterala biståndsorgan, svenska enskilda organisationer och alla biståndets vänner reagerade med oro och förvåning. Sverige hade ju intagit en ledande ställning som biståndsgivare. Sverige hade i handling visat solidaritet med de fattigaste i de fattiga länderna. Hur skulle man tolka dessa nya signaler?

Var de ett uttryck för förändrad svensk utrikespolitik? Var de ett uttryck för hårdnande, mer egoistiska attityder när arbetslöshet och ekonomisk kris drabbar landet? Frågetecknen hopade sig och vi som arbetar med biståndspolitik, har alla mött de här frågorna.

Därför är det för det första nödvändigt att med all tänkbar tydlighet klargöra att nedskärningarna är tillfälliga. Nedskärningarna är en del av ett ekonomiskt återhämtningsprogram som har till syfte att stärka svensk ekonomi, dvs. på sikt stärka biståndsanslaget, inte försvaga det.

För det andra är det nödvändigt att vi ställer oss frågan: Hur upprätthåller vi en hög biståndsvilja hos det svenska folket? Det finns just nu attityder och värderingar i det svenska samhället som tyder på att man vill urholka och underminera medkänsla och solidaritet med tredje världens människor.

Herr talman! Vi socialdemokrater avser att med all kraft verka för att enprocentsmålet återställs. Men kommer den borgerliga regeringen att göra det? Jag finner i biståndsministerns svar något svävande formuleringar, och jag vill gärna nu få bekräftat från den borgerliga regeringens sida att det också för den handlar om en tillfällig nedskärning.

Anf. 5 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Också jag vill instämma med dem som här tidigare i debatten har fört fram det olyckliga i att vi är tvungna att dra ner på biståndet och tillfälligt överge enprocentsmålet. Jag hoppas verkligen att detta skall vara bara tillfälligt och att vi snart skall komma tillbaks till 1 % av BNI. Det är något som Folkpartiet länge har strävat efter och som kunde uppnås under en borgerlig regering. Jag tycker att vi så snart som möjligt måste återkomma till detta.

Nu säger Alf Svensson i sitt svar att neddragningen är av tillfällig art. Jag tar fasta på att det verkligen är så. Vi i Folkpartiet är, som sagt, mycket bekymrade över att man tvingas skära ned biståndet, inte minst nu när klyftorna mellan fattiga och rika länder ökar snarare än minskar. Även om vi har ekonomisk kris här, är det mycket värre i andra länder, med helt andra omständigheter.

När det gäller nedskärningen på 1 1/2 miljard vill jag också säga att biståndsmedlen har minskat i värde i och med att kronan nu har börjat flyta. Det är en tillkommande komplikation när det gäller biståndet till de fattiga länderna. Jag vet inte om regeringen föreslår någon kompensation i det fallet. Det drabbar, som sagt, de fattigaste.

Jag vill också begagna tillfället att stryka under att vi i den svenska biståndsgivningen måste se till hur de mänskliga rättigheterna upprätthålls i våra mottagarländer. Jag har t.ex. helt nyligen haft en debatt med Alf Svensson om Indonesien och Nordiska Investeringsbanken. Också på andra vägar har Sverige givit bistånd till Indonesien. Det var förra året visserligen inte några större summor, men jag tycker inte att vi skall ge bistånd till länder där man grovt bryter mot de mänskliga rättigheterna.

Anf. 6 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag kände inte riktigt igen Bertil Måbrink i dag. Han höjde rösten så väldigt. Jag vet inte riktigt vad det berodde på. Det är ju ändå så att hur jag än vänder och vrider mig, Bertil Måbrink, har jag till uppgift att spara 1 500 miljoner kronor. Någonstans måste det ju skäras ned. Det är en svindlande hög summa. Det finns ingen möjlighet för mig att lägga fram en budget där man inte någonstans gör neddragningar för att klara detta.

Hela inriktningen på den verksamhet som jag är ytterst ansvarig för är ju att hjälpa de sämst ställda. Jag tycker att man har farit åtminstone något vilse, om man menar att det som BITS sysslar med och u-krediter aldrig har att göra något med de sämst ställda på södra halvklotet. Låt mig t.ex. ställa frågan: Om BITS hjälper de fattiga i Etiopien att få energi, skulle det inte vara till gagn för de fattiga?

Vidare vet ju Bertil Måbrink väl så bra som jag, utifrån sin långa parlamentariska erfarenhet, att jag inte nu kan börja diskutera budgeten här. Vi kan inte gå igenom områdena departement för departement. De olika landramarna får vi väl debattera när budgeten är presenterad och vi har den i handen.

Jag kan naturligtvis i mångt och mycket beundra alla dem som har källor inne i departementen och lyckas skaffa sig den ena faktiska uppgiften efter den andra. Ibland stämmer de dessutom. Alla vi som hittills har debatterat landramarna vet att de inte – förstå mig rätt – säger hela sanningen om vad vi gör för att hjälpa ett mottagarland. Därmed vill jag naturligtvis inte bortse från eller nonchalera landramarnas betydelse.

Jag trodde att det framgick med litet större tydlighet än vad som tydligen uppfattades att katastrofanslag och anslag till enskilda organisationer inte minskar. Det innebär att man i stället för en nedskärning tvärs över får ta litet mera på andra håll.

Dessutom försöker vi, herr talman, efter bästa förmåga, väl medvetna om att vi inte klarar detta på ett absolut objektivt sätt, använda de kriterier som vi har lagt fast, bl.a. kriteriet om mänskliga fri- och rättigheter. Jag håller med om att det finns ofantligt mycket övrigt att önska. Jag är dock av och till förvånad över att just vissa länder lyfts fram. Jag fick nästan en känsla av att Bertil Måbrink lever i den föreställningen att allt i Vietnam är frid och fröjd när det gäller mänskliga rättigheter. Låt mig säga att så inte är fallet. Men i det avseendet fanns såvitt jag förstod ingen restriktivitet från Bertil Måbrinks sida.

Jag menar att man måste sträva efter att påverka så långt görligt är för att utvecklingen så sakteliga – det är säkert det som det handlar om – skall börja gå åt rätt håll. Jag tror fortfarande, herr talman, på idén att det är bättre att

ha ett fönster öppet än att bomma till alla kontaktvägar mot de länder där människorna terroriseras av sina totalitära regimer.

Jag tackar Kristina Svensson för hennes anförande. Jag tyckte att det låg mycket av sanning och klokskap i det. Jag kan försäkra – och det vill jag säga också till Ingela Mårtensson – att jag skall göra mitt yttersta för att vi så snart som möjligt skall vara tillbaka på 1 % av BNI. Det ligger i mitt intresse, och jag kan deklarera att anledningen till att jag har satt mig just på den här ministerposten är att jag personligen är engagerad i frågorna. Jag hoppas att det vid något enstaka tillfälle också framgår.

Jag har naturligtvis inte någon majoritetsposition i dessa frågor, men det står i regeringsförklaringen, som ändå de fyra regeringspartierna har ställt sig bakom, att vi så snart som möjligt skall nå tillbaka till enprocentsmålet igen. Jag vet att jag har stöd från flera partier – jag hoppas från alla, inkl. oppositionspartierna – i det avseendet, så det bör vi väl klara.

Anf. 7 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Ja, jag är upprörd över hur man nu går till väga när det gäller att klara ett stort budgetunderskott. Då är det återigen de fattiga i tredje världen som skall vara med om att betala våra försyndelser. Jag är oerhört upprörd över detta, Alf Svensson, och därför kanske jag också höjer rösten. Det skadar inte att man höjer rösten även här i kammaren någon gång och ryter till mot sådana här enorma orättvisor.

Jag har inte försvarat Vietnam och friförklarat dess regim i frågan om respekt för de mänskliga rättigheterna. Jag vill dock påstå, och det har också Alf Svensson själv sagt, att man i Vietnam nu ändå gör allvarliga försök att komma till rätta med brotten och göra upp med sina felaktigheter på det här området. Det är det som jag håller regimen räkning för. Men det innebär inte att man skall sluta att ha ögonen på dess företrädare och att ställa krav på dem. Det skall vi fortsätta med.

Låt mig t.ex. göra en jämförelse med Kina. Kina har inte visat några som helst motsvarande ambitioner, men ändå får landet bistånd. Det kan låta bra att vi måste ha en fot inne i landet för att bättre kunna bevaka vad som händer där. Det kan finnas fall där det skulle vara viktigt. Men säg som det är, Alf Svensson! Det är de kommersiella aspekterna som är intressanta när det gäller Kina. Det är de som helt plötsligt tar överhanden, och då blir vår kamp för de mänskliga rättigheterna en andrahandsfråga.

Indonesien är ett likadant exempel. Har man i det landet blivit snällare, humanare och respekterar mera de mänskliga rättigheterna i dag än för fem år sedan? Absolut inte! Varför skall vi i Sverige ändå ge biståndspengar till ett sådant land? Jo, de kommersiella intressena kräver detta, Alf Svensson!

Jag är motståndare till denna nedskärning på 1,5 miljarder kronor. Men jag förstår att det finns en majoritet i kammaren för att det skall ske. Då är jag intresserad av att få vara med och ha synpunkter på var man skall skära och var man skall låta bli att skära. Det är denna fråga mitt resonemang om u-krediterna rörde sig kring, dvs. att man nu inte skär ned de delar av u-krediterna som går till dessa hemska förtryckarregimer – och det är ju biståndspengar. I stället skulle man kunna skona de länder som har en ambition att förbättra situationen för människorna.

Anf. 8 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Det är egentligen bara en enda fråga i denna debatt som intresserar mig, nämligen hur biståndsmininstern och regeringen ser på dessa nedskärningar. Är de temporära eller inte? Jag betvivlar inte ett ögonblick biståndsministerns goda vilja i den här frågan. Jag tror att Alf Svensson personligen ser på detta som temporära neddragningar. Men det här handlar om hur regeringen som helhet kommer att agera. Det är det som intresserar mig.

Hur långt är biståndsministern beredd att gå för att försvara att detta är enbart tillfälliga, temporära nedskärningar så att enprocentsmålet kan återställas så snart som möjligt? Är biståndsministern t.ex. beredd att lämna regeringen för ett sådant krav?

Anf. 9 RICHARD ULFVENGREN (nyd):

Herr talman! Herr statsråd och andra deltagare i interpellationsdebatten!

Jag satt på mitt rum och arbetade med andra ämnen. Men så lyssnade jag på debatten på vår intern-TV, och jag tyckte att jag borde nog ta mig till kammaren i alla fall.

Jag har all respekt för att ni för denna debatt fram och tillbaka här. Men lås er inte vid ett belopp, och lås er inte vid pengar! Det är det värsta ni kan göra. Ni diskuterar här en summa om 1 % av BNI. BNI är rörlig, och den kan gå upp och ned. Men glöm inte att det går att göra saker för en lägre kostnad. Utmaningen är att göra mer för fler till en lägre kostnad! Det tycks vara omöjligt för er andra. Jag vill att detta skall komma med i debatten och föras till protokollet.

Jag vet att statsrådet Alf Svensson gör en hel del för att åstadkomma en effektivisering. Det finns mer som kan göras, och ta gärna upp de exemplen i debatten.

Jag vill gärna ge ett exempel, som kanske inte är så vanligt i politiska kretsar. Företaget Saab gick jättedåligt för några år sedan. Företaget fick en ny chef. Jag tror att han hette David Herman. På ett och ett halvt år lyckades han producera dubbelt så många Saab-bilar till samma kostnad som tidigare. Jag tror inte att Saab var ett illa skött företag tidigare. Även i en bra organisation går det alltid att åstadkomma förbättringar, och jag tror att det går att åstadkomma förbättringar i den svenska biståndsverksamheten – och särskilt inom SIDA.

Den här frågan berör ändå enskilda människor. Biståndet skall ju komma folk till del. Vi kan ta ett exempel med en familj. Alf Svensson skall bjuda sina vänner på middag. Nu är han i och för sig inte beroende av riksdagsmännens löner. Men om vi nu inte får en löneförhöjning, så får även vi hålla en låg budget. Alf Svensson vill då bjuda sina vänner på något exklusivt, och han går då till NK och handlar. Men då ser han att han bara har råd att bjuda sex personer, men han vill egentligen bjuda 20 personer. Då får han tänka om och lösa frågan på något annat sätt. Med enkla medel kanske han t.o.m. kan göra en mycket trevligare och roligare middag för fler till en lägre kostnad.

Jag vet att det här är kanske ett banalt exempel, men det visar att det går att se möjligheterna. Se inte bara alla problem!

Anf. 10 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vill säga rakt på sak till Kristina Svensson, att regeringen har i regeringsdeklarationen klart och entydigt lagt fast att det är fråga om en temporär nedskärning.

Jag fick frågan om biståndsministern är beredd att lämna regeringen om vi inte lyckas nå tillbaka till 1 % inom en av Kristina Svensson icke närmare specificerad tidsrymd. Är det inte litet väl tufft att ställa en sådan fråga när Socialdemokraterna har varit med på en sänkning om 1,5 miljarder kronor av biståndsnivån? Det finns alltid en smärtgräns i alla frågor, herr talman. Men att avkräva mig något besked i den frågan i dag ter sig något egendomligt.

Jag har all respekt för att Måbrink höjde rösten. Jag brukar bara inte vara van vid det röstläget från min gode vän Bertil Måbrink. Det brukar snarare vara jag som höjer rösten och inte Bertil Måbrink. Men varför inte ombytta roller!

Bertil Måbrink är upprörd över att de fattiga skall betala för våra misstag och försummelser. Jag vill naturligtvis inte ge någon lång historieskrivning. Men det parti som Bertil Måbrink företräder har inte varit dåligt på att föreslå utgiftsökningar i kammaren som i sin tur har lett till att obalansen inte precis har avhjälpts. Därför är vi där vi är i dag, och vi kan väl alla ta på oss skulden.

Jag och flera andra har understrykit att om vi inte tar itu med denna obalans, kommer BNI, vilket för närvarande är fallet, att dratta utför ytterligare. Då blir 1 % av BNI bara mindre och mindre. Sedan kan vi stoltsera med ett procentmål som de facto inte ger lika stora resurser.

U-krediterna har på något sätt fått ett vanrykte här. "Det är bara de kommersiella intressena som gör sig gällande." Jag påstår att när det gäller Kina – det grava fallet – har MR-situationen tagits upp till diskussion gång på gång. Senast var det socialministern som gjorde det. Det är möjligt att någon även har gjort det efter honom. Jag har själv tagit upp frågan i de få kontakter jag har haft med kinesiska delegationer. Jag tror att vi har större möjligheter att få kineserna att lyssna om vi har vissa relationer med dem.

Jag tycker inte alltid att man skall framställa det som något eländigt och bekymmersamt att svensk industri får en chans att vara med i diskussionen. Någon industri skall ju finnas med! Varför skall Sverige vara det land som alltid håller sin industri borta och fjärran? Kristina Svensson sade i sitt inledningsanförande att fler och fler ställs utanför den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt frågar hon mig hur opinionen skall upprätthållas för att ge bistånd.

Åk ut och tala om för folk på svenska arbetsplatser, t.ex. Saab och Volvo, att svenska biståndspengar kan lika gärna gå till Mac i USA eller Fiat i Italien. De kommer att kräva att pengarna skall gå till Volvo och Saab.

Man skall inte tala om u-krediter som om de utgör vilket bistånd som helst. Visst finns det inslag av bistånd, men det är inte bistånd i reguljär tappning.

Herr talman! Den jämförelse som Richard Ulfvengren gjorde kan vara något vansklig. Det är ingen risk, Richard Ulfvengren, att det saknas gäster vid middagsbordet när de rika i-länderna dukar upp. Även om vi dukar aldrig så påvert, står det ändå miljontals i kö för att få sätta sig vid bordet.

Anf. 11 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! U-krediter kan väl ha sin betydelse. Jag har inte tagit totalt avstånd från dem. Jag tror att biståndsministern medvetet försöker misstolka mig. Jag har sagt att det finns en motsättning i det biståndsministern säger om mänskliga rättigheter och vad som i övrigt skall prioriteras. Det finns en del biståndspengar i u-krediterna som ges till länder som bevisligen grovt bryter mot de de mänskliga rättigheterna.

Jag är övertygad om att dessa länder utnyttjar det stenhårt i sin inhemska propaganda och talar om att Sverige, detta demokratiska land, ger dem pengar osv. Men de fortsätter med grovt förtryck av människorna.

När det nu skall skäras ned är det viktigt att skära där det är befogat att göra det. Man skall ju ta bort 1,5 miljarder. Jag har pekat ut ett område, nämligen u-krediterna. Världsbanken och IDA är ett annat exempel. Jag menar inte att vi helt skall stryka dem, men det finns ingen anledning att nu fylla på ytterligare. Jag har inte sagt att vi skall ta avstånd från Världsbanken och IDA. Men det finns inslag i deras politik som inte stämmer överens med våra biståndspolitiska mål här i landet. Det kan väl inte vara så svårt att förstå.

Vi skall inte hålla på och tjafsa om att höja rösten. Alf Svensson höjer också rösten här ibland, kanske ännu mer än vad jag har gjort. Det kan vara min tur att göra det, och jag gör det för att jag är så upprörd över att man låter de fattiga människorna än en gång betala vad vi har ställt till med. Den rika världen tjänar fortfarande på den fattiga världen. Det bistånd som betalas ut från den rika världen till u-länderna ligger på 900 miljarder dollar. Men vi plockar tillbaka 1 300 miljarder dollar från u-länderna. Också Sverige är med och profiterar fortfarande, vad jag förstår.

Jag tycker att biståndsministern försöker smita förbi jämförelsen med Berlinmurens fall. När det skrevs att den svenska nedskärningen av biståndet hade samma symbolvärde som Berlinmurens fall, var det just symbolvärdet det handlade om. Vi, som hade betraktats som u-ländernas verkliga vän, gjorde denna nedskärning. Det uppfattades som ett genombrott för biståndsraserarna. De är som bekant många runt om i världen. De finns också i denna kammare. De kommer att ta Sverige som exempel och säga: Nu har Sverige skurit ned på biståndet, och nu måste vi göra det också. Det är oerhört farligt.

Anf. 12 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Det blir fler parallella diskussioner i denna interpellationsdebatt. Jag vill återkomma till frågan om detta är en tillfällig nedskärning eller ej. Det intressanta är tidsperspektivet. Jag frågar om biståndsministern är beredd att agera kraftfullt och i regeringen försvara en återgång till de ursprungliga volymerna. Det är inte bara den budgetproposition som ni arbetar med nu som det gäller, utan det finns ytterligare en budgetproposition att förvänta sig under denna mandatperiod.

Tidsperspektivet är det intressanta. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi ställer oss upp och försvarar biståndet. Som jag nämnde i mitt inledningsanförande finns det mycket starka krafter som vill urholka biståndsviljan och

ta denna tillfälliga nedskärning till intäkt för att det är legitimt att sänka det svenska biståndet.

Jag tycker att vi har ett stort ansvar. Vi är faktiskt i ledande ställning. Det ligger ett symbolvärde i att ställa sig upp och försvara enprocentsmålet.

Inom parentes sagt tycker jag att Richard Ulfvengrens bild får stå för sig själv.

Anf. 13 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Kristina Svensson påpekade att det har dykt upp olika frågor i denna debatt. Jag reagerade när statsrådet talade om att biståndet skall vara kopplat till svensk industri och svenskt företagande och att vi inte borde hålla svenska företag borta. Självfallet skall vi inte göra det. Men jag tycker inte att vi för den sakens skull skall binda biståndet till speciella svenska företag. Det är länderna som får biståndet som själva skall avgöra vad som är lämpligt för dem och var de vill göra sina inköp etc. Jag utgår från att svensk industri också kan vara med och konkurrera på jämlika villkor. Det är inte fråga om att hålla svenska företag borta. Men det är mottagarländerna som i princip skall få välja själva hur de vill använda pengarna.

Jag vill återgå till huvudfrågan i denna diskussion, om det är en tillfällig nedskärning eller ej. Jag kan bara konstatera, precis som statsrådet gjorde, att Socialdemokraterna och regeringen gemensamt har kommit fram till denna nedskärning. Jag, och Folkpartiet med mig, hoppas verkligen att detta skall vara en tillfällig nedskärning. Vi vill slå fast att vi inte skall ge utrymme för att man fortsättningsvis skall kunna tumma på biståndet. Jag instämmer i det Kristina Svensson säger, att enprocentsmålet är viktigt från symbolisk synpunkt.

Självfallet skall biståndet utnyttjas på effektivaste sätt. Men det är en helt annan debatt, Richard Ulfvengren.

Anf. 14 RICHARD ULFVENGREN (nyd):

Herr talman! Herr statsråd! Jag tycker att det är bra att Alf Svensson tar upp sammankopplingen med svensk industri, men kanske inte så mycket av de skäl ni tror. För att vi skall kunna bli stolta över vårt bistånd och få gehör för detta, är det viktigt att försöka få till stånd så mycket samarbete som möjligt mellan industrierna. Precis som Alf Svensson nämnde är det svårt att försvara biståndet för t.ex. en arbetare ute på Saab. Det får inte bli så som i tidigare fall, som Alf Svensson nämner, att vi har köpt lastbilar från någon annan och att svenska företag inte ens har fått vara med och lämna offerter. Det är viktigt att vi får respons ute hos folk och får gehör för biståndet. Det har vi inte i dag.

Det skulle vara roligt om vi om några år kunde säga att svenskarna är stolta och om man ute i världen skulle säga: Tänk, vad de får mycket gjort för sina pengar, ett så litet land som ändå kan göra så mycket. Det är sådant jag skulle vilja läsa om, i stället för de skandaler man nu får höra om, med löner och annat.

Jag tänker inte skriva på Alf Svenssons avskedsansökan, om man måste överge enprocentsmålet för biståndet och närma sig 0,7 %, som FN har rekommenderat. Jag tycker att Alf Svensson gör jobbet mycket bra och bör

stanna kvar. Jag är dessutom glad att man prioriterar enskilda organisationer och katastrofbistånd. Det är någonting som jag och mitt parti kämpar hårt för att man skall satsa mera på.

Jag tror att man måste premiera befolkningsfrågan. Världens befolkning kommer att fördubblas på 40 år. Afrikas befolkning fördubblas på 20 år. Vi måste göra någonting mera drastiskt i detta sammanhang för att få detta att fungera. Det finns en önskan i u-länderna att få hjälp i detta avseende. Om vi kunde tillgodose den, finns större hopp om att det bistånd vi ger verkligen får effekt.

Anf. 15 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är mycket värdefullt att vi frejdigt debatterar biståndet och att åsikter bryts mot varandra. Jag är övertygad om att vi får tillfälle att göra det framöver. Jag är helt på det klara med att de besparingar vi är nödgade att göra inte kommer att tilltala alla. Det vore otänkbart. Låt oss då ärligt och frejdigt ta debatten igen. Men någonstans måste besparingarna göras.

Jag skall också utan omsvep tillstå att det är svårt med kriteriet mänskliga fri- och rättigheter. Men det är oerhört angeläget för mig och för oss alla. Om vi över hela linjen skulle säga att de som inte respekterar mänskliga fri- och rättigheter och inte lever upp till ratificeringen av barnkonventionen osv. inte skall få något bistånd, då fick vi inskränka vårt biståndsgivande sällsamt mycket. Nu tror jag inte att någon vill det.

Vi tror på en utveckling. Vi vill vara med och påverka, och vi tror att morgondagen skall bli bättre. Därför finns vi där. Därför har vi förhandlingar med mottagarländerna och säger vad vi anser om mänskliga fri- och rättigheter frimodigt och frejdigt.

Det var uppmuntrande att höra Kristina Svensson uttala sin raka tro på att regeringen kommer att hålla ihop. Det är inte var dag vi hör från socialdemokratin att vi kommer att lägga fram ytterligare en budgetproposition. Jag gläder mig åt att den tron har börjat slå rot i socialdemokratiska kretsar.

Det är givet, Ingela Mårtensson, att de länder som får bistånd själva skall vara med och bestämma. Jag tror att det är helt olyckligt, som man gör från en del håll, att bara pracka på länder de varor som man tycker att man skall skicka dit, för att gynna sin egen industri. Det har aldrig varit min åsikt.

Till slut, herr talman, några ord med anledning av det som Richard Ulfvengren har sagt här om svenskt bistånd. Det *är* inte dåligt. Det kommer alltid att vara sällsamt svårt att ge bistånd, därför att vi har att göra med regimer som har svaga, bräckliga administrationer etc. och därför att vi människor gör fel. Det finns inga som är fullkomliga. Men när det svenska biståndet bedöms av OECD:s DAC får vi väldigt högt betyg.

Vi får akta oss så att vi inte klär oss i säck och aska varje gång vi talar om svenskt bistånd, för då får vi höra om förfärligt många *inhemska* områden, det vill jag påstå. Vi har all anledning att vara stolta över vårt bistånd, trots felstegen!

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1992/93:38 om Sverige och det internationella samarbetet om flyktingfrågor m.m.

Anf. 16 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maj-Lis Lööw har i en interpellation ställt frågan till mig om efter vilka linjer Sverige, internationellt och i Europa, nu driver frågor kring massflykt, flyktingar och övrig migration.

Det är mycket riktigt, som Maj-Lis Lööw säger, att Sverige sedan lång tid aktivt deltagit i de olika internationella fora som finns inom flykting- och migrationsområdet. Den nuvarande regeringens aktiviteter på området har inriktats på frågor om de mänskliga rättigheterna och demokratiprofilen på det svenska biståndet. Dessa frågor har ett klart samband med bakgrundsorsakerna till flykt och påtvingad migration. Inriktningen har också varit på frågor som har att göra med behovet av att skapa en europeisk beredskap, policy och ett gemensamt ansvarstagande för s.k. massflyktssituationer. Den tragiska utvecklingen i det f.d. Jugoslavien har med all kraft understrukit behovet av detta arbete.

I den principiella plattform som togs fram av den förra regeringen och som lades fram för riksdagen som en proposition med namnet "Aktiv flykting- och immigrationspolitik" gjordes en genomgång av hela politikområdet.

Behovet av ett tydligare samband mellan insatser inom olika politikområden underströks. Den beskrivning av utmaningar för det politiska utvecklingsarbetet som propositionen var ett uttryck för var realistisk och sakligt grundad. Skälet till att regeringen valde att dra tillbaka propositionen var främst att de överväganden som den innehöll var av principiell karaktär och ännu inte fått formen av klara och tydliga förslag till riksdagen. Regeringen bedömde att arbetet måste utvecklas i mer konkreta termer.

I fråga om ett av propositionens mer konkreta förslag, nämligen frågan om dubbla medborgarskap, har regeringen en annan principiell uppfattning än vad den socialdemokratiska propositionen gav uttryck för. Förslaget i propositionen att inrätta en ny högsta instans för utlännings- och medborgarskapsärenden kom att följas upp av ett likartat förslag till riksdagen från den nuvarande regeringen.

Maj-Lis Lööw tar upp frågan om beredskap inför massflyktssituationer. Jag vill inledningsvis nämna att just den svenska beredskapen på denna punkt setts över av en särskild utredare som lagt förslag om regelsystem och åtgärder i mottagandet i Sverige som en följd av massinvandring efter krig eller andra katastrofer. Efter remissbehandling är det regeringens avsikt att för riksdagen presentera sina förslag under nästa år. Det finns dock skäl att påpeka att berörda myndigheter, främst Invandrarverket, inom ramen för den allmänna civila beredskapen, har utarbetat beredskapsplaner som kan utlösas vid stor inströmning till landet. Frågan om massflykt har också en vidare innebörd, som jag återkommer till.

Regeringens agerande på det internationella området har under det gångna året haft en tydlig profil och arbetet har bedrivits intensivt. Jag vill här lämna en kortfattad beskrivning av agerandet inom några av de viktigaste områdena och börjar helt naturligt med arbetet hos FN:s flyktingkommissarie (UNHCR).

Som en följd av den stora utmaning Europa ställts inför under senare år har ett intensivt arbete inom UNHCR kommit att bedrivas. Utvecklingen på Balkan har ställt FN-systemet inför en situation av ett helt nytt slag. Delvis på svenskt initiativ sammankallades i somras en stor internationell konferens i Genève för att de stater som berördes av inbördeskriget i det forna Jugoslavien skulle komma samman och försöka finna lösningar, dels på flyktingproblemet som sådant, dels också för de akuta biståndsinsatser som fordrades för att underlätta för dem som måste ges hjälp i närområdet.

Arbetet har därefter fortsatt längs två spår. Politiska försök till lösning av konflikten har bedrivits inom ramen för den s.k. Londonkonferensen, med de två speciellt utsedda samordnarna Vance och Owen. Inom ramen för UNHCR:s ansvarsområde har uppföljningsaktiviteter ägt rum och omfattande biståndsmedel kunnat ges, främst till stöd för den mottagning av krigsflyktingar i närområdet som blivit en närmast omöjlig påfrestning för stater på norra Balkan. UNHCR samarbetar här med FN:s särskilde katastrofsamordnare Jan Eliasson och hans organisation.

Händelserna i det forna Jugoslavien har också lett till att ett utvecklingsarbete i fråga om de rättsliga skyddsfrågorna kommit att intensifieras. Sverige har deltagit i UNHCR:s arbete på denna punkt. Frågan om tillfälligt skydd och hur ett sådant skydd förhåller sig till konventionsstaternas åtaganden har belysts och preciserats. Arbetet har understrukit behovet av internationellt samarbete när det gäller att utveckla internationellt godtagbara skyddsinstrument. Sverige medverkar i detta arbete.

Med Europarådet som värd kallades en ministerkonferens i Wien samman i januari 1991 för att försöka förbereda och rusta sig för de utmaningar som uppkomsten av en rad nya statsbildningar i Central- och Östeuropa kommit att aktualisera. Öst–väst-migrationen och behovet av ett migrationspolitiskt samarbete med dessa nya stater är givetvis stora framtidsfrågor. Arbetet i denna s.k. Wien-grupp har fortsatt med svensk medverkan. Särskilt då det gällt att informera de nya länderna och diskutera konkreta migrationsfrågor har omfattande kontakter kunnat knytas.

Sedan något halvår bedrivs ett informellt samarbete på ämbetsmannanivå med syfte att utveckla en regional europeisk ordning för att möta massflyktssituationer. Sverige har tagit initiativet till detta arbete. Utgångspunkten är att förbereda för en politisk behandling av frågan om hur stater kan samverka för att möta massflyktssituationer, både i fråga om det rättsliga skydd som måste ges dem som måste fly och hur mekanismer kan skapas för att staterna på ett ansvarsfullt sätt skall samverka. Det är ännu för tidigt att uttala sig om möjligheten att skapa en sådan europeisk regim. Statsministern uttalade i samband med ESK:s uppföljningsmöte i Helsingfors i juli i år att det kommer att vara ett starkt svenskt intresse att placera frågan om migrationspolitiskt samarbete på dagordningen. I samband med att Sverige övertar ordförandeskapet för ESK kommer detta arbete att drivas vidare.

Det finns flera andra internationella fora som arbetar med migrationssamarbete länderna emellan och där Sverige deltar. International Organization for Migration, IOM, är en sådan, som kan komplettera UNHCR:s insatser med att utveckla migrationspolitiska instrument. Särskilt stora är förhoppningarna i Centraleuropa och i det forna Sovjetunionen. Även inom ramen

för OECD bedrivs internationellt migrationssamarbete, i vilket Sverige deltar.

Sambandet mellan invandrings- och flyktingpolitiken i Sverige och vårt internationella agerande och vårt internationella utvecklingssamarbete är uppenbart. Jag vill dock peka på två förhållanden som för närvarande något kommit att begränsa vårt arbetsutrymme eller påverka vårt agerande. Det ena är arbetet med den europeiska integrationen. En begränsning för våra möjligheter att samverka på den europeiska arenan fullt ut är att vi ännu inte är medlemmar i EG. Detta är en självklarhet men måste ändå understrykas. Den svenska handlingslinjen härvidlag är givetvis att utnyttja de möjligheter till öppning och dialog som ändå finns för dem som ansökt om medlemskap i EG. Målet att inom EG avveckla gränserna, eventuellt redan nästa år, kommer att mot en konkret bakgrund understryka behovet av samarbete inom en rad områden.

En annan faktor som kommit att ställa oss inför nya problem är, som jag tidigare nämnt, händelseutvecklingen i f.d. Jugoslavien som kommit att innebära helt nya behov och förutsättningar för migrationspolitiskt samarbete.

Jag vill också nämna att regeringen inom kort avser att kalla samman en parlamentariskt sammansatt kommitté för att se över hela invandrar- och invandringspolitiken. Frågorna om det internationella och europeiska samarbetet och vad som bör styra detta kommer att utgöra viktiga uppgifter för kommittén. Parallellt med detta utredningsarbete kommer regeringen naturligtvis att fortsätta att aktivt delta i arbetet på det internationella migrations- och flyktingpolitiska området.

Anf. 17 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret, men för att det här skall bli ett svar måste jag faktiskt formulera om min interpellation. Om jag hade frågat Birgit Friggebo vilka internationella fora som Sverige för närvarande deltar i kring invandrar- och flyktingpolitiken, hade det här möjligtvis varit ett svar. Men med tanke på att jag i min interpellation frågade efter vilka linjer som Sverige driver detta samarbete, så är det här ett icke-svar.

Birgit Friggebo säger i svaret att Sverige har en tydlig profil i det här arbetet, men vi får inte veta något om hur den profilen ser ut.

Jag skrev i min interpellation att det är förståeligt om regeringens aktiviteter när det gäller flykting- och invandrarpolitiken främst har handlat om att skapa en europeisk beredskap, policy och kanske också "burden sharing" för massflyktssituationer, eftersom de akuta problemen i det som en gång var Jugoslavien har tvingat fram det.

Nu ägnar Birgit Friggebo en ganska stor del av sitt svar åt att beskriva i vilka fora just dessa frågor har diskuterats, och det är väl okej. Hon talar om ESK, om Wien och om UNHCR, men vi får inte veta annat än att Sverige deltar och att Sverige medverkar. Men vad tycker Sverige? Vilken linje driver Sverige? Det var ju det min interpellation handlade om. Det sägs t.ex. i svaret att det pågår diskussioner om vad som är nationellt godtagbara skyddsinstrument, men vilka skyddsinstrument är då nationellt godtagbara enligt Sveriges uppfattning?

Herr talman! Massflykt var bara en liten del av det jag tog upp i min inter-

pellation. På grund av den akuta situationen har ju ändå ett agerande framtvingats i det sammanhanget. Men jag sade ju i min interpellation att behovet av samarbete är mer komplicerat än så. Det handlar inte bara om massflykt. Inte minst behöver Europa, och inte bara EG, hitta ett gemensamt förhållningssätt till flyktingströmmar, migrationstryck och flyktingars skyddsbehov. Frågan om hur en minsta gemensamma nämnare för den europeiska flyktingpolitiken skall se ut är ju minst sagt brännande. För Sverige gäller det att i en sådan diskussion bestämma vilka förslag vi realistiskt sett kan vinna gehör för och hur de förslagen skall drivas tillsammans med likasinnade länder.

Detta skrev jag i min interpellation för ett par veckor sedan. Nu har vi dagsfärska uppgifter om att EG-ländernas regeringar diskuterar den framtida flyktingpolitiken på ett sätt som innebär att de stramaste av de strama tolkningarna blir tongivande. Det här är något som verkligen borde oroa en invandrarminister som säger sig slå vakt om en generös flyktingpolitik. Inte en kommentar kring det får vi i Birgit Friggebos svar, trots att det är så aktuellt.

Om det nu blir så som det synes av massmediarapporteringen och som tydligen oroar både Amnesty och UNHCR, borde också Birgit Friggebo vara oroad av två orsaker.

För det första: Hur skall hon kunna övertyga sina meningsfränder på invandrarpolitikens område att rösta för medlemskap i en sådan gemenskap, om den kommer att ha den inriktningen?

För det andra: Hur skall Sverige, vare sig vi är medlemmar i EG eller inte, kunna upprätthålla en generös flyktingpolitik i ett sådant Europa? Det måste finnas någon strategi som går längre än till att säga att vi inte kan göra det förrän vi blir medlemmar.

Var finns det nordiska samarbetet, var finns samarbetet med likasinnade? Jag upplevde aldrig att det var någon svårighet att hitta s.k. like-minded i Schweiz, i Österrike eller i Holland. De var utomordentligt intresserade, och vi träffades efter ministermötet i Wien och försökte hitta gemensamma nämnare. Canada ville gärna utveckla ett samarbete med Sverige på det här området. Canadas ansvariga minister reste ända till New York bara för att få träffa mig när jag var där, eftersom hon ville att Sverige och Canada skulle ta initiativ till ett sådant samarbete. Också i Canada är man naturligtvis oroad över vad som händer om Europa stramar åt flyktingpolitiken.

Herr talman! Jag hade inte tänkt ägna så mycket tid åt frågorna om med vilka vi skall samarbeta och hur samarbetet skall gå till, men eftersom invandrarministern ägnar så stort utrymme åt det måste jag ändå få ge min syn på saken.

Pudelns kärna är ändå att det inte bara gäller att veta vart man skall åka och till vem man skall åka, utan man måste också veta vad man skall säga när man kommer fram. Vad skall man säga när man kontaktar Genève, de nordiska grannarna, UNHCR, OECD och andra? Det är möjligt att regeringen vet det, men vi har i alla fall inte hittills, genom det här svaret, fått veta det av Birgit Friggebo. Jag hoppas att det kommer att framgå av debatten som följer.

Det är inte realistiskt att tro att vare sig Europa eller Norden skulle vara

beredd att svälja svensk invandrarpolitik som modell. Vill man verka för något annat än det som nu håller på att hända i EG, måste man ha ett alternativ att komma med, något som de progressiva krafterna kan enas om.

En tanke bakom den socialdemokratiska propositionen var just att riksdagen skulle få diskutera detta. Vi diskuterar ju allt annat. T.ex. diskuterade vi för en stund sedan Sveriges inriktning och linje i fråga om biståndet. Då tycker jag att riksdagen också skulle få möjlighet att litet mer diskutera de här frågorna. Jag kan inte förstå det på annat sätt än att endera har Sverige ingen linje men deltar ändå glatt och aktivt i det här arbetet i avvaktan på att utredningen skall lägga fast en linje, eller också har Sverige en linje, men den angår egentligen inte riksdagen.

Jag är ledsen över det här svaret, Birgit Friggebo. Jag har ställt interpellationen därför att jag är intresserad, inte för att söka konfrontation. Men jag tycker att ett sådant nonchalant svar är provocerande, och jag hoppas att jag får litet anständiga svar under debatten.

Anf. 18 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! UNHCR:s kommissarie Sadaka Ogata höll nyligen ett anförande i FN. Hon kunde då komma med en glädjande nyhet och många dåliga. Den goda nyheten var att regeringarnas bidrag hade ökat till över 900 miljoner USA-dollar. Det är väldigt viktigt att utöva alla tänkbara påtryckningar vid samtal och kontakter med andra länder för att öka det här ekonomiska bidraget, som är så angeläget.

UNHCR:s kommissarie sade också någonting annat, nämligen att det är angeläget att behålla asylinstitutet i en värld som är präglad av MR-kränkningar och väpnade konflikter. UNHCR har uttalat sig inte bara för Genèvekonventionen och de förbättringar som kan göras i den, utan man har också uttalat sig starkt för att reglerna om de facto-flyktingar inte skall tummas på. Jag skulle vilja höra Birgit Friggebos synpunkter på den frågan liksom på övriga rekommendationer som kommer från UNHCR. Är regeringen helt inställd på att följa rekommendationerna från UNHCR?

Nu rapporterar UNHCR att över tre miljoner människor har tvingats lämna sina hem i det forna Jugoslavien. Det är alltså en kraftig ökning som har inträffat, och det fordras därför alldeles särskilda insatser.

Birgit Friggebo nämner i sitt svar bl.a. Europarådet. Eftersom jag tillhör Europarådet och har följt debatten och besluten där, vill jag på nytt ta upp Europarådets rekommendationer. Det är tre stycken, och jag vill särskilt understryka en, nämligen den att Europarådet begär att regeringarna skall använda den sociala utvecklingsfonden för att hjälpa människor som har tvingats lämna sina hem. Jag har tagit upp den frågan också med utrikesministern, och jag har även nämnt den i tidigare debatter med Birgit Friggebo. Har regeringen någon plan, något initiativ att ta kring detta? Det finns alltså pengar som kan användas för att skapa tak över huvudet åt väldigt många människor.

Maj-Lis Lööw nämnde Amnestys rapport, och den tar jag upp i anslutning till vad Birgit Friggebo säger i sitt svar om EG. Jag hoppas att Birgit Friggebo och departementet i övrigt har tagit del av denna mycket kritiska rapport om vad som har inträffat under överläggningarna inom EG. Det är ju huvudsak-

ligen väldigt negativa saker som kommit fram, även om det kan finnas några punkter som går i en annan riktning.

Eftersom Birgit Friggebo säger att det är viktigt med dialog och samarbete med EG, frågar jag på vilket sätt Birgit Friggebo vill verka för att EG-länderna skall föra en flyktingpolitik av ett helt annat slag än den som framkommit hitintills.

Amnesty slutar sin rapport med att säga om det som framkom vid den senaste konferensen att EG:s svar på den allvarligaste flyktingkrisen i Europa sedan andra världskriget leder till att man kan frukta det värsta för alla som i framtiden kommer att söka skydd inom EG undan förföljelse i hemlandet.

Det är mycket betänkligt att den politik som EG nu driver tydligtvis går ut på att bygga upp fästningen Europa. Här gäller det verkligen att säga ifrån.

Jag tycker också att det finns all anledning att ta fasta på vad Riksdagens revisorer har sagt. Jag skulle vilja höra Birgit Friggebos kommentarer. Det är ju en amper kritik som kommer från dem. Det är nu verkligen nödvändigt inte bara att hoppas på vad en utredning kan komma till, för det tar ett par, tre år innan vi kan se resultatet av en sådan, utan att agera på ett mera skyndsamt sätt.

Det som oroar mig allra mest är att Invandrarverket nu håller på att tappa greppet. Verket kan inte sköta det administrativa på ett tillfredsställande sätt. Ledningen för Invandrarverket är tydligtvis tröttkörd.

Nu är det viktigt att ta steget fullt ut när det gäller Invandrarverket. Verket måste så snart som möjligt kopplas ifrån alla dessa enskilda ärenden, om man inte kan besluta i positiv riktning utan vidare utredning. I övrigt måste det bli på samma sätt som när det gäller överklagningsärendena.

Invandrarverket får inte komma i motsättning till invandrare och alla de människor i vårt land som har ett stort intresse för en god lösning av dessa frågor.

Anf. 19 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill understryka behovet av att det förs en gemensam politik i Europa så att det inte blir så att vissa länder tar större ansvar än andra och att de som inte vill kan hänvisa till andra länder.

Det måste bli ett gemensamt ansvar från Europas stater.

Jag tycker det är bra att regeringen har tagit dessa initiativ när det gäller det internationella samarbetet.

Samtidigt måste jag erkänna att också jag är mycket kritisk inför det som EG kommit fram till, dvs. en mycket restriktiv flyktingpolitik.

Maj-Lis Lööw frågade efter vilka linjer som regeringen bedriver detta internationella samarbete. Jag utgår fullt och fast ifrån att det måste vara de riktlinjer som riksdagen har antagit och vår syn när det gäller invandring och flyktingpolitik. Vi kan inte driva en linje internationellt och en annan nationellt. Det måste vara överensstämmelse.

Därför menar jag att Sverige måste bedriva en flyktingpolitik som är generös och human och verka för att man får en sådan också i Europa.

Jag tycker att det är bra att det blir en parlamentarisk utredning och att man inte bara tar upp asylpolitiken, utan också invandrarpolitiken och migrationsproblemen och de förutsättningar som finns.

Jag tycker att det finns all anledning att internationellt ta upp de stämningar som finns när det gäller invandrare i Europas olika stater.

Det är väldigt skrämmande vad vi nu fått se hända inte minst i Tyskland och även för den delen i Sverige. Därför måste också de europeiska staterna i det internationella samarbetet diskutera hur man skall komma till rätta med främlingsfientlighet och vad man kan göra för att minska den.

Denna fientlighet ser jag som ett väldigt hot mot demokratin i de europeiska länderna.

Anf. 20 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maj-Lis Lööw frågade efter vilka riktlinjer som detta arbete skall bedrivas och vad vi säger i olika internationella fora. I svaret står att den beskrivning av utmaningar för det politiska utvecklingsarbetet som propositionen var ett uttryck för var realistisk och sakligt grundad.

De generella riktlinjer som beskrevs i propositionen tillämpades redan av den tidigare regeringen. Den nuvarande regeringen fullföljer den politiken. Det finns ingen skillnad i uppfattning när det gäller dessa frågor. Därför har jag inte känt något behov av konfrontation med Maj-Lis Lööw och Socialdemokraterna i dessa frågor. Vi är helt överens.

Jag beskrev också svårigheten att komma fram under det gångna året. Det har varit svårt för EG att gå vidare med samordningsarbetet, som jag bedömer som utomordentligt viktigt.

Vidare har man varit väldigt upptagen av det som har hänt i Jugoslavien.

De generella riktlinjer som beskrevs i propositionen handlar om att se till grundorsakerna, inte symtomen, i de olika länder som producerar flyktingar och att öka ansträngningarna att föra fram frågan om mänskliga rättigheter i biståndsverksamheten. Det handlade om försöken att hitta en ny internationell skyddsregel vid krig och olika väpnade konflikter. Det handlade om internflyktingarnas behov och samordning av FN-organens olika arbeten. På alla dessa fronter har regeringen varit mycket aktiv.

Så till EG och oron för att EG-politiken skall komma att inskränka möjligheterna för flyktingar att söka skydd i Europa.

Jag är av den bestämda uppfattningen att samarbete är väldigt viktigt. Om man inte har samarbete kommer de länder som är mest restriktiva att sätta skyddsnivån över hela Europa. Den sprider sig från land till land. Därför är ett samarbete och gemensamma regler – oavsett vilken nivå man hamnar på i förhållande till de svenska skyddsreglerna i dag – mycket bättre än att länderna går fram var för sig.

Låt mig beskriva vad som hänt när invandrarministrarna och justitieministrarna eller inrikesministrarna har träffats i London.

Till att börja med gjordes ett uttalande beträffande Jugoslavien som i stort sett bekräftade det som kom fram vid den stora internationella konferensen i Genève: stöd i närområdet, fördömande av den etniska rensningen, ekonomiskt stöd till UNHCR, beredskap att i Europa ta emot sådana personer som behöver särskilt starkt skydd – lägerfångar, sårade, osv. Det gjordes också ett allmänt uttalande till stöd för UNHCR:s olika aktiviteter i området.

Vidare behandlades det som Trevi har diskuterat länge, nämligen behovet av information länderna emellan och olika informationssystem.

En tredje fråga som var uppe till behandling var familjeåterförening. Förslaget var att maka, make och barn skulle återförenas, helt i likhet med det svenska systemet. Den frågan kom dock inte till något slutligt avgörande, utan har skjutits upp till nästa år. Det som har varit av störst intresse i medierna är asylpolitiken. Min uppfattning är att beskrivningarna av hur det går till är kraftigt överdrivna.

Å ena sidan handlar det om att försöka nå överenskommelser om hur man skall handla vid uppenbart ogrundad asylansökan, där man genom förfalskade handlingar eller på annat sätt försöker att ta sig in i länderna. De överläggningar som EG-länderna har haft motsvarar i stort sett det system som vi i dag har i Sverige, nämligen möjlighet till direktavvisning vid uppenbart ogrundad ansökan.

Å andra sidan handlar det om principen om första asylland, där det underlagsmaterial som fanns till förfogande vid mötet i London har tagits fram i öppen kontakt med UNHCR.

Det som tilldragit sig diskussion har handlat om s.k. länderregister, och den frågan har över huvud taget inte varit uppe. Det finns inga s.k. länderregister. Med ledning av dessa riktlinjer antogs en resolution vid Londonmötet, vilken inte är legalt bindande utan mer ett politiskt dokument, en politisk markering. Min uppfattning är sammantaget, herr talman, att de beslut som nu fattats och som inbegrips i resolutionen i mycket hög grad ansluter sig till den svenska utlänningslagstiftningen och den svenska rättstillämpningen.

Jag beklagar att jag inte har kunnat svara på alla frågorna.

Anf. 21 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Nu kommer vi in på de frågor som jag önskade att denna interpellationsdebatt skulle handla om. Det är kanske så att Birgit Friggebo från början varken hade läst min interpellation eller svaret ordentligt. Det är då litet synd att vi endast har de korta replikerna i denna debatt kvar för diskussionen.

Eftersom Ingela Mårtensson sade att det är självklart att det är den svenska asyl- och flyktingpolitiken som måste ligga till grund för diskussionen kring hur en sådan politik drivs, vill jag säga: Visst är det så! Men vi är ju överens om att den i dag inte är bra. Den svenska asyl- och flyktingpolitiken är otydlig, och vi måste se över den. Därför har ju Birgit Friggebo tillsatt en utredning.

Min poäng här är att detta också var tanken med den socialdemokratiska propositionen på sin tid, nämligen att den skulle kunna bilda underlag dels för vårt internationella agerande, dels – efter att riksdagen sagt sitt om principerna – för vårt arbete med paragraferna för den svenska lagstiftningen. En av grundpelarna var då tanken på en ovillkorligt öppen dörr för dem som har behov av skydd enligt ett vidgat konventionsbegrepp, något som alla är överens om att vi i dag behöver. Det gäller även flyktingars kärnfamiljer.

Socialdemokraterna föreslog även andra, mer flexibelt öppna dörrar när det gäller anhöriginvandringen i ett vidare begrepp och när det gäller arbetskraftinvandringen – om det skulle finnas behov därav. Det skulle lätta

trycket på dörren för asylsökande, vilken är den enda som i dag står öppen. Det här är idéer, och Birgit Friggebo pekade mycket riktigt på andra, om sambandet mellan vad som görs på biståndspolitikens, handelspolitikens och de mänskliga rättigheternas områden och inom den nationella flyktingpolitiken. Det är bra att vi fortfarande är överens om dessa principer. Vid sidan om dem måste man emellertid komma med konkreta förslag. Man måste kunna säga på vilket sätt man anser att det skall gå till.

Hela förarbetet till Socialdemokraternas proposition, med bl.a. utredningsarbete, rönte mycket större intresse ute i Europa än i Sverige – skam till sägandes. I Tyskland och i alla de länder som närmade sig oss för ett samarbete med "like-minded" kände man till vad som stod i vårt för- och och utredningsarbete. Vi har här en plattform, men i och med att denna proposition drogs tillbaka och har legat begravd ett år har vi förlorat styrfart. Nu skall nytt liv blåsas i arbetet, med ny utredning, osv. Det kommer väl att, precis som Hans Göran Franck sade, dröja ytterligare några år innan vi vet vad vi vill.

Anf. 22 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag är mycket angelägen om att kunna föra denna diskussion så sakligt som det någonsin är möjligt. Det är i denna allvarliga och kritiska situation väldigt viktigt att alla de som värnar om en human och generös flyktingpolitik försöker att samverka på bästa möjliga sätt.

Det innebär inte att vi varken skall kunna kritisera eller komma med synpunkter, om vi tycker något är fel. Även om nu Birgit Friggebo säger att det som kommit fram om förhållandena i EG är överdrifter, tycker jag att det är angeläget att verkligen noggrant studera det här. Jag har fått information endast via tidningspress och Amnestys rapport, men mitt intryck är sammantaget att man är inne på en alldeles för restriktiv flyktingpolitik.

Det är också till stor nackdel för Sverige att EG-länderna inför en rad av de här restriktionerna. Det kan i sin tur betyda ökat ansvar för oss. Det är väldigt olyckligt om Birgit Friggebo försvarar det. Studera förhållandena noga. Det ligger i Sveriges intresse att verkligen kritisera EG-länderna. Det är viktigt att vi säger ifrån med innebörden att det finns anledning för dem att ställa betydligt större krav på sig själva.

Jag ber också Birgit Friggebo att kommentera mina övriga frågor. Särskilt vill jag nämna det som lord Owen och Cyrus Vance kom fram till, nämligen att ännu större stöd måste ges till de länder som ligger nära de stora flyktingområdena, samtidigt som länderna inom områdena naturligtvis skall ges stöd.

Det är ju också fråga om "burden sharing", precis som både UNHCR och Europarådet har talat om. På den punkten tror jag att Birgit Friggebo har försökt att agera. Det är inte heller någon speciellt lätt uppgift, vill jag säga. Det centrala är, när man deltar i internationella fora, att göra egna insatser. Det är trots allt det bästa argumentet, därför att då väger ens ord mycket tyngre. Man skall inte kamma medhårs alltför mycket. Kritik är bra – även i de sammanhangen – och leder ofta längre än om man kammar medhårs.

Anf. 23 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill fortsätta där jag slutade, nämligen med vad Sverige säger i EG-sammanhang och i olika internationella fora.

Vårt budskap vid Londonmötet var för det första att Europas asylpolitik självfallet måste bygga på Genèvekonventionen, på Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och Europas humanitära traditioner att ge skyddsbehövande skydd. Det betyder att det inte kan vara tal om några kraftfulla inskränkningar i asylpolitiken när det gäller att ge skydd åt dem som är flyktingar.

För det andra framförde vi behovet av en mekanism vid olika massflyktssituationer i Europa, såsom "burden sharing", möjlighet att lämna stöd till närområden, osv.

Det tredje var att vi ville ha en närmare kontakt. Genom medlemsansökan till EG bör vi nu kunna gå vidare och ha en närmare kontakt med bl.a. EG-ministrarna och Trevi. Vi skall inte bara kallas till de formella sammanträdena och få information om det arbete som EG-ministrarna bedriver, utan vi skall kunna delta mer aktivt i arbetsgrupper av olika slag.

Vad jag beskrev beträffande EG-arbetet och Londonmötet var de rapporter och den information som jag har fått från mina medarbetare som varit närvarande där nere. Det utesluter naturligtvis inte att vi vet att det finns enskilda stater i EG och krafter i EG-länderna som kraftigt vill inskränka invandringspolitiken. Där skall vi självfallet från Sveriges sida, i den mån vi kan bidra redan nu, och naturligtvis ännu mer när vi blir medlemmar, driva kravet på ett generöst flyktingskydd, tillsammans med andra stater som har samma uppfattning som vi. Vi är ju icke ensamma. Utfallet av Londonmötet – som inte skall ses som en stoppkloss, då det här är en process som pågår – visar att det finns "like-minded" stater i Europa som vi kan samarbeta med.

Maj-Lis Lööw säger att vi har förlorat styrfart, eftersom propositionen drogs tillbaka. Jag har inte den uppfattningen. Vi arbetar vidare när det gäller de internationella riktlinjerna, som ju redan tidigare har gällt men som då presenterats i ett mer sammanhållet grepp. Propositionen innehöll bara två direkta förslag att ta ställning till för riksdagen, nämligen för det första att öka möjligheten till dubbla medborgarskap, där den borgerliga regeringen har en annan uppfattning än den socialdemokratiska hade, för det andra att inrätta Utlänningsnämnden, vilket nu har gjorts.

I övrigt innehöll propositionen allmänna riktlinjer, där vi på en rad punkter har fortsatt arbetet, utan att avvakta behandlingen i riksdagen. Jag har tagit som utgångspunkt de generöst och humanitärt inriktade partierna i riksdagen är av samma uppfattning, och därför behöver vi inte avvakta behandlingen av propositionen för att gå vidare.

Förutom det internationella samarbetet behandlades i propositionen diverse andra invandrarpolitiska frågor, och olika utredningar aviserades. Där har vi fattat beslut utan att avvakta utredningarna, t.ex. om arbetstillstånd för asylsökande. När det gäller barnen har vi lagt fram ett förslag om principiellt förbud mot att ta barn i förvar, men det kommer nu inte att gå igenom i riksdagen. Det föreligger ett utredningsförslag om etnisk diskriminering i arbetslivet som nu behandlas.

Någon styrfart har vi definitivt inte förlorat, utan tvärtom har vi tagit tag i många av de aktuella frågorna, inte minst när det gäller att utreda hur mottagningsverksamheten och förläggningsverksamheten skall gå till.

Som jag nu har sagt, kommer en utredning att få gå vidare med invandringspolitiken och invandrarpolitiken. Det är delvis också ett svar på Hans Göran Francks fråga om vad som händer med Riksdagens revisorers synpunkter, vilka ju handlar om invandrarpolitiken och dem som redan har kommit hit. Min uppfattning är att den kommande utredningen skall behandla de frågorna först, och inriktningen bör vara att ett förslag skall komma redan vid nästa årsskifte.

Vi var kritiska till en punkt i Maj-Lis Lööws proposition till riksdagen, och det handlade om de facto-regeln och behovet av en ny skyddsregel, som var mer inskränkande än den som vi har i dag. Den frågan bör naturligtvis tas upp och behandlas i den nya utredningen.

Jag vill säga ytterligare en sak till Hans Göran Franck. Vi följer UNHCR:s rekommendationer. Vi backar starkt upp UNHCR:s arbete, och vi har redan bidragit substantiellt med 290 miljoner kronor till det direkta arbetet i Jugoslavien för att ge skydd och humanitär hjälp till flyktingarna.

Anf. 24 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag vet att den här propositionen inte bara har blivit helt och hållet begravd, utan den har återuppstått i små "bebisar", i olika delar. Jag vet också att vi inte har samma uppfattning om dubbelt medborgarskap, och det hade varit okej att lyfta ut den frågan också.

Just den punkt där jag tycker att man har förlorat styrfart är den som handlar om att hitta nya regler, nya lagar, för både flyktinginvandringen och migrationen. På den punkten behöver man konkreta förslag när man i dag ger sig ut i Europa och diskuterar. Det är möjligt att regeringen har konkreta förslag, men vi får inte veta hur de ser ut – vi får bara veta att en ny utredning är tillsatt som skall titta på det här.

Jag tror att f.d. KU-ledamoten Birgit Friggebo förstår min vånda i det fallet, dvs. att riksdagen inte får vara med och diskutera. Det hade ändå varit möjligt att diskutera de här principerna i riksdagen och att förankra dem här.

Det hade varit en annan vits med det också, och det har att göra med att det numera finns ett parti i riksdagen som har minst sagt tvivelaktiga åsikter om invandrar- och flyktingpolitiken. De har nu kunnat härja ganska fritt i det vakuum som har uppstått. Om vi hade fått diskutera de här principerna och lägga fram riktlinjerna, hade vi knutit upp svansen på dem så till vida att de litet mera konkret hade fått visa var de står i de här frågorna.

Birgit Friggebo nämner de facto-regeln. Jag upplever att det är den som är bekymret, inte minst det senaste året, dvs. att Sverige är praktiskt taget det enda land i Europa som har en de facto-regel. Den är luddig, och den bidrar delvis till de långa processerna, med överklaganden och nya prövningar m.m., som drar ut på väntetiderna.

Jag tror att vi är överens om att vi måste bli tydligare när det gäller reglerna för invandring. Framför allt är det här någonting som vi vet att vi inte får de andra länderna ute i Europa med oss på. Det är inte realistiskt att driva den linjen, utan det måste nödvändigtvis skapas ett annat golv för den

gemensamma flyktingpolitiken i Europa. Om man är angelägen om att skapa ett sådant golv – som helst ligger högre än vad som nu diskuteras inom EG – måste man kunna peka på var det golvet skall ligga.

Anf. 25 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är bra att Birgit Friggebo så klart uttalar att UNHCR:s rekommendationer är bra och viktiga och att vi skall följa dem. Det är trots allt via UNHCR som de allra viktigaste uttalandena, åtgärderna och agerandet sker. Det är mycket bra att FN:s vice generalsekreterare Jan Eliasson redan har fått nya revir, som i hög grad berör de här områdena. Det har också förstärkt insatserna.

Jag tycker inte att Birgit Friggebo behöver vara prestigelysten, som hon är ibland, exempelvis när vi diskuterar styrfart. Det finns anledning till självkritik – alla partier bör idka litet självkritik – för Birgit Friggebo och regeringen. Det behöver inte vara så laddat, att man alltid till varje pris måste säga att man har gjort det bästa. Det underlättar inte diskussionen. Det är bra att regeringen nu lyssnar. Det finns ett flyktingråd för humanitära och andra organisationer.

Birgit Friggebo har inte svarat på vilka möjligheter den europeiska sociala utvecklingsfonden kan ge. Jag tycker faktiskt att Birgit Friggebo skulle ta initiativ till att sammankalla de svenska representanterna i olika organ. Det gäller t.ex. parlamentariska representanter i ESK, Europarådet och UNHCR. Det finns även en del andra organ på det internationella planet. Genom att sammankalla dessa representanter skulle man få till stånd kommunikationen och diskussionen mellan dem som har erfarenheter på det internationella fältet. Förslag och idéer skulle verkligen kunna komma fram på det sättet och bli omsatta i praktiken. I Europarådsdelegationen är vi ense om förslaget om den sociala utvecklingsfonden.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det är viktigt att följa ett folkpartiförslag, som jag själv framförde. Jag vet för övrigt inte vem som var först med det. Vi måste handla på olika nivåer. Kulturministern handlar på sin nivå. Jag tycker att vi skall pressa statsministern att agera på nytt. Det skall dock inte göras som i Nordiska rådet då det inte blev något resultat. Statsministern måste agera så att det får verkan och når de andra statsministrarna.

Anf. 26 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! När man hör Maj-Lis Lööw i debatten blir man konfunderad över vad interpellation egentligen går ut på. Jag trodde att vi skulle diskutera det internationella samarbetet. Maj-Lis Lööw talar i stället om att hon vill ha ett annat golv, att det finns ett tomrum, att Ny demokrati härjar fritt och att flyktingpolitiken är otydlig. Det verkar som om Maj-Lis Lööw är ute efter att vi skall ha en mera restriktiv flyktingpolitik och närma oss de mera restriktiva europeiska länderna. Det kan jag inte ställa upp på.

Vi har ett ganska nytt exempel, som Birgit Friggebo påpekade här. Regeringen kom med förslag om förvar av barn. Socialdemokraterna och Ny demokrati yrkade avslag på propositionen. Sedan kom man ihop sig om ett kompromissförslag som Folkpartiet inte ställde upp på. Jag tycker att det

skulle ha varit mera renhårigt att säga att man vill ha en mera restriktiv politik som är förenlig med politiken i Europa. Jag tycker att vi från svensk sida måste verka för en human och generös flyktingpolitik. Vi måste försöka få Europa att ansluta sig till den. Länderna i Europa har ett stort ansvar för vad som händer i andra länder, och man måste ta konsekvenserna av det. Jag kan inte ställa upp på att vi skall bygga upp ett slags "Festung Europa". Det vore en fördel om de nordiska länderna kunde agera gemensamt för en human flyktingpolitik.

Till slut vill jag ta upp vad jag tidigare sade om främlingsfientlighet. Det är mycket viktigt att man tar upp den debatten internationellt, eftersom dessa frågor, som är hotfulla, dyker upp i så många olika länder. I svaret påpekas vikten av frågorna om mänskliga rättigheter och demokrati. Att vi slår tillbaka de främlingsfientliga krafterna gäller i högsta grad mänskliga rättigheter och demokrati.

Anf. 27 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill gärna hålla med Hans Göran Franck om att man inte alltid skall vara prestigebunden utan även skall kunna redovisa tillkortakommanden. Jag gjorde det t.ex. när det gäller det internationella samarbetet. Det går sakta i EG. Vi har inte särskilt mycket framgång. Situationen i Jugoslavien är ett tillkortakommande för oss alla. Dessa faktum skall väl ändå inte innebära att man skall undanhålla det som görs.

Jag skall redovisa ett tillkortakommande som gäller frågan om den europeiska sociala utvecklingsfonden som Hans Göran Franck tar upp. Vi har debatterat den frågan tidigare här i kammaren. Jag sade vid det förra tillfället att jag inte kände till detta särskilt mycket. Jag måste erkänna att jag inte har tagit reda på det nu heller, vilket jag beklagar. Nu har Hans Göran Franck sagt detta två gånger, så nu lovar jag att sätta mig in i det här.

Jag skulle vilja göra en markering här i kammaren beträffande den proposition som drogs tillbaka. I den offentliga debatten i media har propositionen beskrivits som om den innehåller en rad konkreta förslag som riksdagen skulle ta ställning till och som skulle ha påverkat situationen när det gäller de asylsökande från Jugoslavien. Så är det på intet sätt. Det finns inga konkreta hemställanspunkter utan enbart allmänna riktlinjer som så småningom, efter diverse utredningar, skulle konkretiseras. Det är viktigt att vi känner till och är överens om detta.

Det har sagts att det är otydligt vad den svenska politiken innebär. Den har blivit tydligare så till vida att vi numera tillämpar hela den svenska lagstiftningen, som tidigare delvis var suspenderad. Den socialdemokratiska regeringen ville ta bort begreppet de facto-flykting och införa en ny skyddsregel som skulle vara något mera restriktiv. Detta beskrevs inte heller särskilt klart i propositionen. Det skulle sedermera konkretiseras i utredningsverksamhet och genom nya förslag.

Arbetet i den kommitté som vi har tillsatt, och som också skall se över asylreglerna, måste ske parallellt med det svenska internationella agerandet för att få fram internationella skyddsregler. Det hänger intimt samman. Det är ganska bra att vi får en sammanhållen utredning där partierna kan delta och diskutera detta mycket öppet.

Maj-Lis Lööw sade tidigare att hon beklagade att propositionen egentligen inte uppmärksammats i Sverige. Det är riktigt. Därför tror jag att det var en dålig grund, så till vida att det inte förekom någon fördiskussion innan propositionen kom till riksdagen. Därefter skall den behandlas snabbt under bara några veckor. Det kanske är ganska bra att vi nu får litet mera tid på oss.

Andre vice talmannen anmälde att Maj-Lis Lööw anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1992/93:41 om invandrarnas möjligheter till utbildning och arbete

Anf. 28 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Georg Andersson har mot bakgrund av en skrivelse till regeringen från Statens Invandrarverk, SIV, och Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förbättra invandrarnas möjligheter till utbildning och arbete.

Regeringen ser självfallet med oro på den tilltagande arbetslösheten bland såväl svenskar som invandrare. Den snabbt stigande arbetslösheten innebär en påtaglig risk för en permanent hög arbetslöshet, som vi vet skulle drabba invandrare och andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden hårt. De utomnordiska medborgarna i synnerhet befinner sig i en besvärlig situation med ökande arbetslöshet samtidigt som deras förvärvsfrekvens minskar.

Den här utvecklingen är utomordentligt allvarlig, och det finns en uppenbar risk att en del människor genom att ställas vid sidan i arbetslivet också kommer att ställas vid sidan av samhället i sin helhet. Den sammansättning som invandringen haft under senare år ökar denna risk påtagligt.

Det var mot bakgrund av bl.a. det exceptionellt svåra arbetsmarknadsläget som regeringen och Socialdemokraterna enades om det stabiliseringsprogram för den svenska ekonomin, som nu ligger på riksdagens bord. Totalt avsätts 10 miljarder kronor för olika arbetsmarknadsinsatser vilket beräknas ge arbete eller utbildning till ca 130 000 personer motsvarande ungefär 3 % av arbetskraften. Ungdomspraktiken som infördes redan den 1 juli i år föreslås få en kraftig förstärkning, vilket kommer att ge totalt 75 000 praktikplatser. Erfarenheterna av ungdomspraktiken är mycket goda, och praktikplatserna har stor betydelse för arbetssökande med invandrarbakgrund eftersom de utgör en stor del av de arbetslösa under 25 år.

Men det finns också andra faktorer än utbildningsinsatser och åtgärder av skilda slag som påverkar invandrares möjligheter att få lämpligt arbete. Jag tänker då på den utomordentligt betydelsefulla roll som arbetsgivare har när det gäller att anställa utländska personer. Det finns tecken som tyder på att det förekommer etnisk diskriminering i arbetslivet.

Utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering har nyligen överlämnat sitt slutbetänkande, som för närvarande remissbehandlas. Utredningen

lägger fram ett förslag mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Det viktigaste med en sådan lagstiftning är de mer långsiktigt normbildande effekterna. Erfarenheterna från jämställdhetsområdet visar att lagstiftning kan påskynda utvecklingen i önskad riktning genom sin opinionsbildande verkan.

I Arbetsmarknadsstyrelsens och Invandrarverkets skrivelse lämnas vissa förslag till åtgärder; bl.a. påpekas att det behövs en betydande volymökning av svensk- och alfabetiseringsundervisningen om både nya och "gamla" grupper av invandrare skall kunna ges nödvändig förberedande utbildning.

Till detta vill jag svara följande: Såväl invandrare som personer som är uppväxta i vårt land, och som saknar sådana färdigheter som normalt uppnås i den svenska grundskolan, har rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning. Denna rätt föreskrivs i skollagen. Av lagen framgår även att elever som deltar i den grundläggande vuxenutbildningen och som har bristfälliga kunskaper i svenska språket kan få undervisningen förmedlad på sitt eget språk. I det senare fallet skall undervisningen kompletteras med undervisning eller träning i det svenska språket.

I skollagen anges också att varje kommun är skyldig att se till att svenska för invandrare (sfi) erbjuds dem som har rätt till sådan undervisning. Undervisningen skall dessutom erbjudas så snart som möjligt efter invandrarens ankomst till Sverige. För den som omfattas av det kommunala flyktingmottagandet ingår medel för svenskundervisning i den schablonersättning som kommunerna erhåller.

I det nya statsbidraget till kommunerna, som införs den 1 januari 1993, ingår bl.a. medel för den grundläggande vuxenutbildningen samt medel och sfi för andra än flyktingar.

Därutöver finns även olika möjligheter att inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska insatserna erbjuda utbildning eller andra insatser, som stärker ställningen på arbetsmarknaden också för människor med låg utbildning.

Invandrare och flyktingar är sedan flera år tillbaka en prioriterad grupp inom arbetsmarknadspolitiken. Detta gäller både "gamla" invandrare som kom till Sverige av arbetsmarknadsskäl och nyanlända flyktingar och invandrare som ännu inte har kunnat få fotfäste i arbetslivet. Innevarande budgetår har 147 miljoner kronor avsatts för särskilda arbetsmarknadsinsatser för invandrare och flyktingar. För särskild förmedlingspersonal för flyktingar och invandrare finns 47 miljoner kronor anslagna. I förslaget om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin (prop. 1992/93:50), som jag nämnde inledningsvis, föreslås bl.a. en tillfällig personalförstärkning av arbetsförmedlingen på högst 200 miljoner kronor under budgetåret 1992/93. Förslaget om personalförstärkning kommer att väsentligt öka arbetsförmedlingens möjligheter att bistå enskilda arbetssökande. Det är av största vikt att den ökande tillströmningen av sökande till arbetsförmedlingen inte leder till att invandrare och andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden trängs undan och inte får en kvalitativt god service.

Många arbetsförmedlingar har redan i dag lyckats mycket väl just med att erbjuda invandrare skräddarsydda insatser utifrån deras förutsättningar och behov och med hänsyn till den närliggande arbetsmarknadens struktur. De må sedan ha varit låg- eller högutbildade, viktigast är att flexibiliteten finns och att insatserna sätts in där de gör nytta.

Georg Andersson har vidare tagit upp frågan om att det arbetssätt som utvecklats inom ramen för det samordnade flyktingmottagandet bör byggas ut till att omfatta alla nyanlända invandrare.

Det är med tillfredsställelse som jag har kunnat konstatera att de hittills vunna erfarenheterna av ett samordnat flyktingmottagande och nytt system för ersättning från staten till kommunerna m.m. (prop. 1989/90:105), som trädde i kraft den 1 januari 1991, visar att en väl fungerande samverkan mellan kommun, arbetsförmedling och ansvarig för svenskundervisning har kommit till stånd.

Flyktingar kommer i regel från särskilt svåra förhållanden. De har därför särskilda behov av stöd den första tiden i Sverige. Flyktingar skiljer sig från andra invandrare gnom att de inte har möjlighet att fritt återvända till sina hemländer. Samhället har mot denna bakgrund valt att ge flyktingarna ett särskilt mottagande som i vissa avseenden innebär en positiv särbehandling i jämförelse med andra invandrare.

Regeringen har inte för avsikt att lägga fram förslag som innebär att samtliga nyanlända invandrare skall omfattas av ett kommunalt samordnat mottagande. Den särskilda statliga ersättning som kommunerna erhåller omfattar visserligen enbart flyktingar och vissa andra utlänningar. Det finns emellertid ingenting som hindrar att det arbetssätt som utvecklats inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet används så att det också kommer andra nyanlända invandrare till godo. Så gör man t.ex. i Malmö.

Arbetet har en central roll i de flesta vuxnas liv. Att vara delaktig i arbetslivet är en väsentlig förutsättning för de flesta invandrares integration i det svenska samhället. I den parlamentariska utredning om invandrar- och invandringspolitiken, som regeringen inom kort avser att tillsätta, kommer invandrarnas situation på arbetsmarknaden att vara en väsentlig del. Utredningen beräknas kunna redovisa ett delbetänkande avseende invandrarpolitiken i december månad 1993.

Anf. 29 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det var mycket långt, men som svar på min interpellation var det inte särskilt mycket. Att döma av det här svaret tänker regeringen inte göra några nya ansträngningar för att möta den mycket alarmerande utvecklingen, som innebär att invandrare nu i snabbt ökande takt slås ut från arbetsmarknaden.

Här talar kulturministern om kommunernas skyldigheter. Men det är väl känt att regeringens politik har berövat kommunerna stora resurser. Därför tvingas de nu till kraftiga nedskärningar, och minskad sysselsättning i den offentliga sektorn drabbar invandrarna extra hårt. Det är nämligen där som de tidigare har haft lättast att ta sig in.

Kulturministern hänvisar till att AMS har fått ökade resurser. Men den faktiska situationen är att AMS nu tvingas minska sina åtgärder för att undgå att överskrida sin budgetram.

AMS och Invandrarverket ingav en skrivelse till regeringen den 27 oktober. Allt vad kulturministern säger i sitt svar var väl känt vid den tidpunkten, och naturligtvis särskilt välkänt för dessa verk. Trots det fann Invandrarverket och AMS skäl till den uppmärksammade åtgärden att gemensamt skriva

till regeringen om invandrarnas allt svårare situation på arbetsmarknaden. Skrivelsen mynnade ut i krav på särskilda åtgärder. Men det möttes enbart av irriterade kommentarer från kulturministern och andra statsråd. Inte heller i dag ges några positiva signaler om ökade ansträngningar från regeringen. Det mest konkreta är löftet om en utredning, som skall lämna ett delbetänkande om tolv månader.

Tydligare än så kan väl inte regeringens passivitet manifesteras. Läget är ytterst alarmerande nu, i dag. Andelen av utomnordiska medborgare som tillhör arbetskraften har sjunkit från 76 % 1980 till 62 % nu. Motsvarande tal för svenska medborgare är ca 85 %. Av dem som fortfarande tillhör den utomnordiska arbetskraften är ca 40 % arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utvecklingen när det också gäller tidigare invandrare innebär att risken för utslagning från arbetsmarknaden tilltar. Erfarenheterna från andra länder är i det här avseendet avskräckande.

De samhälleliga, sociala och politiska konsekvenserna av en omfattande massarbetslöshet bland invandrare kan bli mycket allvarliga. Marginaliseringen leder till utslagning, som skapar segregation, som föder rasism. Därför måste kampen mot rasism innehålla målmedvetna, kraftfulla, uthålliga insatser för utbildning och arbete åt invandrare i syfte att ge dem jämlika förutsättningar i förhållande till svenska medborgare på arbetsmarknaden.

Dagens situation uppvisar stora brister i dessa hänseenden. Jag vill peka på några åtgärder som är viktiga och som måste uppmärksammas.

1. Särskilda insatser för lågutbildade behövs. Uppskattningsvis 25–30 % av de nyinflyttade invandrarna har en utbildningsnivå som klart understiger svensk grundskola. Därav bedöms ungefär hälften vara funktionella analfabeter.

2. Utbildningen i svenska måste förbättras. En bra svenskundervisning är troligen den allra viktigaste förutsättningen för invandrarnas möjlighet till integrering i vårt samhälle. Tyvärr är avhoppen från Svenska för invandrare, sfi, mycket stor, ca 40 %. Det är en situation som inte kan accepteras.

3. Åtskilliga invandrare har en hög utbildning. Tyvärr tar den svenska arbetsmarknaden, av olika skäl, inte alltid till vara den kunskap och erfarenhet som dessa invandrare har. AMS program under mottot Öppna dörrarna för invandrare har på det här området haft vissa framgångar. Men insatserna måste forsätta och de måste förstärkas.

4. Den etniska diskrimineringen måste bekämpas. Det framgår inte av invandrarministerns svar om hon är beredd att vidta några åtgärder med anledning av Diskrimineringsutredningen. Det är väl känt att många invandrare är överkvalificerade för de arbetsuppgifter de är hänvisade till. Orsaken är att deras utbildning och yrkeserfarenheter nedvärderas. Det de möter är direkt diskriminering på grund av sin nationalitet.

5. Åtskilliga flyktingar bär på traumatiska upplevelser från krig, fängelse och av tortyr. Detta kan skapa specifika arbetshinder. Här behövs insatser genom vägledning och yrkesinriktad rehabilitering.

Sammanfattningsvis kräver en bra och uthållig flykting- och invandrarpolitik betydande insatser just inom utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken.

Jag hoppas verkligen att regeringen är beredd att öka ambitionerna på dessa områden. Här avgörs om jämlikhet fortfarande är ett mål för invandrarpolitiken. Kulturministerns svar i dag ger inget tillfredsställande besked på den punkten.

Min avslutande fråga är: Kommer Arbetsmarknadsstyrelsen och Invandrarverket att få något svar på sin skrivelse från oktober?

Anf. 30 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Efter att ha läst Riksdagens revisorers rapport och Invandrarverkets rapport Kvinna och invandrare tycker nog jag att det är en ganska glättad bild som Birgit Friggebo ger av invandrarnas situation på arbetsmarknaden och även när det gäller utbildningen.

En stor del av sfi-eleverna avbryter sin utbildning utan att ha lärt sig så mycket svenska att de får ett intyg om slutförd kurs. Det framkommer i den utredning som Riksdagens revisorer gjorde och som var klar i juni.

Det finns naturligtvis många orsaker till avbrotten. En mindre del har fått arbete, några har gått direkt till arbetsmarknadsutbildningen. Men många, framför allt kvinnor, avbryter av familjeskäl.

Utredningen visar att av drygt 20 000 elever som lämnade sfi läsåret 1990/91 nådde 32 % sfi-nivån. 3 % fullföljde undervisningen men underkändes. Övriga 65 % avbröt. Den här bilden har sett likadan ut under ett antal år.

Riksdagens revisorer säger i sin rapport att de anser att de här resultaten är anmärkningsvärt dåliga. De understryker också behovet av uppföljning, inte minst för att man skall kunna kartlägga orsakerna till att de flesta inte uppnår en tillfredsställande kunskapsnivå.

Den viktigaste åtgärd vi kan vidta för att inte helt utestänga invandrare från det svenska samhället är kanske att ge dem ordentliga möjligheter att lära sig det svenska språket. En fullföljd sfi-utbildning är för det mesta ett formellt krav för tillträde till annan utbildning. Dåliga språkkunskaper har också av flera forskare framförts som en mycket viktig orsak bakom utslagningen av invandrare på arbetsmarknaden. Ämnar regeringen vidta några åtgärder för att förbättra invandrarnas möjligheter att fullfölja svenskundervisningen?

Det finns ytterligare en utredning, som Invandrarverket har gjort och som handlar om invandrarkvinnorna. Den heter också Kvinna och invandrare. Nu är naturligtvis invandrarkvinnor inte någon homogen grupp. Det som de har gemensamt är att de av olika anledningar har flyttat till Sverige.

I rapporten sägs det att antalet förvärvsarbetande invandrarkvinnor är lägre än antalet svenska och att den dolda arbetslösheten också bedöms vara hög bland de invandrade kvinnorna. Dessa kvinnor har också i större utsträckning monotona och ensidiga arbeten. Andelen förtidspensionärer är större än i de flesta andra kvinnogrupper.

Man skulle kunna räkna upp många av de problem som lyfts fram i den här utredningen. Men jag är mycket intresserad av att få veta hur regeringen eller Birgit Friggebo tänker hantera förslagen i rapporten. Kommer det förslag till åtgärder, och i så fall när? Eller läggs rapporten helt enkelt åt sidan?

Anf. 31 LAHJA EXNER (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Georg Andersson har ställt den här interpellationen till Birgit Friggebo. Mycket som står att läsa i svaret är ganska kända fakta för oss som dagligen här i riksdagen och utanför det här huset jobbar med både arbetsmarknads- och invandrarpolitiska frågor.

På något sätt blev jag ganska nedslagen när jag läste svaret. Det andas en sådan passivitet. Jag vet inte om det hänger ihop med pågående budgetförhandlingar eller någonting annat. I så fall har kulturministern möjligheten att antingen bekräfta detta eller visa litet mer vilja här i debatten.

Att man behöver kunna det svenska språket borde vara en självklarhet för oss alla. Det är så många som debatterar flyktingfrågor och invandrarfrågor ute i samhället i dag. Det är inte alltför sällan man hör påståendet: Undra på att flykting- och främlingsfientligheten växer, när de inte ens vill lära sig svenska.

Svenskundervisningen har under årens lopp behandlats ganska många gånger här i kammaren och i olika organ. Ett av mina första minnen av riksdagsarbetet 1979 är att jag i arbetsmarknadsutskottets handlingar hittade en rapport över det s.k. Kistaprojektet. Det gick ut på att de kommunala myndigheterna, olika organ och arbetsförmedlingarna jobbade ihop för att snabbt slussa in flyktingar och andra invandrare på arbetsmarknaden. Man satte in flera olika medel. Det hade bevisligen redan då gett mycket goda resultat. Man uttalade också här i riksdagen att dessa kunskaper borde spridas.

Precis samma frågor behandlade vi i Invandrarpolitiska kommittén några år senare. Vi gjorde också våra rekommendationer, som sedan återkom i den efterföljande propositionen.

Visst har det skett ganska mycket under årens lopp. Men behoven är enormt stora och, vill jag påstå, växande. Den kommunala mottagningen av flyktingar innebär att arbetsförmedlingen är skyldig att göra en individuell plan för flyktingen. Men i dag är risken uppenbar att detta börjar fungera allt sämre. Det är naturligtvis arbetssituationen på arbetsförmedlingarna, men också arbetsmarknadsläget, som orsakar detta, eftersom det effektivaste sättet att lära sig svenska är att man parallellt får undervisning och möjlighet att praktisera det som man lär sig på kursen.

Får man inte möjlighet att praktisera, blir det sämre resultat och ofta avbrutna studier, precis som Maud Björnemalm sade. Tyvärr omfattar de individuella planerna inte andra invandrargrupper, som dock utgör majoriteten av de nya invandrarna. De omfattar inte alls alla de gamla invandrare som i dag förlorar sina jobb.

Apropå passiviteten och hänvisningen till att flyktingarna inte kan återvända till sina hemländer osv. hoppas jag att Birgit Friggebo verkligen inte menar att de gamla invandrarna, och även andra, får klara sig själva bäst de vill, för de kan återvända till sina hemländer. Det vore verkligen ett misslyckande för det nordiska samarbetet och den nordiska gemensamma arbetsmarknaden, som vi i dag vill använda som modell i den europeiska integrationen. Vi talar vitt och brett om våra ungdomars möjligheter att arbeta och studera ute i Europa.

Vi har tusentals gamla nordiska invandrare och tusentals jugoslaver som

värvades hit på 50- och 60-talet och som ännu inte har fått tillräckliga kunskaper i svenska, är utslagna från arbetsmarknaden och är utslitna. De riskerar nu att helt och hållet hamna utanför arbetsmarknaden och bli förtidspensionerade och bittra över hur livet i Sverige blev.

Anf. 32 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag delar Lahja Exners uppfattning att det var bra att Georg Andersson framställde denna interpellation. Jag tycker att detta är en av de största utmaningar som vi har i vårt samhälle. Det finns risk att en stor grupp av blivande svenskar kommer att befinna sig helt utanför samhället – en marginalisering dels av de personer som nu kommer hit, dels av deras barn och eventuellt barn som kommer att födas här i Sverige som svenskar.

Vi ser i många andra länder vad det innebär när man får grupper som befinner sig nästan totalt utanför samhällslivet. Man har inte den naturliga kontakt med arbetslivet som gör att man får kontakt med svenskar. Det får ytterligare återverkningar på den kommande generationen. Detta är en av de största utmaningarna.

Utmaningen har blivit större på grund av att nya kategorier människor kommer till Sverige, framför allt utomnordiska invandrare men också flyktingar som kommer längre bortifrån och som inte kommer av arbetsmarknadsskäl. Detta har ökat under de senaste åren. I den meningen är frågan inte alldeles ny.

Georg Andersson sade att AMS och Invandrarverkets skrivelse har mötts med irriterade kommentarer. De fyra och en halv första sidorna i skrivelsen handlade om behovet av ökade insatser för utbildning och arbetsmarknadsåtgärder. Till den delen har jag välkomnat skrivelsen till regeringen och tyckt att det var alldeles utmärkt att Invandrarverket och AMS har uppmärksammat frågan. Den utformning skrivelsen fick gjorde att diskussionen hamnade helt vid sidan av, den har ingen sett. Det har i stället blivit en diskussion om att vi skall reglera flyktingpolitiken efter arbetsmarknadsförhållandena. Då tycker jag att man inte har främjat saken och det viktiga som togs fram i skrivelsen, nämligen behovet av kraftigt ökade insatser för att de människor som söker skydd i vårt land också skall kunna integreras i vårt land. Då kommer vi fram till de viktiga frågor som handlar om integration och valfrihet.

Jag är glad över att vi alltmer tycks bli samstämda om att det är oerhört viktigt att man lär sig svenska för att kunna fungera i det svenska samhällslivet. Här finns olika utredningar, genomgångar, analyser – bl.a. riksdagens revisorers analys som Maud Björnemalm pekade på. Den visar att svenska för invandrare inte fungerar bra. Man hoppar av, man får inte de kunskaper som det är tänkt. Vi har ett regelsystem som är bra upplagt och bra tänkt men som inte fungerar. Vi får inte de resultat som vi vill ha.

Georg Andersson säger att vi behöver åtgärder och insatser nu. Riksdagens revisorer, och även AMS och Invandrarverket i sin skrivelse, begär ju att vi skall utreda dessa frågor, titta på orsakerna till att det blivit på det här sättet, att det inte fungerat. Det är precis vad regeringen hade aviserat redan innan Invandrarverkets och AMS skrivelse kom. Jag har begärt att förslag skall lämnas redan vid nästa årsskifte. Egentligen är det en väldigt kort tid. Men jag har tyckt att det här är så angeläget att det skall vara inriktningen.

Georg Andersson tyckte att det var ett långt svar. Jag tyckte att det var en viktig fråga och ville visa på de olika möjligheter som redan finns. Jag tror också att det är en viktig signal, inte minst för flyktingar och invandrare, att man talar om att det finns resurser särskilt avsatta för dem. Det är också viktigt att för våra myndigheter tala om att detta är en viktig fråga och att man skall utnyttja de möjligheter som finns. På kort sikt har vi tillsammans med Socialdemokraterna kommit överens om kraftigt ökade insatser för att stävja arbetslösheten just nu.

Georg Andersson undrade om det är fråga om ökade ambitioner. Ja, det är absolut nödvändigt. Jag tror inte någon kan vara emot det. Frågan är hur dessa ambitioner skall ta sig uttryck. Vi har många system, men de fungerar inte.

Beträffande etnisk diskriminering i arbetslivet har vi fått förslag. I regeringsförklaringen har regeringen sagt att man vill återkomma med förslag när det gäller att stävja diskrimineringen i arbetslivet. Kommer AMS och SIV att få svar på sin skrivelse? frågade Georg Andersson. Ja, det här är naturligtvis delvis ett svar, men det viktiga var ju att de ville ha en utredning. Det hade vi bestämt redan innan skrivelsen kom till regeringen.

Anf. 33 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Får jag först säga att jag gillade det här senaste inlägget mycket mer än det skriftliga svaret. Det visar mycket mer av vilja och ambition. Frågan är sedan vad som kommer ut av det. Det är bra att det kommer förslag beträffande etnisk diskriminering. Jag bedömer det som en viktig fråga i sammanhanget.

Birgit Friggebo säger att hon har välkomnat den skrivelse som AMS och Invandrarverket lämnat in. Det har inte framgått, utan det är snubborna som har framgått i den allmänna debatten.

AMS och Invandrarverket har inte, som jag tolkar skrivelsen, talat om att flyktingpolitiken skall konjunkturanpassas. Man konstaterar att den rådande situationen kräver förändrade förutsättningar för en framgångsrik integration av nyanlända invandrare. Det krävs ökade insatser för just nyanlända. Sedan talar man om att vi i större utsträckning skall öppna för arbetskraftsinvandring då det råder brist på arbetskraft. Det är väl litet kontroversiellt, men det har inte med flyktingpolitiken att göra hur vi dimensionerar arbetskraftsinvandringen.

Vidare förstår jag inte den slutsats som Birgit Friggebo drar av skrivelsen, att den bara skulle handla om krav på en utredning. I slutet av skrivelsen sammanfattas det hela så här:

"För de personer som kommer att få tillstånd att stanna i Sverige de närmaste åren behövs, förutom de åtgärder som finns, och de resurser som ges inom ramen för det ordinarie flyktingmottagandet, svenskutbildningen, samhällsintroduktionen och arbetmarknadspolitiken, kraftigt förstärkta resurser för:

– svenskutbildning, alfabetiseringsundervisning, grundläggande utbildning för vuxna.

– särskilda anpassade arbetsmarknadspolitiska insatser med inriktning på bl.a. lågutbildade."

Det är vad skrivelsen mynnar ut i, inte en utredning. Nu krävs förstärkta resurser, för utvecklingen är dramatisk.

Det är synd att jag inte har möjlighet att visa en bild, men jag har här ett diagram som visar att kurvan för sysselsättningsgraden för utomnordiska invandrare under de två senaste åren brant stupar utför. Den utvecklingen är alarmerande, för den skapar marginalisering och segregation som föder rasism. I kampen mot rasismen ser jag egentligen inget viktigare inslag än ökade insatser för utbildning i svenska, yrkeutbildning samt möjligheter för invandrare att komma ut i arbetslivet, finna ett fäste i samhället så att de därmed konstruktivt kan göra rätt för sig.

Anf. 34 LAHJA EXNER (s):

Fru talman! Birgit Friggebo säger att man behöver utreda frågan därför att allting inte fungerat bra. Det gör mig förtvivlad. Det finns bevittnat goda modeller, t.ex. detta med svenskundervisning parallellt med arbetspraktik. Frågan är om vi verkligen avsatt de resurser som krävs för detta. Där skulle jag nog vilja påstå att det i dag behövs större resurser.

Beträffande den stora majoriteten av nytillkomna invandrare fungerar det faktiskt så att om t.ex. en kvinna gifter sig med en svensk man, flyttar till Sverige och ett barn föds i denna relation, har kvinnan rätt till svenskundervisning men hon får ingen ersättning. Studiefinansieringen är inte heller tillgodosedd. Hon måste faktiskt betala avgift för barnomsorg. Sådana ekonomiska problem kan leda till att man avbryter sina studier.

23 000 studieplatser ingår i det krispaket som vi snart skall fatta beslut om, men studiefinansieringen är löst för bara 5 000. För resten är ekonomin helt enkelt inte löst. Många vill komma in på dessa utbildningar, och det finns också planer på att starta utbildningar.

Anf. 35 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Jag tycker också att det var ett bra svar. För säkerhets skull vill jag ändå fråga – jag hoppas att jag inte feltolkat kulturministern: Är det så att regeringen kommer att utreda, kartlägga, varför så många hoppar av svenskundervisning?

Anf. 36 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Först svar på Maud Björnemalms fråga: En väsentlig del av den stora utredningen om invandrarpolitiken kommer att gälla invandrarnas möjlighet att få arbete, komma in i arbetslivet, få utbildning, hemspråksutbildning osv. Det ingår som en självklar del att titta på hur svenska för invandrare har fungerat.

Svar också när det gäller invandrarkvinnornas situation med anledning av den rapport som Invandrarverket har lämnat: En viktig slutsats där är att vi mycket saknar kunskap om invandrarkvinnornas situation. Det är viktigt att gå vidare för att få ökade kunskaper.

Dessutom finns det en del allmänna påpekanden om brister. Regeringen kommer inte att lägga den rapporten åt sidan.

Lahja Exner frågade tidigare om alla invandrare skulle få möjlighet att lära sig svenska. Svaret är ja. Om mitt skriftliga svar har misstolkats på den

punkten tar jag tillbaka det. Detta är naturligtvis väldigt viktigt. Frågan handlade om huruvida behandlingen av alla invandrare mer eller mindre skulle formaliseras i flyktingmottagandet i kommunerna. Det finns faktiskt invandrare som klarar sig själva.

Georg Andersson säger att han inte har uppmärksammat att jag i olika sammanhang har välkomnat skrivelsen från AMS och Invandrarverket vad avser frågan om att skapa bättre utbildning och arbete för flyktingarna och invandrarna.

Det är ju det problemet vi alltid har. Jag har suttit i TV och upprepat det flera gånger. Problemet med skrivelsen var just det att den fokuserade på någonting annat, nämligen att man ville inskränka skyddspolitiken för flyktingar för att förändra arbetssituationen för dem som kommer hit.

En naturlig fråga till Georg Andersson är om han delar AMS och Invandrarverkets uppfattning att det bara är Genèvekonventionen som skall gälla som grund för skyddsbehovet för flyktingar som kommer till Sverige. Det stämmer inte alls överens med vad som sades i en tidigare interpellationsdebatt, då representanter för Socialdemokraterna sade att det absolut är uteslutet att bara ha Genèvekonventionen som grund för skyddspolitiken.

Man ser här problemet med att gå ut med den typen av ogenomtänkta ståndpunkter. Det skymmer den del av frågan som generaldirektörerna vill ta upp, och som jag bedömer som en utomordentligt viktig fråga.

Anf. 37 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Till de nyanlända åhörarna vill jag säga att vi diskuterar den viktiga frågan om invandrarnas möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Jag hoppas att alla delar vår uppfattning om att detta är en viktig och angelägen fråga.

Birgit Friggebo är nog inte helt oskyldig till att debatten om den här skrivelsen har vinklats. Jag tror ändå att Birgit Friggebo, med de möjligheter ett statsråd har att komma ut i medierna, hade kunnat få genomslag och lyfta fram problemet med den dramatiska och allvarliga situation som invandrarna nu är i på den svenska arbetsmarknaden. Att man i stället skjuter in sig på en passus i frågan om tillståndsgivningen är litet olyckligt. Man hade, med litet god vilja, kunnat fånga upp en annan sats beträffande tillståndsgivning i nämnda skrivelse. Där heter det att man bör inrikta sig på en generösare tillståndsgivning inom ramen för kvoteringar som kan avse både flykting- och anhörigområdet. Det fanns också som inslag i AMS skrivelse.

Så vill jag ta upp frågan om insatser för de invandrare och flyktingar som nu är här och inte får fäste på arbetsmarknaden eller utbildning i svenska. Det rör sig om ett akut resursbehov. Det är möjligen också en organisatorisk fråga, vilken kräver åtgärder omgående.

Jag hoppas att kulturministern tar till sig detta och agerar kraftfullt. Jag lovar allt stöd ifrån den socialdemokratiska sidan.

I ett tidigare inlägg sade kulturministern att det finns resurser. Tyvärr är resurserna uttömda nu. Om det var AMS resurser som åsyftades vill jag säga att AMS möjligheter att bereda människor som är arbetslösa arbetsmarknadsutbildning, beredskapsjobb eller ungdomspraktik nu minskar. Kurvorna i statistiken pekar nedåt – om man skall hålla sig inom budgetramarna.

Jag hoppas att finansminstern, som nu också är här, lyssnar till dessa visa ord. Det behövs ytterligare insatser för att klara den här prekära situationen. Invandrarnas arbetsmarknad är i hög grad den offentliga sektorn, där invandrarna har haft lättare att komma in än vad de haft på den privata marknaden. De har trivts bättre och blivit bättre omhändertagna, enligt en nyligen presenterad utredning. Men nu krymper den offentliga sektorn till följd av åtstramningar i kommunerna som regeringen inte är helt oskyldig till.

Anf. 38 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag tror inte att det gagnar denna sak att vi här recenserar hur medierna fungerar. Georg Anderson vet mycket väl vilka frågor som fokuseras i medierna. Och det var också detta som blev en utlöpare av diskussionen om AMS och Invandrarverkets skrivelse.

Georg Andersson sade att AMS resurser är totalt uttömda och att det inte finns några möjligheter att bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik. I dagarna behandlas i riksdagen vår gemensamma överenskommelse om att satsa 10 nya miljarder för att öka sysselsättningen och för att möta arbetslöshetskrisen. Detta är vi ju överens om. Då kan man inte stå i denna talarstol och säga att alla pengar är slut. Det är faktiskt ett överdrivet sätt att bedriva politisk propaganda på.

När det sedan gäller resurserna till svenska för invandrare handlar det väldigt mycket om att öka effektiviteten i svenskundervisningen. Varför hoppar människor av? Varför slutför de inte de olika kurserna? I den meningen behövs det resurser för att öka effektiviteten. Men då måste man se på orsakerna till att det går till som det gör, vilket den här kommittén också skall undersöka. Därefter hoppas jag att man skall kunna lägga fram förslag som kan bidra till att effektiviten ökas, så att flyktingar och invandrare kan lära sig svenska perfekt. Då kan de också bättre delta i arbetslivet i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 39 TALMANNEN:

Jag hälsar statsminister Carl Bildt (m), finansminister Anne Wibble (fp), jordbruksminister Karl Erik Olsson (c), kommunikationsminister Mats Odell (kds) och näringsminister Per Westerberg (m) välkomna.

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Utförsäljning av statliga företag

Anf. 40 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till näringsminister Per Westerberg: Står näringsministern fast vid den uppgörelse om ett moratorium när det gäller

utförsäljning av statliga företag som har träffats mellan Socialdemokraterna och regeringen?

Anf. 41 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Svar: ja. Vi följer exakt det protokoll som finns från uppgörelsen.

Räntepolitiken

Anf. 42 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Regeringens valutapolitik har havererat. Kronan flyter. Statsministern har sagt sig vara nöjd med att falla med flaggan i topp. Nu har det emellertid uppstått en ny situation som borde utnyttjas. Den flytande kronan gör det möjligt för oss att sänka räntan. En sänkt ränta är det viktigaste instrumentet över huvud taget. Det var alla överens om innan valutakrisen spetsades till.

Mina frågor till statsministern är därför: Är regeringen och Riksbanken överens om den politik som nu förs och som i stort sett kan beskrivas som att sälja smöret och sedan tappa pengarna? Är regeringen medveten om att investeringarna, arbetslösheten och bankkrisen förvärras av dagens räntepolitik? Vad finns det för logisk förklaring till det som man nu gör, då man tidigare var så övertygad om att det just var räntan som var problemet?

Anf. 43 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Något senare i eftermiddag kommer finansministern att lämna en särskild information till riksdagen, som berör bl.a. den inriktning av finanspolitiken som vi ser som en nödvändig förutsättning för en trovärdig inflationspolitik, vilket i sin tur är en förutsättnng för att vi skall kunna åstadkomma det som vi måste åstadkomma, nämligen successivt lägre räntor.

Jag håller helt med om att det är en absolut nödvändighet att få till stånd fallande räntor. Men det är inte något som man åstadkommer utan vidare. En ekonomi och ett land gör sig successivt förtjänta av lägre räntor genom bl.a. den politik som förs. Om vi inte har någon trovärdighet i inflationsbekämpningen, får vi inte ner räntorna. Trovärdighet i inflationsbekämpningen förutsätter bl.a. en stram finanspolitik inriktad på besparingar i de offentliga utgifterna. Det är regeringens och riksdagens uppgift att genomföra detta. Sedan har Riksbanken, som är ett under riksdagen lydande organ, sina speciella uppgifter i detta sammanhang. Kontakter mellan regering och Riksbank förekommer, men Riksbanken är självständig under riksdagen.

Anf. 44 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Riksbanken fastställer den korta räntan. Om Riksbanken vill sänka den korta räntan, så gör den det. Riksbanken vill tydligen inte det, utan man vill visa att det som man tidigare gjorde var väldigt klokt. Men det var det ju inte.

Att man för en restriktiv finanspolitik betyder som bekant inte att man för en sådan penningpolitik. Nu är det fel tillfälle att bedriva en stram penning-

politik, men vi skall föra en stram finanspolitik. Och jag återkommer till att man måste få ned räntan. Det är där alla problem finns i dag när det gäller investeringar, arbetslöshet, bankkris och alltihop.

Anf. 45 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är möjligt att Ian Wachtmeisters frågor är mera avsedda att riktas till riksbankschefen än till statsministern. Det är i alla fall under riksbankschefen som delar av dessa frågor ligger, inte under statsministern.

Även om det inte antyddes i frågan utgår jag ifrån att Ian Wachtmeister vet att Riksbanken i dag har sänkt marginalräntan. Alldeles avgörande – inte minst för det som Ian Wachmeister nämnde, dvs. för näringslivets investeringar – är dock utvecklingen av den långa räntan.

I Svenska Dagbladet av i dag finns det bl.a. en liten intervju med Rune Andersson om just detta tema. Han påpekar att för näringslivets långsiktiga investeringsbeslut är det den långa räntan som är avgörande. Den långa räntan sänks inte ens av Riksbanken eller riksbankschefen, utan den sätts av marknaden utgående från inflationsförväntningarna. Därmed kan vi bara påverka den långa räntan nedåt genom att påverka inflationsförväntningarna, och det gör vi genom en stram finanspolitik – bl.a. genom att vara beredda att spara mera och låna mindre när det gäller de statliga finanserna. Sådana är sammanhangen, vilket nog Ian Wachtmeister är medveten om. Sedan skall vi alla i denna kammare gemensamt skapa förutsättningar för de lägre räntor som i sin tur är en förutsättning för att vi skall kunna klara mycket annat.

Anf. 46 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Jag skulle gärna ställa frågan till riksbankschefen, men det är mycket svårt att få svar därifrån. Nu befinner vi oss i riksdagen. Då är min fråga: Har Riksbanken och regeringen samma uppfattning i den här frågan, eller har ni olika uppfattningar om räntan? Riksbanken kan sänka den korta räntan, medan marknaden sätter den långa.

Anf. 47 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag har här redovisat min och regeringens uppfattning. Finansministern kommer att vara mera utförlig inom loppet av någon timme. Det är regeringens uppfattning, som jag tror att riksdagens majoritet till övervägande del delar. Om Ian Wachtmeister vill ställa frågor till riksbankschefen, är jag övertygad om att det på ett eller annat sätt finns lämpliga fora för detta. Jag svarar för regeringen.

Hushållens ekonomi

Anf. 48 BENGT KRONBLAD (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Många människor har i dag stora ekonomiska problem på grund av arbetslöshet. Många har även stora skulder till följd av de rörliga räntenivåerna. I dagarna får många personer en betungande julklapp från banker och kredit-

bolag. Kostnader för lån på t.ex. 150 000 kr med rörlig ränta har blivit flera tusen högre än normalt till följd av det höga ränteläget.

Frågan i två delar till Carl Bildt är: Vilket råd ger Carl Bildt till dessa familjer när det gäller att kunna betala denna julklappsfaktura? När kommer Carl Bildt att stödja att Bengt Westerberg, Alf Svensson och justitieministern tar fram den skuldsaneringslag som redan finns utarbetad i Justitiedepartementet?

Anf. 49 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag är inte övertygad om att jag kan ge råd i enskilda situationer. Då måste jag sätta mig in i dem. Jag tror att vi alla kan göra det om vi sätter oss in i situationen, men det finns inget råd som är allmängiltigt för varje enskild människas eller varje enskilt hushålls situation. Tron att man kan dra alla människor över en kam, att allting är lika och att allting kan klaras av genom ett statsministeruttalande, tillhör nog en gången tid.

Insolvensutredningen har lämnat sitt betänkande för bara några dagar sedan. Det pågår försöksverksamhet i delar av landet. Man får utvärdera den och se vilka framkomstmöjligheter som finns. Tro inte att detta är något universalmedel. Det enda sättet att lösa detta är att föra en ekonomisk politik som skapar bättre förutsättningar för inkomstutvecklingen för familjer och hushåll runt om i landet. Men inom dessa ramar skall vi självfallet pröva möjligheterna att också vidta andra åtgärder.

Skatteväxlingen

Anf. 50 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Detta är en fråga som vi kanske också får svar på av finansministern senare, men jag vill nu ställa den till statsministern. Vi fick en prognos i går om en ny försörjningsbalans. I den framgick att enhetskostnaderna i industrin under nästa år skulle minska med 15 %. Hushållens disponibla inkomster skulle minska med 3,5 %. Därigenom har rimligtvis syftet med den skatteväxling eller interndevalvering som man beslutade om vid krisuppgörelserna uppfyllts med råge. Varför håller man fast vid denna skatteväxling? Denna har ju ingenting med själva stramheten i den ekonomiska politiken att göra.

Anf. 51 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är allom bekant att regeringens uppfattning var att det som åstadkoms i krispaket 2, den s.k. skatteväxlingen, sänkningen av arbetsgivaravgifterna med 4,3 procentenheter och därutöver åtgärder som skulle ge 5 %, var otillräckliga åtgärder för att uppnå den utveckling för näringslivet, industrin och sysselsättningen som vi bedömde som önskvärd. Därför föreslog också regeringen ytterligare sänkning av löneskatten. Utvecklingen blev sedan den som Ian Wachtmeister just refererade till. Vi har fått en depreciering av den svenska kronan som fluktuerar litet. Därmed finns inget behov av att göra en ytterligare sänkning av löneskatten.

Det har, som bekant, kommit propåer om att vi skulle inställa den sänkning av löneskatterna som ingick i krispaket 2 och att de kalkyler som vi har

gjort och som egentligen är ganska självklara visar att en sådan åtgärd medför en ökad arbetslöshet både 1993 och 1994. Den försämrar inte minst industrins situation och leder därmed till färre sysselsatta och därmed till ökad arbetslöshet samt ökad belastning på arbetsmarknadsbudgetarna. Försiktigt uttryckt har vi ingen anledning att medverka till detta.

Europas bästa skola

Anf. 52 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Den del av regeringsförklaringen som beskriver Europas bästa skola riskerar att bara bli ord på ett papper på grund av de mycket stora nedskärningarna i kommunernas ekonomi som också skolan får ta konsekvenserna av. Det innebär att det i dag blir större skolklasser och sämre möjligheter för skolorna att stödja de elever som behöver extra stöd. Detta är verklighet i dag.

Oroar detta statsministern, som var den som föredrog regeringsförklaringen här i riksdagen?

Anf. 53 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det som gläder mig är att det finns en otålighet när det gäller att få fram Europas bästa skola. Vad jag har sagt, vilket jag också tror att regeringen också har sagt många gånger, är att detta är något som vi successivt skall förverkliga under 1990-talet. Tro inte att man bygger Europas bästa skola, Europas bästa utbildningsväsende, på bara ett år. Det gör man inte.

I viktiga hänseenden är vi väl på gång. Låt mig nämna friskolereformen som betyder mycket för valfrihet och därmed kvalitetsutveckling samt olika typer av pedagogiska synsätt. Låt mig också nämna arbetet med den nya läroplanen med dess starkare betoning på kunskapskraven, arbetet med att äntligen ge vårt skolsystem ett någorlunda fungerande och rättvist betygssystem och förbättringarna som nu sker i lärarutbildningen. Tillsammans innebär detta att vi är på god väg att skapa Europas bästa skola. Ovanpå detta skall vi sedan lägga ett högskole- och universitetssystem som har en större dimension och en högre kvalitet än vad som gällde under 60-, 70- och 80-talen.

Flygverksamheten på Bromma

Anf. 54 INES UUSMANN (s):

Fru talman! I dag har åter inträffat en allvarlig flygolycka i Bromma. Jag vill med anledning av detta fråga kommunikationsministern: Kommer regeringen att ompröva inställningen till flygverksamhet efter 1996 på Bromma?

Anf. 55 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Först vill jag givetvis djupt beklaga den här tragiska händelsen på Bromma. Det är mycket allvarligt att en sådan här olycka har kunnat inträffa. Jag delar också den sorg som har drabbat de anhöriga.

Det är nu för tidigt att uttala sig om orsakerna till olyckan. Ändå tycker jag, fru talman, att vi skall behålla vissa proportioner. Av de ca 30 miljoner

civila flygrörelser som sker i västvärldens linjetrafik varje år inträffar i genomsnitt 50 mer eller mindre allvarliga haverier. Det är alltså en oerhört säker verksamhet.

På Bromma har i år genomförts ca 35 000 flygrörelser. Bara 23 % av dessa är linjefartsrörelser. Resten är, som i dagens tragiska fall, i huvudsak privatflyg. En omprövning av linjefarten på Bromma löser inte det problem som har drabbat flyget just i dag.

Regeringen har just lagt fast en strategi för att separera trafiken mellan Bromma och Arlanda, vilket bl.a. innebär att ingen ytterligare utrikestrafik kommer att tillåtas på Bromma. Inte heller kommer stora plan att tillåtas, utan endast miljövänliga plan som klarar de mycket speciella krav som ställs på s.k. cityflygplatser.

Beträffande den mer långsiktiga frågan kommer regeringen inom en mycket nära framtid att utse en person som skall förhandla med Stockholms stad. Det är därför för tidigt att nu uttala sig om en eventuell omprövning.

FN-insatser mot Serbien-Montenegro

Anf. 56 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Vilka politiska slutsatser drar statsministern av det som skedde i går, då 50 muslimska stater vid en samling i Saudiarabien sade att FN måste använda våld mot Serbien och Montenegro?

Anf. 57 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Den slutsats jag drar är väl den enda möjliga, nämligen att det finns en växande otålighet över den oförmåga som FN-systemet och hela det internationella samfundet har när det gäller att komma till rätta med det som sker framför allt i Bosnien-Hercegovina. Man skall vara medveten om att extra misstänksamhet visas från de muslimska staterna, som inte anser att de europeiska staterna gör tillräckligt för att värna muslimska trosbekännare i Bosnien-Hercegovina.

Det finns ingen anledning att förändra vår politik beroende på vilken tro de människor bekänner sig till som drabbas av våld och svält. Men vi har all anledning att på olika sätt försöka medverka till att Internationella europeiska samfundet mera effektivt försöker att stävja våldsanvändningen i Bosnien-Hercegovina. Jag kan nämna att detta kommer att bli den kanske dominerande frågeställningen vid det ministermöte med Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen som kommer att äga rum i Stockholm den 11-12 december. Ca 50 utrikesministrar från samtliga ESK-stater kommer att samlas under två dagar här i Stockholm för att diskutera bl.a. detta.

Lantbruksforskningen

Anf. 58 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag vill vända mig till jordbruksministern. Vi håller nu på att gå in i kretsloppssamhället. I Miljödepartementet utarbetas en proposition med styrmedel för användandet av naturens resurser på ett sätt som inte förstör och utarmar dem.

Då är det självklart att forskningen när det gäller lantbruk, hur vi skall bruka vårt land, blir allt viktigare. Det är de förnybara resurserna som kommer att bli centrala. De växer, och vi måste forska på detta område.

Jag skulle vilja ta upp två frågor med jordbruksministern.

För det första: Lantbruksuniversitetets forskning måste självfallet prioriteras.

För det andra: Jag är själv osäker på ansvarsfördelningen mellan Utbildningsdepartementet och Jordbruksdepartementet när det gäller den mycket viktiga forskning som sker i Garpenberg i Hedemora. Där har man nio professurer, och forskningen bedrivs nu på ett mycket framgångsrikt sätt på skogsområdet.

Min fråga till jordbruksministern gäller tankarna på att inskränka forskningen i Garpenberg till färre platser än man nu har. Bestäms detta hos Jordbruksdepartementet, hos Utbildningsdepartementet eller hos skolan själv?

Anf. 59 TALMANNEN:

Jag ber ledamöterna att ställa kortare frågor i fortsättningen.

Anf. 60 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag håller med Birgitta Hambraeus om att forskningen på det biologiska området är mycket viktig och bör förstärkas. Det ligger också i linje med regeringens allmänna politik att vi skall satsa på forskningen.

Den andra frågan gällde vem som bestämmer över SLU:s organisation och var man skall ha aktiviteter i gång. Beslutet är primärt SLU:s eget. Men denna typ av beslut, liksom andra viktiga beslut som SLU fattar, har regeringen möjlighet att överpröva. Det innebär att vi naturligtvis för en diskussion också om denna fråga.

Rätten till liv

Anf. 61 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. I regeringsförklaringen står följande: Alla människor har samma värde. Den grundläggande mänskliga rättigheten är rätten till liv.

Min fråga till statsministern är: Fanns det några särskilda överväganden bakom den formuleringen, t.ex. om regeringen har överlagt om en viss översyn av t.ex. den svenska abortlagstiftningen?

Anf. 62 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är självklart att det som står i en regeringsförklaring står där av mycket speciella skäl, bl.a. därför att en regeringsförklaring, i synnerhet när en regering tillträder för första gången, skall vara uttryck för vissa grundläggande värderingar som denna regering avser att försöka upprätthålla. Det kan röra sig om vad vi kan uppfatta som självklarheter – om friheten i samhället, om den grundläggande relationen mellan staten och samhället och också om sådant som allas lika värde och allas rätt till liv.

Därutöver är det självfallet på det sättet, som Henrik S Järrel antydde, att det bakom detta också finns bekymmer med den utveckling som bl.a. fram-

går av den statistik som visar på ett mycket stort antal aborter. Detta leder till en diskussion om den existerande lagstiftningen. Den diskussionen förs kontinuerligt i denna kammare och i andra sammanhang. Men den har inte lett till några konkreta slutsatser.

Öststatsexport

Anf. 63 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Fru talman! Jag är sedan förra veckan ledamot, men jag är också en småföretagare som kommer från verkligheten.

Jag har länge förgäves försökt exportera till Baltikum och till den gamla Sovjetunionen. Det är problem med exportkrediterna, och konkurrerande länder har bättre villkor.

Min fråga till Per Westerberg är: Avser regeringen att ge Exportkreditnämnden nya direktiv som gör det möjligt för svensk industri att exportera till dessa länder?

Anf. 64 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Exportkreditnämnden har att arbeta efter en försäkringsprincip, som innebär att risken skall stå i proportion till den premie som företagen tvingas betala. Det har gjort det svårt för Exportkreditnämnden att lämna exportkrediter för affärer som gäller vissa delar av Östeuropa.

Regeringen ser för närvarande över detta problem när det gäller Baltikum och har för avsikt att föreslå någon form av ram för att på det sättet kunna öppna möjligheter för Exportkreditnämnden att ge företagen exportkreditgarantier för att kunna göra affärer med de baltiska staterna.

Prisreglering av handelsgödsel

Anf. 65 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag vänder mig till jordbruksminister Karl Erik Olsson. Jordbruksutskottet har just behandlat frågan om prisreglering beträffande handelsgödsel och växtgifter. Mitt under vår behandling i utskottet beslutade regeringen i frågan. Regeringen beslutade att avskaffa denna prisreglering. Detta gäller fr.o.m. i går. Vi tycker att det är osnyggt handlat. Men det är inte i första hand detta som min fråga gäller. Detta betyder att det blir billigare att använda handelsgödsel och miljögifter.

Min fråga till jordbruksministern är: Hur stämmer detta med målsättningen att man skall minska kemikaliseringen av det svenska jordbruket?

Anf. 66 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! När det gäller hanteringen är det på det sättet i denna typ av frågor att när man aviserar tanken att ta bort en avgift – det är i och för sig en avgift som är låg för handelsgödsel och bekämpningsmedel för att finansiera en spannmålsexport, som den också har använts till tidigare – avstannar all aktivitet. Det fick ganska dramatiska effekter inom handeln och när det gäller transporterna. Regeringen hade möjlighet att ta bort avgiften, och den

gjorde det så fort detta kunde hanteras. Vi tror att det var bra för näringen. Det skulle ändå inte ha kommit in ett öre i avgifter under denna tid.

Beträffande den principiella frågan vill jag säga att den här avgiften är pålagd handelsgödsel och bekämpningsmedel för att vara en intäkt i det regleringssystem för exporten som vi är på väg att avskaffa. När vi nu närmar oss EG är en av de viktiga ambitionerna att anpassa pris- och kostnadsläget till EG:s. Inom EG finns inte några sådana avgifter. Därför är det ganska viktigt att försöka minska dessa avgifter.

Sedan frågade Margareta Winberg hur detta stämmer med miljöambitionerna. Egentligen stämmer det mycket bra. Om vi tittar på priserna på handelsgödsel och spannmål, som är de viktiga komponenterna i detta sammanhang, och går tillbaka till 1989, som var det sista året med det gamla systemet, var priset på spannmål 1:39 kr – omvandlat i dagens penningvärde är det drygt 1:70 kr. För nästa år är spannmålspriset fastställt till 90 öre, dvs. ungefär hälften. Handelsgödselpriset reduceras med denna åtgärd med drygt 20 %.

Bensinskatten

Anf. 67 ROLF CLARKSON (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsminstern. Den aviserade bensinskattehöjningen kommer att medföra kraftiga återverkningar på ett så bilberoende samhälle som det svenska.

Är kommunikationsministern i det läget beredd att på nytt pröva frågan om att tillsätta en bilsocial utredning?

Anf. 68 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Detta är ett gammalt kärt ämne som har tagits upp under många år.

Det intressanta är att den bensinprisnivå som nu tycks etableras ligger mycket nära den nivå som man i olika miljösammanhang har kommit fram till är nödvändig om trafiksektorn skall ta sitt miljöansvar enligt det sektorsansvar som riksdagen har ålagt den.

Jag kan inte svara på frågan om en bilsocial utredning. För närvarande förebereder vi inte någon sådan inom regeringskansliet.

Tredje spåret i Stockholm

Anf. 69 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Det har förts många diskussioner om det s.k. tredje spåret i Stockholm. Regeringen beslutade för ett litet tag sedan att man inte kunde tänka sig att finansiera något annat än ett tredje spår i ytläge förbi Riddarholmskyrkan. Samtidigt talades det om ett fjärde spår.

Nu finns det nya utredningar från Banverket som säger att man kan bygga en tunnel, där både det tredje och det fjärde spåret skulle få plats och som dessutom skulle göra att man slipper äventyra Riddarholmskyrkans framtid.

Hur ser kommunikationsministern på denna nya utredning om möjligheten att bygga en tunnel för spåren i stället för att lägga dem i ytläge?

Anf. 70 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Denna utredning kom häromdagen. Den visar att det billigaste tunnelalternativet blir ca 2 miljarder kronor dyrare än de ca 1,5 miljarder som är finansierade i Banverkets budget.

Man kan då tycka, som Monica Andersson i Stockholms kommun, att detta bara är en budgetteknisk fråga. Nu sitter finansministern här bakom mig, och jag vet att hon tycker att 2 miljarder naturligtvis kan reduceras till budgetteknik, men det är den allra svåraste teknik som vi över huvud taget har att hantera.

Det finns alltså inga pengar anslagna för den typen av fördyrade lösningar. Det skulle i så fall vara – som man förstår av Monica Anderssons uttalande i Stockholms stadshus om att detta skulle vara enkel budgetteknik – möjligheten att man i regionen tar fram pengarna. Men det är en annan sak att gå ut till resten av landet. Jag kan ställa frågan till ledamöterna i denna kammare om de är beredda att avstå från beslutade projekt på andra håll i landet för att åstadkomma denna fördyrade lösning. Jag tror ärligt talat inte att detta är realpolitik.

Anf. 71 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Man får för denna fördyrade kostnad inte bara ett spår utan två spår, kommunikationsministern. Problemet både för regeringen och för Stockholmspolitikerna är att vi med en ökad järnvägstrafik så småningom måste ha ett fjärde spår. Frågan är genom vilket gravkor i Riddarholmskyrkan som man skall köra det fjärde spåret.

Anf. 72 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Detta är som att gå och julhandla med barnen. Man säger: Vi behöver också det här. Sedan ser man sig om, och så hittar man mer och mer.

Sanningen är, att om man skulle välja tunnelalternativet, försenar det möjligheten att få i gång en tågföring söderut som är helt nödvändig med tanke på de omfattande investeringar som nu pågår – Svealandsbanan, Mälarbanan, Arlandabanan och utvecklingen av fjärrtrafiken med snabbtåg. Jag tror ärligt talat att detta inte är realistiskt.

Behovet av det fjärde spåret ligger långt in i nästa sekel.

Stöd till varvsnäringen

Anf. 73 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till näringsministern. Vid årsskiftet upphör det svenska varvsstödet. Det är i princip bra. Men under ett par år framåt hotas svensk varvsindustri och skeppsindustri att slås ut av utländska konkurrenter med statsstöd – danskar, tyskar och norrmän. Vad tänker regeringen göra för ge dem en chans att överleva de två, tre år det är fråga om?

Anf. 74 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först och främst skall man notera att EG-området för närvarande har ett varvsstöd som löper ut under 1993. Vi följer självfallet mycket

nära vad som kommer att hända inom EG-området under det kommande året, dvs. om man kommer att låta stödet löpa fullt ut eller ej.

Sedan noterar jag att den typ av varvsstöd som vi hittills har haft i Sverige om 5 %, motsvaras mer än väl av den kostnadsminskning som man fått via de förändringar i valutakurser och de sänkta arbetsgivaravgifter som nu kommer.

Anf. 75 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag tolkar detta så, att om EG förlänger sitt varvsstöd, vilket är troligt, kan regeringen tänka sig att agera.

Anf. 76 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi kommer i så fall att pröva frågan ånyo.

Anf. 77 TALMANNEN

Den muntliga frågestunden är härmed avslutad. Vi tackar statsministern, finansministern, jordbruksministern, kommunikationsministern och näringsministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Information från regeringen om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

Anf. 78 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När det gäller den ekonomiska brottsligheten står vi i dag inför en stituation där tre mycket svårbemästrade omständigheter samverkar. Polisens resurser har under lång tid eftersatts. Antalet misstänkta fall av ekonomisk brottslighet har ökat. Det statsfinansiella läget medger inte någon omedelbar generell resursförstärkning för polis och åklagare, vilket hade varit möjligt under 1980-talet.

Regeringen har i dag fattat beslut som berör den ekonomiska brottsligheten, och det ger mig anledning att i ett sammanhang presentera vad som görs inom Justitiedepartementet på detta område. Jag vill emellertid först mer allmänt diskutera den ekonomiska brottsligheten och bakgrunden till den situation jag just beskrev.

Den ekonomiska brottsligheten utgör ett allvarligt och omdebatterat problem. Sanningen är emellertid den att kunskapen om hur den ekonomiska brottsligheten verkligen ser ut, och vilken omfattning den faktiskt har, är bristfällig. År 1988 publicerades i Brottsförebyggande rådets regi en forskningsrapport, där det konstaterades att uppgifterna om den ekonomiska brottsligheten i stor utsträckning byggde på uppskattningar och antaganden. Någon direkt förbättring av denna situation har dess värre inte skett.

Det är helt enkelt så, att det är mycket svårt att få fram tillförlitliga uppgifter om arten och omfattningen av det vi kallar ekonomisk brottslighet. Jag måste mot den bakgrunden varna för de debattinlägg som ger intryck av att var och varannan svensk skulle ägna sig åt ekonmisk brottslighet. Vi har alla

att tjäna på saklighet. Och våra åtgärder måste vara anpassade till de verkliga förhållanden som de berör.

Det är viktigt att lagstiftningsarbetet sker med beaktande av de konsekvenser den aktuella lagen får på andra områden än dem som särskilt avses. Vi måste därför vara uppmärksamma så att vi inte i vår iver att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten undergräver förutsättningarna för den seriösa och välståndsskapande näringsverksamheten.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att Sverige har varit långt framme på vägen mot ett genomreglerat kontroll- och myndighetssamhälle. Överdriven detaljreglering och stelbent myndighetsutövning kan i sig innebära en fara, inte minst för moral och etik i samhället. Vidare leder det ofta till snedvridningar och effektivitetsförluster i samhällsekonomin, vilket drabbar alla medborgare i form av minskad välfärd.

Den ekonomiska brottsligheten gör tillräcklig skada som det är. Jag har inte för avsikt att låta den tillfoga samhället ytterligare skada genom att tvinga fram lagstiftning som lägger hinder i vägen för alla dem som till skillnad från brottslingarna följer lagar och bestämmelser. Regeringen kommer att fortsätta att arbeta för avreglering. Vi vill skapa ett samhälle där människor tar eget ansvar. Ett ansvar som också innebär att de som bryter mot lagarna i ökad utsträckning skall dömas och avtjäna sina straff.

När det gäller begreppet ekobrott, skall man hålla i minnet att det omfattar ett stort antal olika typer av kriminella handlingar och gärningsmän. I statistiskt material ingår så vitt skilda brott som ringa bokföringsbrott och bedrägerier omfattande hundratals miljoner kronor.

I grova drag kan den ekonomiska brottsligheten indelas i tre huvudkategorier. Till den första kategorin kan hänföras skatte- och uppbördsbrott. Den andra kategorin innefattar gäldenärsbrotten oredlighet, vårdslöshet och mannamån mot borgenärer samt bokföringsbrott. Till kategori nummer tre kan räknas bedrägerier, häleri, trolöshetsbrott, mutbrott och andra brott av traditionell karaktär.

Det förtjänar att understrykas att det inte går någon skarp gräns mellan ekonomisk brottslighet och annan kriminalitet.

För att finna de grundläggande orsakerna till dagens situation när det gäller den ekonomiska brottsligheten, är det nödvändigt att rikta blicken bakåt mot den utveckling som skedde under 1980-talet.

Det är helt klart att en faktor som väsentligt bidrar till dagens bekymmersamma situation när det gäller den ekonomiska brottsligheten är att vi i Sverige har en brist på poliser. Denna brist är en följd av den förra regeringens otillräckliga satsningar på polisen. De borgerliga partierna var under 1980-talet mycket kritiska till Socialdemokraternas politik på denna punkt. De negativa konsekvenserna är i dag uppenbara. Det är därför tyvärr så, att det i dag föreligger den oacceptabla situationen att utredningar om misstänkta ekonomiska brott ofta får avbrytas, eller inte ens kan inledas, eftersom polisresurserna är otillräckliga.

Socialdemokraterna tillsatte under början av 1980-talet den s.k. Eko-kommissionen. Eko-kommissionen förde fram tankegångar och lade fram förslag om åtgärder som inte bara var främmande för svenskt rättsmedvetande utan också innebar direkta hot mot rättssäkerheten.

Kommissionens resonemang om omvänd bevisbörda och dess uttalanden om att det i ekobrottsbekämpningens intresse fick accepteras att oskyldiga dömdes till straff, är kända exempel. Förslagen möttes naturligvis av kraftig kritik och ledde dess bättre inte till lagändringar.

Vi skall också hålla i minnet att 1982 års kraftiga devalvering i kombination med den dåvarande regeringens oförmåga att hålla nere kostnadsutvecklingen, väsentligen bidrog till den inflations- och spekulationsekonomi vars följder vi alla i dag brottas med. Vi kan inte bortse ifrån att det ekonomiska klimatet under 80-talet även ledde till en ökning av den ekonomiska brottsligheten.

I den politiska debatten och i massmedia talas det mycket om ekobrott. Min uppfattning är att det länge har just talats och utretts väldigt mycket. Vad som krävs är effektiva åtgärder på många områden, som möjliggör att misstänkt brottslighet utreds och att av domstol konstaterade brott leder till kännbara straff. Det finns dock inga genvägar till en effektiv brottsbekämpning, utan det handlar om hårt och väl planerat arbete med såväl bekämpande som förebyggande insatser. Samtidigt måste lagarna vara förankrade i det allmänna rättsmedvetandet. När så inte är fallet skapas en grogrund för ekonomisk och annan brottslighet.

Den ekonomiska brottslighetens skiftande karaktär innebär att brottsbekämpningen med nödvändighet engagerar ett stort antal myndigheter och andra berörda. Utöver polis, åklagar- och skattemyndigheter, inkl. Riksskatteverket, engagerar ekobrottsligheten även kronofogdemyndigheter, Finansinspektionen, konkursförvaltare och revisorer. Vidare aktualiserar denna brottslighet regelmässigt de regelsystem som tillämpas av Patent- och registreringsverket och länsstyrelserna.

Vid beivrandet av den ekonomiska brottsligheten ställs naturligtvis också stora krav på domstolarnas kapacitet och kompetens. Effektiv samverkan och rationell samordning av myndigheternas insatser är därför av största vikt vid bekämpningen av denna brottslighet. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att det påfallande ofta är just brister i dessa hänseenden som utnyttjas av gärningsmännen och som försvårar upptäckt och beivrande av denna kriminalitet.

I syfte att förbättra möjligheterna att bekämpa den ekonomiska brottsligheten har regeringen i dag beslutat att ta initiativ till en förändring av Rikskriminalpolisens organisation och av den kvalificerade kriminalpolisverksamheten över huvud taget. En modell som skall prövas är att upprätta en regionkriminalpolis inom varje åklagarregion. Regionkriminalpolisen skall utgöra en slagkraftig styrka för bekämpning av den mest kvalificerade brottsligheten, bl.a. den grova ekonomiska brottsligheten.

Vidare har vi inom Justitiedepartementet gått vidare med frågan om att utveckla åklagarens roll som förundersökningsledare. Ett av syftena med en omorganisation av Rikskriminalpolisen är nämligen att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt samarbete mellan den nya regionkriminalpolisen och regionåklagarmyndigheterna. Med andra ord skall dörren öppnas för ett mer aktivt deltagande från åklagarna när det gäller att leda förundersökningar avseende grov brottslighet.

Min avsikt är sedan att detta arbete skall samordnas med de förslag till

förändringar som har framförts i Åklagarutredningens nyligen avlämnade betänkande. Åklagarutredningen har gjort en genomgripande översyn av åklagarväsendet och lagt fram förslag som kan antas leda till förbättringar i effektivitetshänseende.

De planer som jag nu har redovisat innebär en ganska radikal nyordning på kriminalpolisens område. Det övergripande syftet är att få till stånd en effektivisering och en kraftsamling av kampen mot den grova brottsligheten. Det nödvändiga utredningsarbetet för att åstadkomma dessa förändringar skall påbörjas redan före årets slut.

Dessutom ges Riksåklagaren resurser för upprättande av en särskild grupp med åklagare och revisorer. Denna grupp skall särskilt utreda kvalificerad ekonomisk brottslighet som riktar sig mot banker och andra kreditinstitut. Gruppen kommer inom kort att inleda sitt arbete.

Vidare bör stora samordningsvinster kunna göras genom att öka utnyttjandet av de revisorer som konkursförvaltarna anlitar. Utredningar om ekonomisk brottslighet kan effektiviseras om konkursförvaltarna, polisen och åklagarna i större utsträckning utnyttjar samma externa revisionsexpertis. Det finns åtskilligt att vinna här. Åklagaren kan t.ex. få inflytande över vilka frågor som skall utredas. Härigenom undviks också det dubbelarbete som består i att samma fråga utreds vid olika tillfällen och av olika personer.

Riksåklagaren har tillsatt en arbetsgrupp bestående av representanter från Riksåklagaren, Riksskatteverket, kronofogdemyndigheterna, Konkursförvaltarkollegiet och Föreningen Auktoriserade Revisorer som skall arbeta vidare med dessa frågor, och då särskilt med frågan om revisorers medverkan i brottsutredning.

När det gäller konkursförvaltarnas roll vill jag gå framåt ytterligare. Det arbete som hittills bedrivits har visat, att det inom ramen för gällande regler finns ett betydande utrymme för ett fördjupat och intensifierat samarbete mellan åklagarna och konkursförvaltarna och att detta skulle kunna effektivisera utredningen av ekonomiska brott. Konkursförvaltarna borde beakta brottsaspekten i större utsträckning än vad som görs i dag, samtidigt som åklagarna bättre borde ta vara på all den kunskap som konkursförvaltarna får under sin utredning av konkursboet.

Jag vill därutöver nämna det nya budgetsystemet för polisen. Fr.o.m. innevarande år skall polisen tillämpa ett budgetsystem med ramanslag och målstyrning. Härigenom bör flexibiliteten öka för polismyndigheterna att göra de resursmässiga och organisatoriska förändringar som behövs för att effektivisera bl.a. ekobrottsbekämpningen.

Som ni märker är den bärande tanken, eller strategin om man så vill, bakom dessa åtgärder att genom förbättrad samordning koncentrera och effektivisera myndigheternas brottsbekämpande arbete. Vi måste komma bort från dagens situation där utredningar om ekonomisk brottslighet bedrivs efter någon sorts stafettpinneprincip och därför tar flera år att slutföra. Brottsbekämpningen skall ske med utnyttjande av myndigheternas samlade kunskaper. Utredningsresurser och andra resurser skall kunna sättas in så tidigt som möjligt och under rationellt samverkande former.

Jag får avslutningsvis erinra om följande övriga åtgärder som syftar till att på olika sätt förstärka kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har i samråd med Riksskatteverket, som ni känner till, på regeringens uppdrag utrett de åtgärder som bör vidtas för att statsmakternas prioriteringar och riktlinjer i fråga om bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten skall förverkligas. I den rapport myndigheterna avlämnat ingår omfattande förslag till förändringar. Bl.a. påtalas behovet av en översyn av tvångsmedelsanvändningen.

Polisens möjligheter att göra beslag och husrannsakan är av betydelse när det gäller ekonomisk brottslighet. Inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att utforma direktiv till en översyn av reglerna om just beslag och husrannsakan.

Vidare har Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen även lämnat förslag till förändringar av aktiebolagslagen. Förslagen har överlämnats till Aktiebolagskommittén som nu behandlar bl.a. de problem som rör aktiebolag som saknar behörig ställföreträdare och registrering av sådan företrädare.

Regeringen har också nyligen till riksdagen överlämnat en proposition med förslag till bl.a. förenklat delgivningsförfarande när aktiebolag saknar behörig ställföreträdare.

De två sistnämnda punkterna avser åtgärder som bör dels försvåra för ekonomiska brottslingar att utnyttja dagens system, dels underlätta utredningsarbetet avseende de ökända s.k. bolagsplundringarna.

Regeringen har i dag beslutat att till riksdagen överlämna en proposition avseende höjning av straffskalorna för åtskilliga brott, däribland brotten häleri och svindleri. Förslaget till straffskaleskärpningar är en markering av dessa brotts allvarlighetsgrad, vilket även har betydelse för polisens prioriteringar.

Inom Justitiedepartementet bereds Domstolsutredningens nyligen avlämnade betänkande Domstolarna inför 2000-talet. Betänkandet innehåller förslag om att vissa beslut i ärenden om tvångslikvidation skall överflyttas till Patent- och registreringsverket, så att beslut skall kunna fattas snabbare och dubbelarbete undvikas. Härigenom skapas också bättre möjligheter att komma till rätta med problemet att reglerna om att aktiebolags årsredovisningshandlingar inom viss tid skall inges till Patent- och registreringsverket inte efterlevs.

Med detta överlämnar jag ordet till min kollega statsrådet Lundgren.

Anf. 79 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Fram till den 1 januari 1991 hade vi i Sverige vad många betecknade som ett perverst skattesystem. Genom höga marginalskatter och stora skillnader i skattesatser skapades ett intresse dels för vad jag skulle vilja beteckna som överdriven skatteplanering, dels för rena skattebrott. Sådana genomfördes på olika sätt, genom att undvika att deklarera inkomster eller genom att utnyttja systemet i syfte att mjölka det på pengar. En möjlighet som tyvärr har kommit att utvecklas under de senaste åren är att felaktigt redovisa nystartade rörelser och ta ut återbetalning av mervärdesskatt.

Den förra regeringen lade fram många förslag som syftade till att stoppa denna utveckling. Blotta förekomsten av så många förslag visade att man inte lyckades. Det enda som kunde hjälpa var den skattereform som genom-

fördes och som gav sänkta skattesatser och mindre spännvidd. Det har inte minst bidragit till att man fått ett mycket mindre intresse för skatteplanering.

Låt mig dock redan nu betona att begreppet skatteplanering och de åtgärder som vidtas inom ramen härför är legalt riktiga företeelser, som ingen kan ifrågasätta från legal utgångspunkt. De har alltså ingenting med ekonomisk brottslighet att göra, och det är viktigt att göra den distinktionen.

Vad gäller skattebrottsligheten är det självklart att skattesystemet måste utformas så att det bidrar till att minska brottsbenägenheten. Det gäller inte minst utformningen av uppbördssystemet och dessutom utformningen av kontrollmöjligheterna med de restriktioner som justitieministern talade om. Det gäller att förebygga brott och att spåra upp dem som har begått brott, inte att vidta åtgärder som försvårar och försämrar möjligheterna till normal näringsverksamhet.

I det sammanhanget är det viktigt att prioritera kontrollinsatser och att inom ramen för de resurser som anvisas till skattemyndigheterna skapa förutsättningar för förenklingar – exempelvis genom det förslag om förenklad självdeklaration som har förelagts riksdagen – som kan omfördela resurser till förmån för kontroll.

Det är dock viktigt att de kontroller som görs av skattemyndigheterna och som leder till misstanke om eller konstaterande av ekonomisk brottslighet också får en uppföljning av de rättsvårdande myndigheterna i övrigt. De möjligheterna förstärks genom de förslag som justitieministern tidigare här har redovisat. På mitt ansvarsområde ligger självfallet att i den fortsatta lagstiftningen på skatteområdet kontinuerligt bevaka utformningen på ett sådant sätt att man minimerar intresset för skattebrott. Vi avser att ta initiativ till en översyn av skattebrottslagen och av uppbördslagstiftningen, och det är viktigt att den översynen genomförs på ett sådant sätt att hänsyn tas till utvecklingen på ekobrottssidan.

Fru talman! Så över till ett annat område som jag har att hantera i regeringen. Det finansiella systemet används inte bara i Sverige utan också i andra länder för att, som man säger, tvätta pengar eller tillgångar som har tillskansats genom brottslig verksamhet. Regeringen har i dag beslutat om en lagrådsremiss om åtgärder mot sådan penningtvätt.

Det är uppenbart för var och en att intresset för brottsliga handlingar ökar, om det finns möjlighet att omsätta de tillgångar som man förvärvar genom den brottsliga handlingen på ett sådant sätt att de så småningom kan användas i normal ekonomisk verksamhet. Övergången från den egendom som man har tillskansat sig genom brottslig handling till en egendom som förefaller vara ren och inte leder till några misstankar – penningtvätten – måste man till varje pris försöka hindra.

Det görs sådana här förändringar i lagstiftningen också i andra länder. EG försöker genom olika åtgärder gemensamma för EG-området skapa förutsättningar för ett gemensamt agerande över nationsgränserna. Det är mot den bakgrunden som vi också i Sverige bör ha en ny lagstiftning som omfattar åtgärder just mot penningtvätt.

Den lag som föreslås skall omfatta banker, hypoteksinstitut, värdepappersinstitut, livförsäkringsföretag och kreditmarknadsbolag. Förslaget innebär att dessa företag skall kontrollera en kunds identitet när man inleder ett

affärsförhållande eller när en transaktion avser ett belopp som överstiger 110 000 kr. Om en transaktion görs för någon annans räkning skall företaget på ett lämpligt sätt försöka ta reda på för vem den utförs.

De företag som här har nämnts skall granska alla transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarligare slag och anmäla sådana förhållanden till Rikspolisstyrelsen eller annan polismyndighet som regeringen bestämmer.

Genom åtgärderna mot penningtvätt försämras möjligheterna för brottsliga gärningar. Intresset härför blir mindre, och det är ett sätt att bidra till att minska omfattningen av den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 80 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Under ett års tid har regeringen intagit en kallsinnig och bagatelliserande inställning till den ekonomiska brottsligheten. Det är signaler som uppfattas ute på fältet. Vi socialdemokrater har gång på gång krävt kraftfulla åtgärder av regeringen för att komma till rätta med brottsligheten, men fått avvisande svar.

Vi lyckades i våras driva igenom ett krav i riksdagen mot regeringspartierna om inrättande av en finanspolis, men det är också allt vad vi hitintills har fått till stånd.

Nu redovisar justitieministern ett antal åtgärder, som presenterades i kammaren redan i fredags, och hon försöker med dessa åtgärder tillsammans med förslaget om att inrätta en regional rikskriminalorganisation ge intryck av handlingskraft, men dessa åtgärder är med förlov sagt helt otillräckliga.

Jag ställde några frågor till justitieministern i interpellationsdebatten i fredags. Jag vill gärna upprepa dem.

Vi socialdemokrater har föreslagit inrättandet av en central organisation med regionala enheter bestående av polis, åklagare, skatterevisorer, kronofogdar och ekonomer för att bekämpa den grövre ekonomiska brottsligheten. Min första fråga är om justitieministern är beredd att pröva det förslaget i det utredningsarbete som nu skall bedrivas.

Den andra frågan utgår från att vi socialdemokrater föreslår en betydande resursförstärkning när det gäller polisens och åklagarnas möjligheter att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Vi föreslår att en sådan central organisation med regionala enheter får minst 50 miljoner kronor till förfogande utöver den personal som i dag finns tillgänglig för bekämpande av den ekonomiska kriminaliteten. Är justitieministern beredd att ta upp de pengarna i den budget som presenteras i januari månad?

Vi föreslår vidare att man tillsätter en snabbutredning för att ytterligare effektivisera lagstiftningen mot den ekonomiska brottsligheten. Min tredje fråga är: Är justitieministern beredd att tillmötesgå det kravet?

Anf. 81 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Lars-Erik Lövdén talar om centrala och regionala enheter. Jag har också sett litet grand av tankarna i era förslag, men det som vi i dag har beslutat att utreda är just möjligheterna att förstärka den regionala verksamheten och skapa förutsättningar för åklagaren att fungera som den förundersökningsledare som åklagaren redan formellt skall vara. Inte någon i

föregående regering och inte heller något föregående riksmöte har dock sett till att åklagarna har kunnat fylla den funktionen. Jag tror att vi når minst lika långt som Lars-Erik Lövdén tänker sig med de direktiv som vi har gett.

Vidare har vi frågan om resursförstärkning. Jag tycker att det är litet magstarkt att ta upp frågan om regeringen är beredd att arbeta för att ytterligare 50 miljoner kronor skall anslås till Justitiedepartementet. Regeringspartierna och Socialdemokraterna har kommit överens om en krisuppgörelse innebärande bl.a. att Justitiedepartementet skall spara 500 miljoner kronor. Detta är en överenskommelse som gäller, Lars-Erik Lövdén, men det är inte vi som har önskat dessa besparingar. Att sedan begära att ytterligare 50 miljoner skall anslås betyder att vi måste spara in inte enbart 500 miljoner utan 550 miljoner på någon annan verksamhet.

Jag har tidigare redovisat att vi är beredda att göra omfördelningar för att ge riksåklagaren de extra resurser som han har anhållit om. Vi är beredda att förbättra organisationen så att de resurser som finns utnyttjas på ett vettigt sätt. Det är det problem som vi först måste klara av. Därför är det totalt ointressant att just nu lägga resurser på en snabbutredning. Vi kommer att komma långt genom att förbättra samverkan mellan våra myndigheter och förändra organisationen. I dagens ekonomiska situation är det detta som vi i första hand skall göra. Att pumpa in en mängd nya pengar utan en fungerande organisation ger inga bra resultat. Det dövar samvetet för en kort stund. Men vi är skyldiga våra efterkommande något mer.

Anf. 82 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Justitieministern åberopar statsfinansiella skäl för att inte sätta in resurser i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag skulle vilja åberopa statsfinansiella skäl för att göra kraftfulla satsningar och sätta till nya ekonomiska resurser för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Om vi agerar med kraft och satsar stora resurser får vi med hjälp av en framgångsrik kamp mot den ekonomiska brottsligheten i andra änden in betydande skatteintäkter till samhället. Det här framgår av den BRÅ-promemoria som har lagts fram och de skatterevisioner som har gjorts i olika branscher och som justitieministern åberopar. Regeringen är alltså inte beredd att satsa en krona till i kampen mot den ekonomiska brottsligheten utöver de 500 miljoner kronor som Riksåklagaren tydligen skall få för att granska bankkrisen.

Sedan har vi frågan om en särskild organisation. Det är många, bl.a. Rolf Åbjörnsson, ordförande i Konkursförvaltarnas riksförbund, som har krävt en särskild organisation med samgruppering av åklagare, skatterevisorer, polis och kronofogdar som med kraft skall bekämpa ekobrottsligheten. Jag beklagar att justitieministern inte har velat ta det förslaget till sig. Det är inte bara Socialdemokraterna som har drivit den uppfattningen.

Anf. 83 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Lars-Erik Lövdén och jag kan fortsätta diskussionen om pengar hur länge som helst. Jag tycker att det räcker med att konstatera att Socialdemokraterna som en del av krisuppgörelsen önskade besparingar på

500 miljoner kronor. Jag tycker att det är näst intill skamligt att tala om ökade resurser och att skylla på oss för att ytterligare pengar inte kan tas fram.

Sedan har vi frågan om samordningen av verksamheterna. Jag måste ha varit oklar i mitt anförande. Större delen av åtgärderna går ut på att få de resurser som finns att samverka. Jag repeterar: Har man inte en organisation som fungerar effektivt, är det självbedrägeri att pumpa in en massa nya pengar. Organisationen blir inte bättre för det.

Anf. 84 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Vi har nu fått uppleva det smått sensationella att landets skatteminister har stått tio minuter i talarstolen och talat om hur man skall komma till rätta med skattebrott och skatteundantagande utan att med ett enda ord nämna skattemyndigheterna eller Riksskatteverket vid namn. Jag vill be Bo Lundgren att säga något om deras roll i sammanhanget. De har väl en roll?

Jag påstår att dessa myndigheter har en viktig roll. Det är när de granskar deklarationer och gör revisioner som den ekonomiska brottsligheten upptäcks. Det gäller inte bara skattebrott. Därför skulle det egentligen behövas fler skatterevisorer, vilket inte behöver kosta något, justitieministern. Vi vet att en skatterevisor betalar sig flera gånger om och skulle kunna bli ett effektivt vapen i den krisbekämpning som nu pågår.

Det viktigaste av allt är ändå att de revisorer som finns används så effektivt som det över huvud taget är möjligt. De skall helst inte belastas med nya och rutinartade kontrolluppgifter. Det är precis det som händer nu. Regeringen lägger fram det ena förslaget efter det andra som ökar möjligheterna till skatteplanering och skattefusk. Reavinstskatten skall bli 25 %, vilket ger obalans i skattesystemet. Reglerna för att motverka skatteplanering i fåmansbolag mjukas upp. Skatteflyktslagen skall avskaffas.

Jag skulle vilja höra Bo Lundgrens kommentar angående skattemyndigheternas roll.

Anf. 85 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är van vid att min trätobroder sedan många år i skatteutskottet brukar lyssna på anföranden. Det är möjligt att jag inte nämnde Riksskatteverket vid namn. Men när jag talar om skattemyndigheternas uppgift när det gäller kontrollverksamhet, vet vi båda två att det gäller Riksskatteverket och övriga skattemyndigheter.

Det är självklart viktigt att driva en verksamhet inom ramen för vad skattemyndigheterna gör som prioriterar kontrollen – framför allt sådan kontroll som är inriktad mot de allvarligare missförhållandena. Att skapa förutsättningar för detta är ett av skälen till förslaget om ytterligare förenklingar av självdeklarationen. Det finns all anledning för både regeringen och skattemyndigheterna att gå vidare för att skapa bättre utnyttjande och prioriteringar i det avseendet.

Det stora problemet när det gäller misstankar om skattebrott är att det finns en viss resursbrist i uppföljningen. Det är just det justitieministern har talat om. Det förvånar mig något att höra först Lars-Erik Lövdén och sedan

Lars Hedfors tala om att det behövs mer resurser, när de själva kräver kraftiga neddragningar av resurser på Justitiedepartementets område.

Vi har varit eniga i skatteutskottet om resurstilldelningen till Riksskatteverket och skattemyndigheterna. Det är självklart att fördelningen skall vara sådan att kontrollen prioriteras.

Lars Hedfors tar sedan upp frågan om skatteplanering. Återigen är det viktigt att notera att skatteplanering – den må vara överdriven eller inte – inte är någon olaglig handling. Det stora problemet bakom den skatteplanering som vi upplevde under många år i Sverige var att Socialdemokraterna byggde upp det av Kjell-Olof Feldt och andra som perverst betecknade skattesystemet. Där fanns skillnader i skattesatser mellan t.ex. 75 % för en typ av inkomst och under 25 % för en annan typ av inkomst. Då fanns det ett stort intresse för att försöka ge en inkomst en annan beteckning för att få en lägre skattesats. Marginalskatter på 85–90 % i början av 1970-talet ledde också till intresse för skatteplanering. Det är där problemen ursprungligen har legat. Det var denna brist på insikt som gjorde att Lars Hedfors och andra lade fram förslag efter förslag mot skatteflykt och skatteplanering. Men de lyckades inte förrän den av oppositionen så efterlängtade marginalskattereformen genomfördes.

Jag kan försäkra Lars Hedfors att det finns en avsevärd skillnad i incitamentet för skatteplanering om det bara skiljer 25–30 %. Transaktionskostnaderna för att omkonstruera en inkomst från det ena till det andra är så stora att intresset inte finns. Men på er tid var det fråga om skillnader på 40–50 %. Då var det lönsamt och intressant.

Det fanns en lucka kvar i den skattelagstiftning från den 1 januari 1991 som ni lämnade efter er vad gäller handelsbolagen. Vi täpper nu till den luckan i det lagstiftningsförslag som skatteutskottet för närvarande behandlar. Jag hoppas att ni kommer att tillstyrka den lagen.

Det gäller att vidta åtgärder i lagstiftningen som är realistiska. Då måste det finnas breda baser och låga skattesatser, och man måste se till att skatteuttaget successivt minskar. Det är på tvärs mot vad Lars Hedfors alltid har förespråkat.

Anf. 86 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Bo Lundgren tycker att det är egendomligt att vi föreslår nya resurser till skatteförvaltningen, men Bo Lundgren har tydligen missförstått förslaget alldeles. Vi vet att det betalar sig flera gånger om, om sådana resurser tillförs. Vi skapar resurser till samhället på detta vis, genom att effektivare använda skatterevisorerna och på sikt eventuellt inrätta fler sådana tjänster.

Beträffande skatteplaneringsresonemanget är det alldeles riktigt att det förr var stora skillnader mellan skatten på olika typer av inkomster. Det var därför vi genomförde skattereformen, Bo Lundgren. Får jag då påminna om att Bo Lundgren ställde sig vid sidan om när vi genomförde denna skattereform. Det var Folkpartiet och Socialdemokraterna som gjorde den. Moderaterna passade på denna punkt.

Det som har hänt när det gäller andelarna i handelsbolag är att reavinst-

skatten har sänkts till 25 %. Därför har det blivit särskilt attraktivt med skatteplanering. Det är ett resultat av regeringens aktiviteter.

Anf. 87 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Med förlov sagt: Det sista var inte speciellt klokt. Skatten är i dag 25 % jämfört med 60 % tidigare. Om reavinstskatten i dag hade varit 30 % hade skillnaden varit litet mindre, men fortfarande fullt intressant. Om skillnaden i reavinstskatt är 30 eller 35 % är det intressant att göra på det aktuella sättet. Problemet ligger i konstruktionen av skattereformen, och i det avseendet har Lars Hedfors ett huvudansvar.

Det är viktigt att notera att jag och mitt parti under lång tid, när Lars Hedfors motsatte sig det, krävde just en marginalskattereform av det slag som vi fick den 1 januari 1991. I fråga om just marginalskattereformen fanns en bred enighet i denna kammare, inkl. Moderata samlingspartiet. Det vi avvisade var en mängd andra saker, med negativa verkningar. Den debatten behöver vi inte ta upp här.

Jag sade att det är egendomligt att Socialdemokraterna, som nu kräver resursförstärkning bl.a. på Justitiedepartementets område, också kräver en neddragning av departementets ram med 500 miljoner. Det är det som är felaktigt. Det är det som är problematiskt.

Om nu Lars Hedfors resonemang är riktigt, varför genomförde då inte den förra regeringen, när den hade tillfälle, kraftfulla förstärkningar när det gäller ekonomin för Riksskatteverket? Det gjorde ni ju inte.

Anf. 88 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag uppfattar det som har sagts här i dag som en ny reträtt från regeringens sida inför den massiva kritik som förekommer, inte bara från oss socialdemokrater utan från många ute i landet, inte minst inom rättsväsendet. Denna reträtt är emellertid inte tillräcklig. Jag har full förståelse för att justitieministern i dag inte säger att kampen mot den ekonomiska, organiserade brottsligheten inte skall ha högsta prioritet. Det går inte att karakterisera detta förslag på det sättet.

Det är vårt bestämda krav att vi nu skall återgå till en ordning där våldsbrott, narkotikabrott, ekonomisk och organiserad brottslighet skall ha högsta prioritet. Justititieministern kan väl kommentera det. Hon har inte sagt någonting om den organiserade brottsligheten, trots att den utgör ett mycket stort inhemskt problem. Det är också ett stort internationellt problem. Vi kan förvänta oss mycket allvarliga saker på detta område, inte minst från Öst- och Centraleuropa.

Justitieministern karakteriserar ekobrott på ett sådant sätt att de delvis avser traditionell brottslighet. Men vad säger justitieministern om att ta krafttag mot miljöbrottsligheten, mot arbetsmiljöbrott? Hon har ju ett digert och kvalificerat material på detta område från BRÅ. Vad säger justitieministern och skatteministern om att ta itu med det omfattande fusk som äger rum i fråga om import och export? Där finns också en utredning från BRÅ.

Krisuppgörelsen lägger inte hinder i vägen för en omfördelning inom hela rättsväsendet. Det kan ge möjligheter att utöka polisorganisationen och an-

talet åklagare. Ta upp förhandlingar med Socialdemokraterna, så skall ni se att det kommer att gå bra! Det ligger också i linje med att bekämpa krisen. När det gäller att bekämpa krisen på detta område är ingenting viktigare än att vi verkligen kan sätta resurser bakom orden. Jag tycker att vi får ta och diskutera detta på nytt.

Anf. 89 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Hans Göran Franck måste vara rätt nöjd med den redovisning jag har lämnat av det arbete som vi hittills har bedrivit, eftersom han betraktar mina uttalanden som en reträtt. De är inte någon reträtt, utan en offensiv, som vi har arbetat med och där vi nu kan peka på helheten.

Ett annat uttalande från Hans Göran Franck som tyder på att han är mycket nöjd med det jag har sagt är att han nu för fram nya problemområden som jag över huvud taget inte har hört honom nämna tidigare. Han säger att vi nu skall prioritera miljöbrott och arbetsmiljöbrott. Jag väntar mig att det snart kommer en fråga eller interpellation om varför vi inte ger de områdena högsta prioritet.

Vi vidhåller fortfarande från regeringens sida att narkotika- och våldsbrott har högsta prioritet. Det program som vi nu har arbetat med, som vi successivt har kunnat fatta beslut om – en del beslut har fattats så sent som i dag – innebär att vi förändrar organisationen och skapar förutsättningar för att komma åt de ekonomiska brotten på ett mycket bättre sätt än vad ni gjorde under 80-talet. Men det är inte något som är färdigt i morgon.

Jag har sagt det många gånger tidigare, att det är ett spel för gallerierna att tala om att man ger högsta prioritet på det sätt som ni gjorde år efter år, samtidigt som högen av icke utredda, misstänkta ekonomiska brott växte. Den dag vi kan peka på att vi har sett till att få en organisation så att resurserna utnyttjas på rätt sätt bör inte vara så långt borta. Då behöver vi egentligen inte säga så mycket om prioriteringar, eftersom vi redan har sagt att all brottslighet skall bekämpas med kraft. Vad vi gör är att skapa förutsättningar för att den skall kunna bekämpas med kraft.

Hans Göran Franck talar om nya förhandlingar om ekonomin. Det kan icke ha varit okänt för Socialdemokraterna vilka behov som har funnits för Justitiedepartementets del när förhandlingarna ägde rum. Med den ekonomiska situation som vi har, skulle det innebära att vi måste ta pengarna någon annanstans. Om Socialdemokraterna kan peka på var vi kan ta de 500 miljonerna – i dag är det tydligen 550 miljoner det handlar om, eftersom ni vill lägga på 50 miljoner – kan vi självfallet diskutera. Men några sådana signaler har inte jag hört. Jag vet inte om finansministern har fått några sådana signaler. Om de kommer, kan vi eventuellt diskutera.

Anf. 90 TALMANNEN:

Tiden medger ej ytterligare repliker.

Anf. 91 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har två frågor, och jag skall försöka göra dem så korta som möjligt. Först till justitieministern.

Jag har besökt polisdistrikt där man i år, 1992, har mindre personal i verk-

samhet mot ekobrott än man hade i mitten av 80-talet. Det motiveras med att man har fri resursanvändning och följer de prioriteringar regeringen har angett. Då har prioriteringen blivit sådan.

Är regeringen villig att i januari skriva att ekobrotten är prioriterade, så att resurser styrs över i enlighet med regeringens intentioner? Kommer det att stå explicit i budgetpropositionen i januari att ekobrotten är högprioriterade?

Jag har en fråga till statsrådet Bo Lundgren. Vi i Vänsterpartiet kan inte ha synpunkter på debatten mellan moderater och socialdemokrater.

Vi har inte förespråkat neddragningar på Justitiedepartementet. Men nu är det Justitiedepartementet det gäller – Riksskatteverket ligger under Finansdepartementet, och där finns ingen överenskommelse, så där är bägge parter fria att expandera. Är statsrådet villig att anslå mer pengar till Riksskatteverkets bekämpande av den kvalificerade ekonomiska brottsligheten, till skatterevision etc.?

Jag förstår att man drar ner när man gör effektiviseringar, men mer reella resurser på detta område ger skatteintäkter, som kan brukas t.ex. för att sänka skatten, om man så vill. Jag har andra hål att stoppa i, men sänka skatten kan ju statsrådet göra – jag vet att statsrådet vill det.

Är statsrådet villig att anslå mer resurser för att kunna sänka skatten? Låt mig formulera det så.

När man nu täpper till ett hål med handelsbolagsidén, som är bra, varför öppnar man då många småhål genom att ta bort generalklausulen? Statsrådet motiverar det med att en sådan klausul kan man inte ha i ett rättssamhälle. Men så har Storbritannien, Finland, Canada, Tyskland, Frankrike. De länderna har sådana klausuler, och jag är övertygad om att statsrådet med mig anser att de är rättssamhällen i lika hög grad som Sverige.

Anf. 92 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är helt rätt, som Lars Bäckström säger, att resurserna hos polisen för bekämpande och utredande av ekobrottslighet har minskat. Men det kan ju vara intressant att se att minskningen pågick successivt under den förra regeringens och den förra riksdagsmajoritetens tid. Från 1987 till 1991 minskade resurserna för ekobrottsbekämpning med 10 %. Det var i den situationen vi kom in.

Skälet till att resurserna minskade var självklart att den tidigare majoriteten inte såg till att utbilda poliser och skapa förutsättningar för att besätta polistjänsterna. Vi fick fler och fler vakanta polistjänster under 80-talet. Det var vad vi tog över. En av våra första åtgärder var att se till att skapa förutsättningar för att besätta dessa tjänster.

Men det tar litet tid. Skulle vi nu säga att fler brott skall prioriteras än vad vi från regeringens sida har sagt skall ha högsta prioritet, då innebär det att vi måste minska de resurser som i dag läggs på att utreda incestbrott, att utreda våldtäkter och att utreda narkotikabrott. Är det detta Lars Bäckström vill? Nej, vi säger att dessa typer av brott måste komma i första hand, när resurserna inte räcker till.

Men vi pratar inte så mycket, utan vi gör någonting. Vi har satt i gång arbetet med att fylla polistjänsterna. Vi har lovat att de skall vara fyllda till

1995, och vi kan nu se att vi kommer att ha tjänsterna besatta vid en tidigare tidpunkt. Det innebär att vi får helt andra möjligheter – vi *skapar* möjligheter – att bekämpa ekobrotten. Tidigare pratade man, nu gör vi någonting.

Anf. 93 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag håller helt med Lars Bäckström om att han, till skillnad från Lars Hedfors, har varit beredd att ge mer pengar till Riksskatteverket vid de tidigare budgetbehandlingar som vi gemensamt har haft i skatteutskottet. Men å andra sidan har Lars Bäckström aldrig, inte heller hans parti, haft något statsfinansiellt ansvar, så det är lättare för Lars Bäckström att föreslå sådana saker.

Det är självklart att Riksskatteverket inom ramen för de resurser som verket får måste prioritera på ett sådant sätt att man så långt möjligt minskar kostnaderna för den normala verksamheten och skapar mer resurser för kvalificerad kontrollverksamhet, inriktad på de besvärliga områdena. Men detta måste ju, som jag har sagt tidigare och som har framförts av justitieministern, kompletteras med att när det väl finns misstankar, konstaterade problem, måste dessa kunnas tas om hand också av de rättsvårdande myndigheterna i övrigt. Där finns ett glapp som nu täpps till. Vi sätter i gång att man får fram resurser genom omprioriteringar.

När det gäller generalklausulen utgår vi naturligtvis vid bedömningar av rättssäkerheten från den svenska rättstraditionen. Generalklausulen har inneburit att människor som har vidtagit en fullkomligt korrekt, civilrättsligt giltig handling inte har vetat hur skattekonsekvenserna har kunnat bli.

Om skattelagstiftningen är otydlig och oklar är det ju staten som skall ta risken i första hand, framför den enskilda individen. Det är vi som skall se till att gemensamt stifta sådana lagar att dessa inte kan utnyttjas på ett tvivelaktigt sätt.

Låt mig lägga till att det finns möjligheter att ändå genomskåda rena skentransaktioner. Men det är omöjligt att ha en lagstiftning där medborgarna som genomför en normal, civilrättsligt giltig transaktion inte vet vilka skattekonsekvenserna blir. Därför slopas generalklausulen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Information från regeringen om program för prisstabilisering

Anf. 94 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Torsdagen den 19 november beslutade fullmäktige i Riksbanken att överge den fasta växelkursen och låta kronan flyta. Därmed har en viktig förutsättning för svensk ekonomisk politik förändrats. Vi är nu i en avgörande tid för den ekonomiska politiken. De beslut som fattas under de närmaste månaderna kommer att avgöra välstånd och sysselsättning i Sverige.

Den fasta växelkursen var ett *medel* för att göra det lättare att uppnå de övergripande målen för den ekonomiska politiken, dvs. god tillväxt, hög sysselsättning och låg inflation. Den fasta växelkursen syftade till att lägga fast

spelregler, inte bara för regering och riksdag. Den skulle också sätta ramar för arbetsmarknadens parter i löneförhandlingar och för företagen när de sätter priser samt underlätta för svensk handel med omvärlden.

Den fasta växelkursen var ett bra ankare. När politiken gick utanför den fasta växelkursens ramar, steg räntorna. Nu är läget annorlunda. Frånvaron av detta ankare skärper kraven på den ekonomiska politiken. Nu behövs mer än någonsin ett program för prisstabilisering. Bara därigenom kan vi lätta på den åtstramning som skapas av höga räntor.

Även om en förutsättning för den ekonomiska politiken har förändrats, är de grundläggande ekonomiska problemen desamma. De har sina rötter i 1970- och 1980-talens devalveringar, dålig eftervård och överhettningen i slutet av 1980-talet.

Samhällsekonomin kom då ur balans. Industrin har sedan 1989 förlorat nära 200 000 jobb. Många företag har gått omkull och många går dåligt. Den konkurrensutsatta sektorn är för liten.

Statens finanser kom ur balans. Utgifterna har ökat och inkomsterna minskat, så att underskottet har skenat i väg. Av utgifterna är alltför mycket transfereringar och alltför litet investeringar för framtiden. Underskottet driver upp räntan.

Den finansiella sektorn kom ur balans. Den lånade ut pengar till en inflationsekonomi som inte längre finns. De pengarna är nu borta. Det driver också upp räntan och bromsar utlåningen till produktion och investeringar.

Den flytande kronan innebär inte att dessa problem har förändrats. De är i grunden desamma nu som före den 19 november.

Också målen kvarstår. Vi skall återupprätta Sverige som tillväxt- och företagarnation. Vi skall återerövra den fulla sysselsättningen, så att människor som vill jobba kan få jobb.

Fru talman! Jag vill redovisa fem riktlinjer för den ekonomiska politik som skall föras under de kommande åren – ett program för prisstabilisering och därmed tillväxt, nya jobb och en stabil grund för välfärden.

För det första: Ett starkt näringsliv med nya jobb kräver framtidstro och investeringar.

Därför måste inflationsbekämpningen överordnas andra ambitioner och krav. Kronans depreciering betyder en omedelbar inflationsimpuls. Inflationstrycket i dag är förvisso inte starkt. Men erfarenheten visar att de inflationsdrivande krafterna är mycket starka på sikt, särskilt när tillväxten kommer i gång. Vi måste nu förhindra att deprecieringen leder in oss i en inflationsspiral med kompensationskrav, nya kostnadsökningar och ännu mer inflation.

Vi måste dra lärdom av 1980-talets devalveringar. Vi skall hävda konkurrenskraften genom att motverka pris- och löneökningar. Vi skall hävda budgetdisciplinen. Vi skall motverka inflationens godtyckliga förmögenhets- och inkomstomfördelningar.

För det andra: Kampen mot inflationen kräver en stram finanspolitik. All erfarenhet visar att en stram finanspolitik är det enda som effektivt kan hålla prisökningarna i schack.

Sedan regeringen tillträdde för drygt ett år sedan har beslut fattats som successivt minskar de offentliga utgifterna med ca 70 miljarder kronor. Det

är ett enormt belopp. Dessa beslut förutan skulle underskottet vara ännu mycket större än vad det är. Men budgetunderskottet är ändå stort, och det ökar fortfarande. Statsskulden hotar att växa oss över huvudet och lägger allt större bördor på barn och barnbarn.

Den utvecklingen skall nu brytas. Vi skall nu minska budgetunderskottet räknat som andel av BNP. Detta skall ta sin början budgetåret 1993/94, dvs. i det förslag som läggs fram i finansplanen i januari.

Jag kommer då också att redovisa en plan över hur det strukturella underskottet i de offentliga finanserna skall elimineras. Detta måste ske i ett medelfristigt perspektiv.

För det tredje: De offentliga utgifterna måste minskas. Dessa motsvarar för närvarande drygt 71 % av hela produktionen. Sedan 1988 har den andelen ökat med 12 procentenheter. Denna ökning skall nu brytas. Utgifterna skall successivt minska räknat som andel av BNP. Även detta skall börja budgetåret 1993/94.

Liksom tidigare är det främst transfereringarna som skall reduceras. Ersättningsnivåerna bör bli mer lika i de olika försäkringssystemen för att förhindra överströmning dem emellan, och reglerna bör också ge ett större motiv för arbete och sparande.

All indexering i de olika utgiftssystemen måste ifrågasättas. Ingen kan räkna med att kompensera sig för den prisökning som följer av deprecieringen. Konjunkturinstitutet skall få i uppdrag att beräkna denna så att transfereringarna kan justeras med hänsyn härtill.

Genom dessa riktlinjer kan saneringen av de offentliga finanserna fullföljas i ett medelfristigt perspektiv.

För det fjärde: Det går inte att enbart spara sig ur krisen. Det krävs också stimulanser för att få den konkurrensutsatta delen av ekonomin att växa. Fortsatta insatser krävs för att undanröja investerings- och tillväxthinder. Småföretag och nyföretagande är centrala inslag i ett dynamiskt näringsliv – därför måste egenföretagarnas skatter sänkas. Vi måste få fler företag och långsiktigt bättre lönsamhet. Näringspolitiken skall inriktas inte bara på att förbättra för de företag som finns utan också på att få fram de företag som ännu inte finns.

Investeringar i vägar och järnvägar, forskning och utbildning är nödvändigare än någonsin. Förslag kommer att läggas fram med åtgärder för att påskynda genomförandet av infrastruktursatsningar samt för att i övrigt underlätta och stimulera investeringar.

För det femte: Vi skall så småningom tillbaka till en fast växelkurs. Den ger större stabilitet för export- och importföretag och skapar större säkerhet för dem som skall investera i Sverige.

De gångna månaderna har visat att ett litet land med stor utrikeshandel blir utsatt i tider av internationell oro. Detta kan delvis undanröjas genom att vår ekonomi blir starkare, men det krävs också ett ökat internationellt samarbete. Slutmålet för detta samarbete är ett svenskt deltagande i den ekonomiska och monetära unionen inom ramen för ett svenskt deltagande i Europeiska gemenskapen.

Herr talman! En ekonomisk politik enligt dessa riktlinjer är det enda sättet att skapa förutsättningar för en varaktigt låg inflation och lägre räntor.

Lägre räntor är utomordentligt viktigt för att stimulera ekonomin, höja aktiviteten och därmed minska arbetslösheten. Genom en lägre ränta stimuleras just produktion och investeringar, och det bidrar till att rätta till de grundläggande obalanserna i ekonomin.

En flytande krona innebär inte automatiskt lägre räntor. Inflationsförväntningarna kan tillta, och då stiger den långa räntan. Och eftersom det är den långa räntan som är viktig för både företagens investeringar och hushållens bostadslån vore alls ingenting vunnet med detta.

En varaktigt låg ränta är alltså ingenting man bara kan bestämma sig för. Vi måste *förtjäna* en successivt sjunkande ränta genom en stram finanspolitik. Däri ligger också en stor möjlighet. Genom att föra en stram finanspolitik som håller inflationen i schack blir det möjligt med en lättare penningpolitik.

Herr talman! Detta är en tid av allvarliga problem för svensk ekonomi och därför för väldigt många människor. Alldeles för många är arbetslösa, och många är oroliga inför framtiden. Jag förstår det.

Men i varje kris finns grunder för förnyelse och optimism. Det är också en tid av stora möjligheter. Genom att hålla nere prisökningarna, pressa ner budgetunderskottet, få ner räntan och ge näringslivet ny växtkraft kan Sverige komma stärkt ur krisen. Möjligheterna till en utveckling med nya jobb och tryggare välfärd finns inom räckhåll.

Att fånga dessa möjligheter ställer hårda krav på den ekonomiska politiken. Jag vill vara fullständigt tydlig och uppriktig:

En politik för bättre tider kommer att kräva kännbara uppoffringar av alla medborgare. Den närmaste tiden blir tuff. Kronans minskade värde innebär en standardsänkning för oss alla. Det slår hårt mot de många människor som redan i dag har små eller inga marginaler i sin vardagsekonomi.

Den standardsänkning som kronans lägre värde innebär kan ingen kompensera sig för. När alla blir fattigare finns inget utrymme för kompensation.

De stora underskotten i de offentliga finanserna ställer krav på betydande budgetförstärkningar, besparingar som blir kännbara för oss alla.

Att avstå från åtgärder innebär *inte* att vi slipper uppoffringar – tvärtom. Då skulle vi bli fast i permanent hög arbetslöshet, varaktigt sänkt levnadsstandard, höga räntor och välfärdssystem som vittrar sönder. Det finns ingenting som är så fördelningspolitiskt orättvist som permanent arbetslöshet och stora prisökningar.

Det finns inte heller några genvägar i den ekonomiska politiken. Det finns inget trollspö som en finansminister eller en riksdag kan använda för att trolla bort problemen. Däremot kan den politik som jag har beskrivit föra oss ur svårigheterna.

De här riktlinjerna handlar om att ta vara på möjligheterna till förnyad tillväxt och nya jobb i Sverige. Regeringen är självfallet öppen för att diskutera de enskilda förslagens utformning när de läggs fram, men att avfärda de övergripande riktlinjerna vore att avfärda möjligheterna till tillväxt och jobb. Ansvaret för jobben och välfärden vilar på ledamöterna i denna kammare.

Anf. 95 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Det finns mycket i det som finansministern här har redovisat som man kan känna sympati för. Vi tycker väl alla att det är bra om vi kan hålla nere inflationen. Det tjänar vi allesammans på. Frågan är om den skall prioriteras som ett mål över alla andra eller om man skall se till helheten av den ekonomiska politiken. Det är en fråga som kan diskuteras.

Jag delar finansministerns uppfattning att det även fortsättningsvis måste föras en stram finanspolitik, men kanske inte så att alla måste bli litet fattigare. I stället för en fördelningspolitik som innebär att vi alla får göra indragningar på grund av en stram finanspolitik måste indragningarna fördelas på ett annat sätt än vad som hittills varit fallet. De som har den svåraste situationen i samhället bör så långt möjligt hållas undan, och vi andra får bära en större del av bördan. Om vi får en sådan fördelningspolitisk inriktning kan vi gott delta i en stram finanspolitik.

Jag har en fråga som jag skulle vilja ställa till finansministern med anledning av hennes anförande.

Finansministern menar att det är väldigt viktigt att vi får ner inflationen, och jag delar den uppfattningen. Men det är inte inflationen i dag som är det alldeles mest akuta problemet. Det akuta problemet är att den politik som regeringen för kommer att leda till inflation. Vad vi nu kan se är en mycket kraftig utslagning av svenskt näringsliv på grund av bristande inhemsk efterfrågan. När konjunkturerna vänder och vår exportindustri kommer att få ytterligare dragkraft genom en sänkning av sina kostnader motsvarande både de borgerligas och Socialdemokraternas devalvering i början av 80-talet, då är vår sektor för smal för att bära upp den expansionen. Den kommer att leda till inflation. Vad tänker finansministern göra åt detta?

Anf. 96 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det var mycket bra att få höra att Hans Gustafsson tycker att det är viktigt att hålla nere prisökningarna. Jag kan informera Hans Gustafsson om att en av de centrala meningarna i det program för prisstabiliseringar jag beskrev faktiskt var hämtad från Socialdemokraternas finansplan år 1991, nämligen att inflationsbekämpningen måste överordnas andra ambitioner och krav.

Jag beklagar om inte Hans Gustafsson instämmer i detta nu längre, men jag misstänker att han kanske gör det när han känner igen källan till denna mening. Vi skrev den också i årets finansplan.

Hans Gustafsson säger att det är viktigt med tillväxt, och det är självklart centralt. Det är för att få fram företag som kan producera i en tillväxtprocess som vi har den punkt jag nämnde om stimulansåtgärder för investeringar och företagande. Det är ett mycket konkret förslag som vi avser att lägga fram. Det skulle vara väldigt tilltalande att få Hans Gustafssons stöd för det sista steget i skattereformen, nämligen att ge egenföretagarna med de stora aktiebolagen likvärdiga skatteregler. Jag tror att det skulle vara en mycket tydlig signal om Hans Gustafsson i dag ville instämma i att den flexibilitet som finns hos småföretagen är en viktig förutsättning för att vi skall få fram en expansion av näringslivet i Sverige. Det vore bra om Hans Gustafsson ville säga att detta är en viktig åtgärd som han avser att stödja.

I övrigt hoppas jag att Hans Gustafsson inser behovet av att föra en stram politik. Jag tycker mig tolka hans inlägg så, att han förstår sambandet mellan inflationsbekämpning och ränta. Jag tror det vore väldigt bra om vi finge den betoningen fastlagd även i fortsättningen i majoritetsskrivningar i finansutskottet, att vi kan få lägre ränta bara genom en politik som håller inflationstrycket nere och inflationsspiralen borta.

Jag är, som jag tror jag givit uttryck för tidigare, mycket tillfredsställd med den majoritet som i varje fall hittills funnits i finansutskottet vad gäller behandlingen av krispropositionen. Jag hoppas att det kan leda till en positiv fortsättning.

Anf. 97 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag vet mycket väl vad som skrevs i finansplanen 1991. Jag var nämligen tveksam mot det då också, men jag är framför allt tveksam i dag, när vi har en arbetslöshet på en halv miljon människor, vilket vi inte hade vid den tidpunkten. Vi har nu, som en ledamot i finansutskottet uttryckte det, en galopperande arbetslöshet. Då kan man inte lyfta upp inflationen till det alldeles övergripande målet.

Men jag är helt överens med finansministern om att vi skall bekämpa inflationen. Det är bra för räntan. Det är viktigt att vi får ner räntan. Vi måste föra en stram finanspolitik. Den skall föras på ett sätt som är fördelningspolitiskt acceptabelt för medborgarna.

Men när finansministern säger att vi skall stimulera företagsamheten så att företagen kan klara situationen måste jag påpeka att problemet i dag är att den politik som förs innebär att tiotusentals människor friställs i industrin. Vi hörde finansministern själv säga att ett par hundra tusen hade friställts.

Vi måste föra en sådan politik att företagen i Sverige kan leva vidare därför att vi har en inhemsk efterfrågan som är tre fjärdedelar av bruttonationalprodukten. Den politik som förs nu leder inte till det.

Det hade varit bättre att ni hade tagit upp en diskussion med oss om arbetsgivaravgiften. Då hade vi kunnat spara 18 miljarder kronor av budgetunderskottet. En sänkning av arbetsgivaravgiften behövs inte i dagens läge. I dag behöver vi inte förbättra industrins konkurrenskraft med 15,7 %. Vi har en ganska hygglig export. Det är inte där problemet sitter.

Problemet sitter i den inhemska efterfrågan. En fortsättning av dagens politik på detta område och med detta korta perspektiv kommer att leda till att vi blåser under inflationen.

Anf. 98 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig något kommentera det Hans Gustafsson nämnde om att avstå från att genomföra den sänkning av arbetsgivaravgiften med 4,3 % som ligger i proposition nr 50. Detta skulle kunna få endera av två konsekvenser eller möjligen en kombination av dem.

Den omedelbara effekten skulle kunna bli att det blev sämre för företagen. Det skulle leda till mera arbetslöshet och inte mindre.

En mycket sannolik effekt skulle bli att växelkursen skulle sjunka ytterligare. Det skulle innebära större prisökningar, större svårigheter för hushållens köpkraft och betydande svårigheter att hålla priserna nere. När man

räknar schematiskt på detta finner man att prisökningen skulle bli ytterligare en procent. Det skulle också leda till ytterligare arbetslöshet.

De förslag som Hans Gustafsson för fram som tänkbara alternativ eller kompletteringar till politiken skulle faktiskt försämra läget. Det bekymrar mig mycket om inte finansutskottets vice ordförande förstår detta.

Jag tror att jag föredrar att ta fasta på det positiva i Hans Gustafssons uttalande, nämligen att han ändå instämmer i behovet av en stram finanspolitik och vikten av att hålla prisökningarna i schack.

Vi vet sedan gammalt att det annars mycket snabbt kan gå över ända i en spiral. Det är därför oerhört viktigt att mycket tydligt markera från regeringens och riksdagens sida att det är ett överordnat mål att hålla prisökningarna nere. Det måste överordnas andra ambitioner och krav.

Jag vidhåller att detta är en central punkt i ett program för prisstabilisering, nya jobb och lägre ränta.

Förste vice talmannen anmälde att Hans Gustafsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 99 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Finansminister Wibble säger att problemen i grunden är desamma som före den 19 november. Det är väl ändå litet överord.

Som jag redan tidigare nämnde i en fråga till statsministern har vi fått en mycket stark förbättring av konkurrenskraften. Kronan har sjunkit 14 % i förhållande till andra valutor. Vi har också fått en ny prognos som säger att hushållens disponibla inkomster minskar mycket mer än vad regeringen bedömde i oktober i krispropositionen.

Det betyder att vi sedan den 19 november har fått en mycket dramatisk överflyttning av pengar från hushållen till företagen. Det betyder att vi nu har ett annat läge.

Precis som Hans Gustafsson säger handlar det här om en efterfrågeproblematik. Det är för mig obegripligt hur man kan hålla fast vid interndevalveringen, skatteväxlingen, som hade just detta syfte. I alla de tre krispaketen var åtgärderna svagare än de effekter som nu ändå kommer genom kronans fall.

Min första fråga är: Varför kan man inte nöja sig med denna mycket starka överflyttning som följer av kronans fall?

Jag skulle i och för sig gärna fråga Hans Gustafsson samma sak, men jag har inte tillfälle till detta i denna debatt.

Sedan säger finansministern att vi skall dra lärdom av devalveringen 1982. Men en lärdom var att de ökade vinsterna i företagen inte användes till investeringar. Det spekulerades med dem.

Vad avser finansministern att vidta för åtgärder för att dra in dessa vinster till statskassan, så att vi kan använda dem till investeringar?

Anf. 100 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Som svar på Johan Lönnroths första fråga, om de 4,3 %, kan jag först hänvisa till den kommentar jag nyss gav till Hans Gustafsson. Låt mig tillägga att deprecieringen i första hand förbättrar för de stora export-

och importföretagen, medan sänkningen av arbetsgivaravgiften också förbättrar kostnadssituationen för alla de mindre svenska företag som inte arbetar omedelbart på exportmarknaden. Det finns faktiskt rätt så många sådana. Många är underleverantörer, och många är helt vanliga svenska företag som säljer på den svenska marknaden. Det är oerhört centralt att även de får en bra kostnadssituation, så att de kan tillgodose den efterfrågan som finns och kan fungera kostnadseffektivt som underleverantörer.

Jag tycker det är mycket viktigt att vi håller i minnet att det inte bara finns stora exportföretag i Sverige. Det finns många små företag som vi behöver ge bättre villkor. I det sammanhanget är sänkningen av arbetsgivaravgifterna mycket viktig.

Sedan behöver vi förbättra ytterligare genom den skattesänkning för egenföretagarna som jag nämnde.

Johan Lönnroths andra fråga var hur vi skulle förhindra att man spekulerar bort de vinster som uppkommer vid växelkursförändringar.

Låt mig säga att det är precis innebörden i att ha ett program för prisstabilisering. Man undviker då den spekulations- och låneekonomi och därmed den lånekarusell och mycket höga prisökningstakt som leder till sådan verksamhet som Johan Lönnroth tycker illa om.

Jag tycker inte heller om spekulationsekonomi. Det är ett ytterligare skäl till att så starkt betona ett program för prisstabilisering. Vi måste undvika att priserna ökar så att man kan tjäna massor av pengar på transaktioner som inte är särskilt produktiva.

Det kommer vi att motverka genom att ha den här betoningen på prisstabilisering. Därmed ger vi också de rätta motiven för att använda vinster och annat på investeringar för nya jobb.

Anf. 101 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja veta litet mera konkret på vilket sätt finansministern avser att dra in dessa vinstökningar till statskassan. De åtgärder vi hittills sett är mycket ensidigt inriktade på löntagarna, och inte bara löntagarna i största allmänhet, utan det är speciellt människor med låga inkomster som drabbas av de indragningar som är föreslagna i krispropositionen och som vi hittills har sett av planerna inför propositionen i januari.

Det finns en lång rad åtgärder – bl.a. tar vi upp sådana i vår motion – som riktar sig till små och mellanstora företag. Men en generell utsmetning av ökade vinster genom kronans fall på det sätt som nu håller på att inträffa leder – det är just lärdomen av 1982 års devalvering – inte till något omvandlingstryck, detta populära ord.

Det handlar om att dra in pengarna och använda dem där de ger fler jobb.

Anf. 102 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Johan Lönnroth frågar hur vi tänker dra in vinsterna i företagen till statskassan. Svaret är att vi inte tänker göra det. Företagen skall använda vinsterna för investeringar.

Som Johan Lönnroth säkert vet tror vi att företagen är bättre skickade att fatta sådana beslut än politiker.

Låt mig också nämna att de fördelningspolitiska effekterna av de förslag

som ligger i proposition 50 är utomordentligt jämna. Alla grupper i samhället påverkas i mycket hög utsträckning på nästan exakt samma sätt.

Detta är naturligtvis ambitionen även framöver, vilket också framgick av det jag anförde inledningsvis.

Slutligen tycker jag nog att Johan Lönnroth måste bestämma sig. Antingen är problemet för låg efterfrågan, eller också är det att vi får ett dåligt omvandlingstryck. Det kan inte gärna vara bådadera.

Jag tror att det är det program för den ekonomiska politiken framöver som jag har anfört som kommer att visa sig ge bäst resultat och inte de förslag som jag har sett från Vänsterpartiet.

Förste vice talmannen anmälde att Johan Lönnroth anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 103 JOHAN BROHULT (nyd):

Herr talman! Jag har en ekonomisk flödesdynamisk fråga då det gäller ekonomin.

Det är många EG-länder och OECD-länder som har flytande växelkurs. Detta är alltså inte något extraordinärt, även om vi alla beklagar att krispaketen inte förmådde att försvara den fasta växelkursen.

Jag är litet förvånad över att räntan i dag gick ned till 11,5 %, men det är fortfarande alldeles för högt för att man i längden skall kunna klara alla småföretagare och alla fastighetsägare. Detta kommer att bli en stor ekonomisk belastning för Sverige.

Vad är det för skillnad på England och Sverige som gör att man i England kan ha en mycket lägre ränta? England har ju också flytande växelkurs. Frågan borde belysas ur metodologisk synpunkt.

Anf. 104 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig betona att det som är viktigt för ett litet land som Sverige, med stor utrikeshandel, skiljer sig från det som är viktigt för ett land som England, som dels är betydligt större, dels har som sin egen valuta en valuta som fungerar som reservvaluta. Situationen kan faktiskt inte jämföras.

Jag är dessutom mycket bekymrad över den inflationsimpuls som man med stor säkerhet kommer att få i England. I Sverige har vi erfarenhet av att vår ekonomi fungerar mycket dåligt med hög inflation, och att det är viktigt att undvika hög inflation. Därför är situationen i England för det första inte jämförbar, för det andra i det långa perspektivet ganska olycklig, eftersom den kommer att medföra samma problem som vi har sett här i Sverige.

Det viktiga nu är naturligtvis att bedriva penning- och finanspolitik i ett samspel, så att vi genom de finanspolitiska riktlinjerna lägger grunden för en mindre stram penningpolitik. Det är oerhört glädjande att Riksbanken i dag har sänkt räntan, så att man i och med det får en lättare situation. Min ambition, och den mycket tydliga inriktningen i det här prisstabiliseringsprogrammet, är en uppstramning av finanspolitiken genom de förslag som successivt läggs fram i budgetpropositionen och därefter, för att framöver kunna få en

ytterligare lägre ränta. Det är en mycket central fråga för att få i gång tillväxten.

Anf. 105 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Finansministern talar om en stram finanspolitik, som naturligtvis måste drabba alla områden. Det inser vi alla.

Anser finansministern att man i det här läget kan bibehålla årets höga insatser på biståndS- och invandrarpolitikens område? Eller avser finansministern att medverka till skärpta budgetkrav på dessa områden? Det finns klart möjliga besparingar i storleksordningen 5 till 7 miljarder kronor att göra.

Anf. 106 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Som Bengt Dalström vet finns det förslag framlagda i proposition nr 50, som riksdagen har biträtt. De besluten innehåller begränsningar både på biståndS- och invandringssidan.

När det gäller biståndet smärtar det mig mycket djupt att medverka till begränsningar. I jämförelse med de levnadsvillkor som många människor har i de länder till vilka biståndet går, är vi i Sverige fortfarande oerhört rika. Det är min ambition att se till att u-landsbiståndet även framöver blir mycket bra, att vi återgår till enprocentsnivån, och att biståndet inriktas så att det kan utnyttjas på ett mer effekt sätt. Det har också vid flera olika tillfällen beskrivits av biståndsministern.

Att skyffla över våra problem på människor i tredje världen, i stället för på våra barn och barnbarn, skulle inte medverka till någon allmän känsla av rättvisa för hushållen i Sverige. Min uppfattning är att det skulle vara djupt orättvist.

Anf. 107 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Det var ett mycket intressant konstaterande. Det framhärdas alltså att vi i Sverige skall dra åt svångremmen på de flesta områden, men när det gäller den typ av investeringar och hjälp som det är fråga om vid bistånd skall det knappt minskas på något sätt. Enligt Ny demokratis uppfattning är det marginella besparingar som har aviserats i propositionen.

Anf. 108 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tycker att man får ha litet sinne för proportioner. Om man jämför den levnadsstandard som vi har i Sverige med den som man har i t.ex. Afrika och Indien, anser jag att den prioritering som gjorts av regeringen är självklar.

Anf. 109 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Alla är vi väl överens om vikten av att hålla räntan nere. Höga räntor slår inte bara ut företag utan betyder också att investeringar uteblir i ett läge där vi som bäst behöver dem.

Ett stort problem i dag är bankernas mycket höga räntemarginaler. Om bankerna inte skulle vara belastade av så stora kreditförluster, skulle de i dag göra – vill jag i alla fall kalla det för – enorma vinster. Det beror bl.a. på

dålig konkurrens. Det finns ingen vilja att hålla räntesatserna nere. Man vill i stället täcka in sina kreditförluster.

Skattebetalarna tar nu ett mycket stort samhällsansvar och håller bankerna under armarna. I gengäld får de höga räntor. Hur ser finansministern på detta och vad avser finansministern att göra?

Anf. 110 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det problem som Dan Eriksson i Stockholm tar upp är viktigt. Det är ytterligare ett skäl till varför jag menar att det är viktigt med en stram finanspolitik och ett samspel mellan finanspolitikens utformning och penningpolitikens.

Finanspolitiken skall göra det möjligt att successivt sänka räntorna, vilket skulle innebära att problemen inom den finansiella sektorn fick en något mindre omfattning. En lägre ränta skulle innebära att de skattemedel som behöver avsättas för ett fungerande kreditförsörjningssystem skulle bli betydligt mindre. Det är alltså ett ytterligare skäl till varför jag så starkt betonar kravet på en stram finanspolitik, som möjliggör en lägre räntenivå. Det är faktiskt den bäst lämpade formen av lösning för att underlätta att få i gång även kreditförsörjningen.

Anf. 111 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Finansministern och jag delar uppfattningen om vikten av en stram finanspolitik. Vad jag emellertid efterlyser är konkurrens på kort sikt. Det finns trots allt olika möjligheter som kan övervägas.

Låt oss i detta besvärliga läge diskutera olika möjligheter, som att få hit utländska banker. Ett sätt att få hit dem snabbt skulle kunna vara att exempelvis posten tilläts knyta ett samarbetsavtal med en utländsk bank för att få möjlighet att ge privatpersoner och små och medelstora företag kredit.

Det finns även andra sätt. Jag efterlyser att någonting görs snabbt. Vi har räntemarginaler på 7 %.

Anf. 112 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Dan Eriksson i Stockholm är säkert medveten om att vi under de senaste åren i stor utsträckning har öppnat för ökad konkurrens i den finansiella världen, genom att tillåta dotterbolag, filialer för utländska banker, osv.

Det skulle vara mycket bra om vi finge hit fler utländska banker. Jag kan påminna om att när det gäller Nordbanken, som staten har ägaransvar för, pågår sonderingar av olika slag för att hitta en privat ägare. Det vore ingen nackdel med en ny ägare från något annat land. Tyvärr är det väl så, Dan Eriksson, att intresset från olika håll – vilka länder man än kommer ifrån – att köpa in sig i det svenska banksystemet är högst begränsat, och det av skäl som hänger samman med de kreditförluster som uppkom under lånekarusellen under 1980-talet.

Vi får nog inrikta oss på att hantera dessa problem i Sverige. Ambitionen är emellertid helt klar. Det finns väl dokumenterat i olika regeringsförslag att vi ser ökad konkurrens på alla områden som ett viktigt sätt att hålla pri-

serna nere. Däri ingår räntemarginaler, som är priset på den finansiella marknaden.

Förste vice talmannen anmälde att Dan Eriksson i Stockholm anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1992/93:27 om dispens från PET-lagen

Anf. 113 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Leif Carlson har frågat näringsministern vad regeringen tänker vidta för åtgärder för de mindre bryggerierna så att inte de slås ut till följd av att den s.k. PET-lagen tillämpas fullt ut.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Som jag nyligen redovisade med anledning av en fråga från Patrik Norinder har riksdagen vid flera tillfällen understrukit att det i ett långsiktigt arbete med att förbättra miljön är nödvändigt att minska avfallsmängderna. Detta fastslogs senast i 1990 års budgetproposition (prop. 1989/90:100 bil. 16, 1989/90:JoU16). Sparsamhet, hushållning och återanvändning bör vara grundläggande principer för utnyttjandet av naturresurser och inriktningen av varuproduktionen. Återanvändning måste därför vara en ledande princip. Att använda engångsflaskor strider mot de mål riksdagen satt upp.

Jag erinrade också om bakgrunden till riksdagens beslut att anta lagen (1991:336) om vissa dryckesförpackningar. Till de frågor som var uppe för diskussion vid utskottets beredning av lagförslaget hörde även frågor om konkurrenssituationen på bryggerimarknaden. I samband med riksdagens beslut uppdrog regeringen den 6 juni 1991 till föregångaren till nuvarande Konkurrensverket att inom ramen för verkets planerade analys av bryggeribranschen studera eventuella konkurrenssnedvridande effekter till följd av den nya lagen.

Konkurrensverket presenterade den 12 oktober 1992 sin rapport. Verket framhåller sammanfattningsvis att en tillämpning av lagen i enlighet med dess förarbeten enligt verkets mening medför en allvarlig snedvridning av konkurrensen till de stora företagens fördel och på de små företagens bekostnad samtidigt som importen i praktiken utestängs. Verket föreslår att lagen upphävs och att dispenser medges tills en ny lagstiftning kan träda i kraft.

Konkurrensverkets rapport har varit utsänd på remiss, och frågan bereds för närvarande i regeringskansliet.

Anf. 114 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag vill först tacka miljöministern för svaret.

Jag framställde interpellationen till näringsministern, då jag speciellt ville få frågan om konkurrenseffekter belyst. Jag måste säga att jag är litet besvi-

ken på miljöministerns svar. Historiken kan vi, och det gäller nu inte engångsflaskor utan återvinningsalternativ.

Vad jag vill veta är: Vad avser ministern och regeringen att göra nu och framgent för att inte småbryggerierna skall slås ut?

Anledningen till min interpellation är att den kritik vi från moderat håll riktade mot lagen vid beslutet våren 1991 har visat sig vara riktig. Lagen anvisar inte det enda eller det entydigt bästa sättet att minska förpackningsavfallet och värna miljön. I stället hotar den att bromsa utvecklingen av alternativa metoder och hindra existerande likvärdiga, samt – det är framför allt det jag vill ta upp här – att hindra sund konkurrens.

Konkurrenssnedvridningen medför att många småbryggerier hotas med nedläggning och måste avskeda. Vi behöver inte fler arbetslösa, speciellt inte om de blir arbetslösa på grund av en lag, som förstör för livskraftiga företag, ofta i glesbygder och avfolkningsbygder utan sysselsättningsalternativ.

PET-lagen kan förorsaka att 150 arbetstillfällen försvinner från småbryggerierna efter nyår. Lagen är ingen miljölag, utan mer ett exempel på politisk klåfingrighet och vilja att detaljstyra näringslivet. Den är anpassad till bryggerijättarna och slår ut småbryggerierna utan att miljön vinner något jämfört med återvinning.

PET-lagen tillhör den typ av socialdemokratisk näringspolitik som just detaljreglerar, och det är en avart av näringspolitik. Med ett nytt, friare och mer långsiktigt näringspolitiskt tänkande, borde det vara viktigt för regeringen att ändra PET-lagen.

Herr talman! När propositionen lades fram 1991 reserverade sig Moderaterna för avslag, då lagen föreskrev enbart återfyllningsflaskor och därmed uteslöt andra metoder. I stället för att stimulera fram utveckling av nya metoder i konkurrens, låste en klåfingrig näringspolitik fast *ett* sätt som det enda rätta, utan tanke på konkurrenssnedvridande effekter. Näringsutskottet varnade för detta.

Herr talman! Vi kan konstatera att tanken om *en* flaska som skulle passa alla ej gäller. I dag finns tre typer av retur-PET-flaska, vilket medför sortering och transport till de tre disk- och tappningsanläggningar som finns. Enkelheten är borta, och miljöbelastningen på vägarna ökar. Professor Ann Christine Albertsson på Tekniska högskolan säger att retur-PET ur transport och energisynpunkt är ett felaktigt system.

Konkurrensverket skjuter sönder tanken om konkurrensneutralitet. Systemet gynnar bara de stora bryggerierna. De små kan inte investera de minst 50 miljoner som behövs. De disk- och tappningstjänster som erbjudits till s.k. självkostnadspris är egentligen orimliga villkor. Det innebär bl.a. maskinavskrivningar på två år. Ett accepterande skulle utelämna de små helt åt de storas godtycke.

Samtidigt medför lagen att den utländska importen helt utestängs. För konsumenten är detta mycket olyckligt. Där utländsk konkurrens finns kan man i dag köpa en läskflaska på 1,5 liter för 9:90 kr., och där den inte finns kostar en svensk retur-PET 23 kr. Nog tar de stora bryggerierna ut för sina investeringar!

Vidare finner såväl Konkurrensverket som Kommerskollegium att PET-

lagen strider mot EES-avtalet, och den nämns som ett speciellt problem i EG-avin. Detta styrks av professor Ulf Bernitz rättsutlåtande. Professor Bernitz slutsats är att ett generellt återanvändningssystem inte är förenligt med EES-avtalet, om inte klara och betydande fördelar från miljöskyddssynpunkt kan påvisas jämfört med återvinning.

Det finns ingenting som säger att miljöeffekterna är bättre med återtappning jämfört med återvinning. Den av Gustav Sundström Miljöbalans AB gjorda utredningen, som ofta åberopas, visar ingen säker skillnad i förhållandena ur energiförbrukningssynpunkt. Då har man inte tagit någon hänsyn till strukturförändringar i branschen, som medför miljöbelastning i form av transporter eller diskmedel i miljön. Bara mineralvattenfirman Carl von Linné räknar med att man måste samla in och köra 4 miljoner flaskor för att kunna nyttja 500 000. Det beror på att flaskorna inte är smakneutrala utan tar smak av innehållet.

Det kan knappast finnas någon prestigebindning i regeringen i denna fråga. Den 5 december 1991 skrev miljöministern i ett regeringsbeslut att införandet av ett retursystem för återfyllning inte får leda till en försämrad konkurrenssituation på bryggeriområdet. Hösten 1991 frågade Ingvar Eriksson miljöministern om riskerna för koncentration inom branschen och fick ett positivt svar. Nyligen frågade Patrik Norinder miljöministern om PET-lagen, och även han fick ett positivt svar, som lät lovande.

Väger man nu in den förödande effekt som lagen har på konkurrensen, med utslagning av 150 onödigt arbetslösa och ett utlämnande av konsumenterna till några få bryggerier, borde det inte vara svårt att besluta att genomföra denna förändring. Men så här långt är miljöministerns svar intetsägande i sakfrågan.

Herr talman! Jag förutsätter att miljöministern slår vakt om de små bryggeriernas överlevnadsmöjligheter. De påvisade nackdelarna bör vara tillräckliga för att lagen skall kompletteras med att återvinning jämställs med återtappning och ordnas in i ett generellt förpackningsregelverk som stämmer med vad EG kan komma fram till och som säkerställer konkurrensneutralitet. Miljökraven bör vara generella, men under en övergångsperiod bör små producenter med liten marknadsandel ges generösa övergångsvillkor jämfört med de stora producenterna. Därför bör man kunna ge dispens från lagen under 1993, så att de små företagen inte hamnar helt i händerna på de stora.

Jag vill fråga: Delar miljöministern denna uppfattning?

Anf. 115 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det var mycket som Leif Carlson hade på hjärtat. Jag skall beskriva beslutssituationen.

Vi har i regeringen i dag haft en allmän beredning i frågan om kretsloppspropositionen. PET-lagen ingår i det sammanhanget, eftersom det handlar just om återanvändning och återvinning. Jag är glad över att allt fler i denna kammare blir intresserade också av återvinning. I det sammanhanget finns det alltså ingen prestigelåsning; detta är en självklarhet i ett kretsloppstänkande.

Det har inte alltid varit så. Det har inte funnits teknik tillgänglig hur som

helst för en säkrad återvinning, med fortsatt nyttiggörande. Det är därför som PET-lagen har den begränsning som den har, inte för att slå ihjäl småbryggerier.

Den som har varit med i kammaren under 70- och 80-talen vet att jag också har tillhört regeringar som har försökt rädda småbryggerier. De problem som uppstod på det området kom med god marginal före PET-lagens tillkomst. Jag hoppas att ni är helt medvetna om den historien. Det har att göra med traditioner, stordrift, ny teknik och förpackningar. Jag utgår från att det är självklart att vi är överens om att problemen för småbryggerierna inte började i samband med PET-lagen.

Det är riktigt att de stora anläggningar som krävs för att diska och tappa är ett ytterligare problem för de små bryggerierna – det kan jag hålla med om.

Vad gör man då i den situationen? Jo, vi kommer under den närmaste veckan – jag utgår från det – att bli klara med lagrådsremissen när det gäller kretsloppspropositionen. Ingenting i regeringens allmänna beredning tyder på något annat. I samband med detta kommer ett antal dispensansökningar att behandlas.

Det finns således ett direkt samband med den här diskussionen. Jag har därför öppnat för en positiv syn på återvinning i de tidigare svaren.

Kretsloppspropositionen är inte försenad. Jag har hela tiden sagt att den måste komma att läggas fram kring årsskiftet på grund av övriga delar av arbetet. Man har alltså inte skjutit på kretsloppspropositionen, men vi kanske hade kunnat göra transportsträckan kortare om vi inte under hösten hade haft att hantera all krisbehandling i övrigt. Jag beklagar att beslutet om dispens kommer sent. Det tycker jag att man skall göra.

Detta är bakgrunden. Jag utgår från att vi skall kunna klara det här med utgångspunkt i de principer som kretsloppspropositionen kommer att innehålla om såväl återanvändning som återvinning.

Anf. 116 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag tycker att den utveckling av svaret som nu gavs är betydligt mera positiv. Det är bra att propositionen kommer före årsskiftet och att ett antal dispenser kommer att behandlas. Men man måste också förstå de små bryggeriernas situation. Dispensen går ut den 31 december. Man planerar för ett liv efter jul, till skillnad från andra som deltar i julfirandet. För dessa bryggerier är det oerhört viktigt att de vet hur de skall planera. Det här berör så pass många arbetstillfällen.

Det är riktigt att man tekniskt har kunnat diskutera återvinning eller återanvänding. Faktum är dock att redan 1989 påpekade Bryggarföreningen, när man jobbade med parallella projekt, att man inom ett år skulle kunna ha ett återvinningssystem. Vi vet i dag att det även finns prisbelönta flaskor som bygger på återvinning.

Det är kanske inte det mest effektiva sättet att stimulera nya tekniker att man stiftar en så detaljerad lag och ställer sådana krav att det tar bort incitamentet att utveckla alternativa former. Som det hela utformades under 1989 och 1990 och fram till 1991 när lagen antogs gav man verkligen inga signaler till näringen om att utforma system av alternativ karaktär som skulle passa

verksamheten bäst. Man blev oerhört hårt inlåst i ett system som ställde sådana krav att det inte fanns någon som helst möjlighet för de små bryggerierna att konkurrera, samtidigt som importen skulle slås ut totalt. Den typen av lagstiftning som låser verksamheten till ett enda sätt att agera är knappast en framkomlig väg. Det glädjer mig mycket att miljöministern säger att man är öppen för alternativa metoder bara man når de uppställda miljömålen.

Anf. 117 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Miljöministern och jag hade för några veckor sedan en diskussion om PET-lagen. Den diskussionen ägde rum i frågeformen, och den inbjuder inte till någon längre diskussion. Vi konstaterade båda två att man kunde vänta med diskussionen om mål och medel. Vi kan ta upp den här diskussionen senare i samband med behandlingen av kretsloppspropositionen.

I dag tog miljöministern bl.a. upp frågan om ny teknik. Vi vet båda två att det finns ny teknik för återvinning. Frågan kommer då i ett nytt perspektiv. Vi måste nu ta hänsyn till EES-lagstiftningen. Professor Ulf Bernitz har yttrat sig om den, vilket miljöministern har fått ta del av. Ulf Bernitz säger att man måste kunna påvisa klara betydande fördelar från miljösynpunkt, i jämförelse med ett återvinningssystem. Såvitt jag kan förstå finns det inga ur miljösynpunkt klara och entydiga fördelar med att återanvända i stället för att återvinna, så att man skulle kunna klara en EES-lag utan att det skulle leda till konkurrensbegränsning. Jag skulle vara tacksam om miljöministern kunde vara litet klarare och redogöra för sin inställning. Finns det sådana klara fördelar med återanvändning att man kan klara en EES-lagstiftning?

Anf. 118 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Patrik Norinders fråga kan jag naturligtvis besvara genom att göra en bedömning, men det är ointressant. Det är bara ett domstolsbeslut i laga ordning som kan klargöra den saken. Det har vi bl.a. lärt oss från Danmark. Jag tänker inte ge mig in i den juridiska diskussionen. Jag bara konstaterar att det gäller att ta fasta på det nuvarande läget.

Vi har en betydande återanvändning på det här området. Jag kan inte se att det skulle ha varit ett alternativ att inte göra någonting 1990–1991. Man kunde inte bara vänta och se och skjuta problemen framför sig. Det skulle inte ha utgjort något besked till branschen. Det viktiga var naturligtvis att man gav en klar signal som man då visste att man kunde stå för. Återanvändningssystemet har fungerat. Det beror bara på vilken utgångspunkt man har. De stora bryggerierna är, som ni själva har vidimerat, utomordentligt tillfredsställda med tingens ordning.

Sedan har vi problemen med konkurrensen och den tekniska utvecklingen. Konkurrensproblemen förutsåg vi redan i beslutet 1991, och det framgår av Konkurrensverkets rapport. I mitt första inlägg ville jag betona att frågan om de små bryggeriernas situation i förhållande till de stora inte är ny. Den har diskuterats under decennier här i riksdagen.

Frågan om den tekniska utvecklingen återstår. Vi anser att vi i dag har bevisat, vilket ni också vidimerar, att det finns tekniska möjligheter att klara

återvinningen på ett bra sätt. Man kan således utan prestige öppna lagstiftningen för detta alternativ. Att bara vänta tills nu, när vi har fått denna bekräftelse, skulle inte heller ha utgjort något svar när PET-lagen stiftades.

Jag tror på ett liv efter jul för både återanvändningsflaskor och engångsflaskor som kan återvinnas.

Jag beklagar förseningen av behandlingen av dispensansökningarna. Men det jag har sagt här är också en signal till dem som berörs.

Anf. 119 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Det miljöministern sade avslutningsvis tolkar jag som en mycket positiv signal. Jag måste ändock säga att historieskrivningen inte säger att man inte gjorde någonting under 1989 och 1990. Bryggarföreningen hade ett branschgemensamt projekt för återfyllnad parallellt med återvinning. Ett återvinningsprojekt skulle ha kunnat vara klart inom ett år.

Nu vet vi säkert att det här går, och det är bara att vara tacksam för det. För de små bryggerierna – som betyder oerhört mycket för sina närområden – tycker jag att den signal som kom från miljöministern är mycket väsentlig. Den kommer att påverka sysselsättningen på flera håll i landet – i Bergslagen och i Småland.

Anf. 120 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för det senaste inlägget. Det var ett bättre klargörande; att det finns ett liv efter jul. Jag hoppas att det inte bara gäller dispenser utan att vi får parallella system för återanvändning och återvinning. Jag kan inte se att det skulle finnas några hinder för det. Däremot ser jag hinder i att fortsätta med det dispenssystem som vi nu har. Jag anser att det skulle vara felaktigt att inte införa ett parallellt system. Miljöministern säger att man skall se över detta. Det är min förhoppning att vi får parallella system.

Anf. 121 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill avslutningsvis bara kommentera två saker. Som jag inledde med att tala om behandlade vi kretsloppspropositionen. Den bygger på att man skall främja återanvändning och återvinning. PET-lagen behandlas i detta sammanhang. Därmed har jag klargjort detta samband. Jag har tidigare talat om skälen till att beredningen inte är helt avslutad. Planeringen var också från början sådan.

Jag vill också ta fasta på att Leif Carlson sade att vi nu vet säkert att det här går. Det är helt riktigt, och därför är vi nu i ett bättre läge att fatta beslut än tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1992/93:43 om infrastruktursatsningen i Norrland

Anf. 122 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ulrica Messing har frågat mig när vi får i gång byggprojekt som kan sysselsätta tusentals människor och därmed skapa goda framtidsmöjligheter för Gävleborgs län och övriga Norrland.

Regeringen har under åren 1991 och 1992 presenterat förslag och beslut om tidigareläggningar och igångsättningar av väg- och järnvägsprojekt utöver ordinarie anslag om nästan 9 miljarder kronor. Ett viktigt syfte med dessa beslut har bl.a. varit att skapa sysselsättning.

De två senaste besluten med satsningar i projekt på sammanlagt 3,7 miljarder kronor har särskilt riktats mot sysselsättningsintensiva åtgärder i länsvägar och järnvägar. Den direkta totala sysselsättningseffekten av dessa beslut beräknas bli ca 5 000 årsarbetskrafter. Därtill kommer indirekta effekter i form av ökad efterfrågan på varor, tjänster och service som kan uppgå till en till två gånger den direkta effekten. Av medlen i dessa två beslut har för övrigt Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län tillsammans tilldelats nästan 1,7 miljarder kronor.

Riksdagen uttalade våren 1991 en planeringsinriktning för de infrastrukturinvesteringar som är särskilt angelägna att få till stånd. Där ingår bl.a. en tidigareläggning av snabbtågsanpassning på Ostkustbanan.

Banverket arbetar i dag med att anpassa delar av Ostkustbanan för högre hastigheter, och det arbetet kan fortgå t.o.m. nästa år med nu tilldelade medel.

Beträffande delen Söderhamn–Enånger anser jag att det är av stor vikt att utbyggnaden av Ostkustbanan och E 4:an mellan Söderhamn och Enånger kan samordnas. Jag har därför givit Ban- och Vägverken i uppgift att redovisa hur en samordning av planering och utbyggnad skall kunna ske. Genom en sådan samordning kommer kostnaderna att minska med minst 100 miljoner kronor.

Jag vill också nämna att det för närvarande pågår ett intensivt arbete i regeringen med att finna lösningar för finansieringen av de angelägna väg- och järnvägsprojekt som ännu inte är finansierade. Jag avser att återkomma till detta i budgetpropositionen och i det samlade underlag beträffande investeringsplaneringen som regeringen kommer att presentera för riksdagen våren 1993.

Anf. 123 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret, samtidigt som jag konstaterar att det tyvärr var ganska diffust och inte riktigt så konkret som vi hade hoppats på.

Arbetslösheten är ett stort problem. Den är omfattande och den har drabbat alla yrkesgrupper. Den är dessutom i allra högsta grad en bitter verklighet i alla samhällen runt om i landet, inte minst hemma hos oss i Gävleborg. Det är en verklighet som gör att vi som företrädare för vårt län envist och målmedvetet fortsätter att debattera och kämpa för våra projekt.

De samordningsvinster som en start för de båda projekten snabbtåg på

Ostkustbanan, från Stockholm till Sundsvall, och en upprustning och breddning av E 4:an skulle innebära är egentligen inte några nya siffror. Men de är bra och de är verkliga. Därför vill vi också att projekten skall komma till skott.

Vi vet att de projekten tillsammans skulle ge vårt län drygt 2 000 arbetstillfällen. 2 000 människor skulle slippa understöd och beroendet av bidrag från samhället. 2 000 människor skulle i stället ge skatteintäkter till statskassan. Framför allt skulle 2 000 människor till stora delar återvinna stoltheten över att vara delaktiga i samhällsbyggandet.

Projekten skulle korta avstånden för oss inom länet. De skulle förbättra våra transportmöjligheter. De skulle också korta avstånden mellan Gävleborg och andra regioner avsevärt. Det är viktigt för hela landet. Nya internationella närmanden, svagare nationella gränsdragningar, större öppenhet, gemensamt ansvar och arbete mellan regioner och länder innebär möjligheter. Men det ställer också krav på de strukturer som finns i dag.

För att Gävleborg och de övriga Norrlandslänen skall kunna haka på utvecklingen och kunna vara konkurrenskraftiga krävs det att infrastrukturen fungerar. Det måste vara möjligt för människor att bo och verka där de trivs och känner sig hemma. Det måste finnas möjligheter för företag och för näringsliv att bedriva sin verksamhet också utanför en storstadsregion med alla dess möjligheter. Därför är det nödvändigt att man kommer i gång med arbetet. Det är viktigt för hela landet.

Det finns skillnader i infrastrukturen inom landet som avgör våra möjligheter att vara starka och självständiga. Hela Sverige skall leva, lovade de borgerliga partierna före valet förra hösten. Vi har ännu inte märkt något konkret av det vallöftet i Gävleborgs län; inga nya satsningar, inga stora investeringar, inga tecken till framtidstro från statsmaktens sida.

Kommunikationsministern hänvisar i sitt svar till att fem av Norrlandslänen under det senaste året faktiskt har fått sig tilldelat investeringspengar, nästan 1,7 miljarder kronor, fördelat alltså på fem län, i glesbygdsområde och med landets absolut allra högsta arbetslöshet. Det handlar inte om några stora projekt, som ger långsiktiga lösningar. För oss i Gävleborg har det handlat om en bro. Det borde ha varit mer, för detta är viktigt. Det är en fråga som statsmakten måste ha ansvar för.

Självklart måste det vara offentliga pengar som satsas på så här stora projekt, i Sverige precis som i alla andra länder som vill hänga med i utvecklingen. Det ligger inte bara i mitt intresse att infrastrukturen fungerar i mitt hemlän, i Gävleborg. Det borde lika mycket ligga i kommunikationsministerns intresse att hela landet faktiskt har broar, vägar och järnvägar som fungerar.

Enligt regeringens egna beräkningar måste vi under år 1992 låna ungefär 15 miljarder kronor för att betala ut kontantstöd och understöd till våra arbetslösa. Nästa år räknar regeringen med att summan kommer att vara ungefär 20–25 miljarder. Det är mycket pengar. Är det inte bättre, kommunikationsministern, att framöver låna pengar till investeringar och till att skapa jobb, i stället för att låna för att kunna betala ut bidrag?

Mina konkreta frågor till statsrådet är: Vilka planer har regeringen för Gävleborg då det gäller infrastruktursatsningar i framtiden? Hur tänker re-

geringen följa upp riksdagens beslut om att tidigarelägga en upprustning av Ostkustbanan? Hur ser kommunikationsministern på att det faktiskt finns avgörande skillnader i landet då det gäller standarden på våra vägar, järnvägar och broar?

Det är viktigt för hela landet att de här projekten kommer i gång. De innebär att näringslivet stärks, att de lokala arbetsmarknaderna vidgas och att vårt län och hela södra Norrland blir intressant igen. Det skulle innebära att tillgängligheten till högre utbildning ökar och att miljön och trafiksäkerheten förbättras. Är kommunikationsministern beredd att ställa upp på det?

Anf. 124 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Den pågående krisen i Sverige, som förstärks av en lågkonjunktur som också omfattar den övriga industrivärlden, drabbar mycket hårt skogslänen i allmänhet, och Gävleborgs län i synnerhet.

Det är, vilket Ulrica Messing nyss redogjorde för, en utomordentligt besvärlig situation på vår arbetsmarknad. Vi har tillsammans med Norrbotten landets högsta arbetslöshet totalt sett. Vi har den högsta ungdomsarbetslösheten och den högsta byggarbetslösheten. Det är klart att regeringen har ett stort ansvar för det som sker, eller snarare ett ännu större ansvar för det som inte sker på svensk arbetsmarknad i dag.

Självfallet kan ingen lasta regeringen, och det skall inte jag göra heller, för den internationella lågkonjunkturen. Däremot reagerar jag och andra mot den passivitet som regeringen hittills har visat upp när det gäller åtgärder för att lindra krisens skadeverkningar för landets medborgare.

Herr talman! Ända sedan Mats Odell blev minister och chef för Kommunikationsdepartementet i fjol höst har vi socialdemokrater från Gävleborg haft återkommande diskussioner med statsrådet om de för länet betydelsefulla investeringssatsningar som Ulrica Messing nyss har berört. Dessutom har vi bokstavligt talat dammsugit vårt län för att hitta lämpliga projekt inom kommunikationsområdet, men också på andra områden. Det har resulterat i väl underbyggda förslag, som är projekterade och klara att sätta i gång med kort varsel.

Förutom inom kommunikationsområdet har vi, genom ett nytt ROT-program, en nödvändig upprustning av VA, skolor och bostäder på gång, vilket faller inom annat departement. Sammantaget med kommunikationssatsningarna skulle det betyda nödvändiga insatser för att nedbringa arbetslösheten i länets byggnadsarbetarkår, där i dag 40 %, nästan hälften, står utanför den ordinarie arbetsmarknaden och var tredje är arbetslös.

Vad gör då kommunikationsministern inom sitt fögderi? Svaret till Ulrica Messing tyder på att pannan läggs i djupa veck, vilket har skett tidigare också. Kommunikationsministern ägnar mesta tiden åt att försvara sig med att planering pågår. Det håller inte, Mats Odell. Det finns redan, både i vårt hemlän och i andra skogslän, objekt som är klara att sättas i gång.

Herr talman! Det har tidigare talats om de stora flaggskeppen på investeringssidan i vårt län och i södra Norrland, Ostkustbanan för snabbtåg och motorvägsstandarden på E 4:an. Men det finns många små, lika angelägna projekt. De mindre vägarna i skogslänen är i stort behov av upprustning, inte minst hos oss. Därför är det bra att regeringen har aviserat en satsning

på 1,5 miljarder kronor. Men en del uttalanden från andra statsråd har gjort oss oroade. Om en del av de här pengarna skall användas på annat håll i Sverige blir det inga 1,5 miljarder till skogslänen.

I vårt län finns det färdiga projekt för de små vägarna. De behöver bara statsmakternas ja och en tryckning på startknappen för att komma i gång. De objekten överstiger tillsammans med god marginal 200 miljoner kronor. Det vore bra om kommunikationsministern i dag kunde bekräfta, dels att de 1,5 miljarder kronor som har aviserats för investeringar av den här typen i skogslänen verkligen kommer skogslänen till del, dels att byråkratin när det finns färdiga projekt, som jag tror inte bara finns i Gävleborgs län, icke skall sätta hinder i vägen för en omedelbar start, som är så utomordentligt nödvändig.

Anf. 125 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Kommunikationsministern säger i sitt svar att riksdagen våren 1991 uttalade en planeringsinriktning som gällde vilka strukturinvesteringar som var särskilt angelägna att få till stånd. Där ingick som sagt en tidigareläggning av snabbtågsanpassningen på Ostkustbanan. Arbete för högre hastighet pågår och kan fortgå t.o.m. nästa år, som kommunikationsministern sade. Så långt är det rätt, och det är bra. Men om man ser på verkligheten, kommunikationsministern, är vi framme vid år 1997 innan allt är klart.

Det sades tidigare att många av sträckorna, ganska korta sträckor, fortfarande utreds. Det är sträckan litet söder om Gävle och det är en liten sträcka norr om Gävle. Det finns en sträcka upp mot Hudiksvall och en mellan Ljusne och Söderhamn. Varför inte snabbt sätta i gång med alla de utlovade satsningarna? Det vore mycket bättre att satsa på projektet i dess helhet, dels för att spara på projekteringskostnader, dels för att det nu är extremt billigt att göra statliga investeringar. De beräkningar som Industriförbundet har gjort visar att staten för varje satsad krona får tillbaka 80 öre. På längre sikt betalas kostnaden flera gånger om.

Det är nödvändigt att nu snabbt komma i gång med investeringar som kan minska arbetslösheten i Gävleborg och samtidigt öka efterfrågan på industrins produkter. Lediga resurser finns inom anläggningssektorn. De kan omedelbart sättas in. Med så många arbetslösa anläggningsarbetare, med ledig maskinkapacitet och lediga lastbilar är det en mycket bra investering inför framtiden att sätta i gång de utlovade projekten nu.

Investeringar i järnvägar och vägar handlar inte enbart om persontrafik på Ostkustbanan och norra stambanan – fastän hastigheten och snabbtågen tillsammans med turtätheten även här är av stor betydelse för konkurrensförmågan – utan lika viktiga är satsningar på godstransporterna.

Det som framför allt utmärker järnvägstrafiken i Sverige är den i jämförelse med övriga västeuropeiska länder stora omfattningen av godstransporter. I inget annat västeuropeiskt land spelar således godstrafiken på järnväg en så stor roll som i Sverige. Men frågan är om vi inte håller på att tappa konkurrenskraften gentemot Europa.

Det pågår en omfattande utbyggnad och modernisering av transportinfrastrukturen i många länder, vilkas industri konkurrerar med vår. Exempelvis har EG-kommissionen nyligen lagt fram ett förslag till ett omfattande inves-

teringsprogram, syftande till att skapa ett gemensamt nät av motorvägar, inre vattenvägar och järnvägar för kombitrafiken inom EG.

Gävleborg som ett skogslän har med andra skogslän bidragit, bidrar och kommer förhoppningsvis att få bidra till en bra och sund samhällsekonomi i Sverige. Svensk massa- och pappersindustri är världens tredje största exportör av både massa och papper. Två tredjedelar av produktionen avsätts inom EG. Svensk pappersindustri täcker 10 % av EG:s pappersbehov i dag. För att vi skall klara av detta även i framtiden måste infrasrukturen förbättras, så att våra industrier skall kunna förbättra sin konkurrenskraft gentemot bl.a. EG.

Det har talats om krispaket, och nästa kommer eventuellt redan före jul. Kommunikationsministern tog upp under frågestunden det här med julhandeln och julklappar. De julklappar vi nu talar om är det bråttom med. Jag skulle vilja fråga om kommunikationsministern är beredd att kanske redan före jul i ett krispaket lägga en julklapp till Gävleborgs län och andra Norrlandslän vad gäller regeringens vilja att nu satsa på infrastrukturen i dessa län. Som sagt, det är i så fall en viktig julklapp inte bara för Gävleborg utan också för hela Norrland och för hela Sverige.

Anf. 126 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag håller med Sinikka Bohlin om att det är oerhört viktigt att investera i infrastrukturen, inte minst mot bakgrund av att 80-talet därvidlag var ett förlorat årtionde. Jag vill inte skylla på er tre som ställer frågor till mig i dag, men ert parti satt vid makten under större delen av 80-talet och hade inte kraften under den perioden att överföra resurser från konsumtion till investeringar. Vi hade i Sverige under den perioden en genomsnittlig investeringsnivå på ungefär 4,5 miljarder kronor per år.

Jag vill, herr talman, gärna påminna, för att ge en viss relief till de frågor som nu ställs till mig, om att denna regering under det här budgetåret, som alltså löper från den 1 juli i år till den 30 juni nästa år, initierat projekt som kommer att förbruka 13 miljarder kronor. Det skall jämföras med genomsnittet 4,5 miljarder kronor under 80-talet. Det är därför jag håller med om att det är viktigt att vi nu tar igen och satsar så mycket det någonsin är möjligt i denna lågkonjunktur.

Vi har alltså tredubblat investeringsvolymen under det här året. Det är en fördubbling jämfört med förra året, alltså en ökning med 100 %. Den behöver fortsätta att öka om vi skall kunna klara av det avståndshandikapp som vi har gentemot mot våra viktigaste konkurrentländer. Detta är mycket viktigt nu när Sverige mer och mer integreras med Europa, de skyddsnät som vi tidigare haft undan för undan faller bort och vårt avståndshandikapp blottläggs.

Som påpekades är det också viktigt att vi skapar så många arbetstillfällen som möjligt under denna lågkonjunktur genom dessa investeringar.

Ulrica Messing säger att en satsning på projektet Söderhamn–Enånger skulle ge 2 000 arbetstillfällen och skatteintäkter. Men faktum är att vi först måste finansiera det. Vi måste få fram dessa pengar. Det är ett arbete som nu pågår mycket intensivt. Jag kommer att i budgetpropositionen redovisa hur vi skall lösa den uppgiften. Det är nämligen det tillfälle då regeringen

för riksdagen talar om hur man vill finansiera bl.a. den här typen av projekt. Budgetpropositionen kommer att läggas fram den 11 januari nästa år. Det är alltså i dagarna en månad till dess. Då kommer många av de detaljfrågor som här ställs att få sitt svar.

Ulrica Messing gör mig litet besviken när hon säger att hon inte märkt något konkret i Gävleborgs län. Det är, herr talman, mycket märkligt med tanke på att Gävleborgs län, utöver ordinarie anslag, tilldelats totalt nästan 750 miljoner kronor för insatser i vägar i de s.k. paket som det har beslutats om under 1991 och 1992. De inkluderar även beslut som fattades under den förra regeringens tid.

Jag tycker inte att vi i det här sammanhanget skall försöka öronmärka vem som har bidragit med vad, för det är ju de svenska skattebetalarna som står för de satsningar som görs, oavsett vem som har regeringsmakten vid olika tillfällen. Bl.a. innefattas en mycket stor investering på E 4:an norr om Söderhamn. Hittills är ungefär 340 miljoner kronor anslagna till detta. I övrigt kommer medlen i huvudsak att användas för insatser på länsvägar.

När det gäller projektet E 4:an pågår för närvarande arbetet på Vägverket med att ta fram bygghandlingar för den aktuella delen, Söderhamn–Enånger. Arbetet kommer i huvudsak att vara klart i vinter. Det görs en samplanering med Banverket. Byggandet planeras ske med gemensamma entreprenörer. Det är alltså den planeringsinriktning som vi har. Vi försummar alltså ingen tid här utan arbetar intensivt på att få fram pengarna, för det kostar mycket pengar. Kostnaden för Vägverkets del beräknas till nästan 800 miljoner kronor för sträckan Söderhamn–Enånger. För Banverkets del handlar det om ungefär 1 miljard kronor. Det är alltså ungefär 1,8 miljarder kronor som detta projekt kostar. De pengarna finns inte med i någon plan i dag, utan det gäller att ta fram dessa. Jag är övertygad om att de tre frågeställarna kommer att vara beredda att också arbeta för att finansieringen skall kunna genomföras.

Axel Andersson påpekade att Gävleborg har landets högsta ungdoms- och byggarbetslöshet. Han vill inte lasta regeringen för den internationella delen. Sanningen är att den här situationen har dels en internationell del, dels en mycket stor inhemsk del: de försummelser som förekommit när det gäller att åstadkomma balans i statens affärer. Det är detta som nu väller över oss med den oerhörda kraft som vi har kunnat konstatera.

Beträffande de mindre vägarna, Axel Andersson, har vi satsat 3,7 miljarder kronor. Gävleborgs län kommer i den fördelning av dessa pengar som kommer att offentliggöras i och med att riksdagen har fattat sitt beslut att tillhöra vinnarna.

Anf. 127 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Kommunikationsministern påminner mig om att det var mitt eget parti som hade regeringsmakten under 80-talet. Det är jag medveten om, och jag önskar att det hade varit så i dag också. Tyvärr var jag inte med då, så jag hade inte så stora möjligheter att vara med och forma besluten.

I dag finns det arbetskraft, och det finns kunnande och behov. Det är nödvändigt och dessutom billigt att satsa.

Jag är glad över att kommunikationsministern nämner detta med finansie-

ringen. Det är vår trumf i Gävleborg. Det hoppas jag att kommunikationsministern är medveten om. Det är få projekt som har kommit så långt i planeringen och där de kommuner som projekten berör skall vara med och finansiera. Samtliga kommuner efter Gävleborgskusten plus Sundsvall och länstyrelserna i både Gävleborg och Medelpad är beredda att var för sig lägga 100 miljoner kronor till projektet. Det är väl ingen dålig start. Jag ser att kommunikationsministern nickar. Det är bra.

Jag måste rätta en sak. Det är inte bara projektet rörande sträckan Enånger–Hudiksvall som skulle ge 2 000 nya arbetstillfällen, utan det gäller också om hela projektet skulle komma i gång. Det är också då man kan göra samordningsvinster. Vägverket skulle kunna starta tidigare med sina byggen på E 4:an än vad Banverket kan göra. Vissa delar av sträckningen är klara vid Banverket, inte alla. Det är först då pengarna finns för hela projektet som man kan göra den stora samordningsvinsten. Det är vad jag menar.

Vi fick en bro vid Ljungan i senaste paketet, det är vi jätteglada för. Men det är inte tillräckligt, det behövs så mycket mer. Med en arbetslöshet på 13 % och en byggarbetslöshet på 40 % skulle några riktigt stora långtidsprojekt, som skulle ge flera års jobb, vara nödvändiga för oss för att få litet ljusning.

Anf. 128 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag skall också tacka kommunikationsministern för de upplysningar han har gett. Jag vill ta upp tre saker.

Mats Odell ägnade början av sitt svar till mig åt att belysa den socialdemokratiska regeringens insatser under 80-talet. Så långt kan jag ge Mats Odell rätt att när det gäller beloppen är inte skillnaderna så stora. Men när det gäller den situation där insatserna skulle göras är skillnaden stor.

Det rådde under 80-talet en högkonjunktur med konkurrens om arbetskraft och medel. Det stora projekt den här debatten mest handlar om, samprojektet Ostkustbanan/E 4:an, dök upp under 80-talet och mognade fram under 80-talets slut. Det är riktigt som kommunikationsministern säger att starten gick i slutskedet av den socialdemokratiska regeringsperioden.

Vidare säger Mats Odell att vi skall vara glada i Gävleborg, som har fått 0,7 miljarder. Det är vi också. Men jag tycker inte att man så stort kan slå mynt av den saken. Detta är inte ett Gävleborgsprojekt, utan det är ett Norrlandsprojekt. Det är ett infrastrukturprojekt som har betydelse för hela det avlånga Sverige norr om Stockholm–Uppsala. Det berör vårt län, och det är angeläget för oss. Men som Ulrica Messing sade har projektet hög prioritet för hela vår del av landet och för de viktiga industrier som vi har, bl.a. skogsindustrierna.

Till sist: Gävleborg kommer att höra till vinnarna, sade Mats Odell. Jag hopppas att Mats Odells signal i dag är riktig. När miljöministern svarade på frågor talades det om signaler. Vad vore riktigare än att ta kommunikationsministern, som har med signaler att göra, på orden och säga att det var bra med en riktig signal?

Anf. 129 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Vi kan länge diskutera 80-talet som ett förlorat årtionde eller gjorda misstag och leta efter syndabockar. Men det viktiga är ändå att disku-

tera dagens situation med lågkonjuktur och arbetslöshet och försöka att hitta en framtid, inte bara för hela Sverige utan också, och i synnerhet, för Norrlandslänen.

Som kommunikationsministern vet finns det mycket tung industri i Gävleborgs län och utefter hela Norrlandskusten. Därför krävs det med tanke på utvecklingstendenserna förbättringar av transportsystemet i Sverige, och särskilt i nämnda län. Våra län har ett ofrånkomligt och geografiskt betingat transporthandikapp. Avstånden är längre än för många konkurrenter till de stora export- och importmarknaderna på kontinenten. Vår hemmamarknad är begränsad, och lokaliseringen av industrin är mera spridd än i landet i övrigt. Avståndshandikappet kommer att förstärkas när EG:s inre marknad öppnas och transportmarknaden avregleras.

Jag nämnde tidigare EG:s planer för transporter och infrastruktur. Oavsett hur trafiksituationen utvecklas i berörda områden är det därför av största vikt att förbättra vårt internationella konkurrensläge genom att effektivisera transporterna såväl inom landet som till och från kontinenten.

När olika infrastruktursatsningar prioriteras, hör man väldigt ofta att det skall satsas i mellersta och i södra Sverige. När man prioriterar bort infrastruktursatsningar från Gävleborg och de andra skogslänen, är då syftet att tala om för våra industrier – pappers- och massaindustrier, stålverk m.fl. – att regeringen inte tror att dessa industrier har någon framtid i Sverige? Är detta svaret till de norrländska industrierna, kommunikationsministern?

Anf. 130 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är mycket glädjande, Ulrica Messing, att kommunerna utefter Norrlandskusten är beredda. Så har det också varit med Ostkustbanan. Vi behöver inte jämföra med andra motsvarande projekt som inte gick att genomföra i en första omgång.

Norrlandskommunerna har en mycket positiv attityd till att åstadkomma någonting och att även vara med själva och bidra till utvecklingen. Jag talar då om statens andel.

Axel Andersson sade att det var högkonjunktur under 80-talet. Det är alldeles riktigt. Om man ser på en kurva över transfereringar – dvs. det som staten pumpar ut till hushållen, konsumenterna – och jämför den med en kurva över infrastrukturinvesteringarna i relation till bruttonationalprodukten, går dessa kurvor isär. Det år som man hade den största volymen på konsumtionen hade man samtidigt den lägsta volymen på infrastrukturinvesteringarna. Det var lättare då. Det var överskott i statens affärer. Även om priserna för entrepenaderna var högre, var situationen helt annorlunda.

Det är alldeles rätt att detta inte bara är ett Gävleborgsprojekt. Ostkustbanan är något av en grundbult för fortsatta järnvägsinvesteringar också norrut. Den har stor betydelse för hela Norrland, och det är jag mycket väl medveten om.

Sinikka Bohlin sade mycket riktigt att vi inte skall diskutera 80-talet, utan att det viktiga är nuet. Jag återupprepar att jag i budgetpropositionen kommer att ange hur det fortsatta infrastrukturprogrammet skall finansieras och hur resurserna sedan skall fördelas på olika investeringsobjekt, vilket riksdagen kommer att vara med och besluta om. I den proposition om investerings-

inriktningen, som vi räknar med att läggga på riksdagens bord någon gång under februari-mars, kommer vi att bl.a. redogöra för underlagen från Vägverket och Banverket, som kommer in i mitten av januari. Sedan startar den parlamentariska processen, som skall leda fram till ett beslut i riksdagen om investeringsinriktningen.

Sinikka Bohlin frågade om vi försöker att prioritera bort våra basindustrier utefter Norrlandskusten. Det är precis tvärtom. Den satsning på 3,7 miljarder – 2 miljarder 50 miljoner anslogs i kompletteringspropositionen, och senare anslogs ytterligare 1,5 miljarder – som nu har gjorts på de mindre länsvägarna är noga räknat den största satsningen i modern tid på länsvägnätet. Detta hade ju förfallit på ett helt oacceptabelt sätt i skogslänen, vilket drabbade människor i glesbygd och våra basnäringar – framför allt skogsindustrin. Jag vågar påstå att det har gjorts en omfattande satsning från denna regerings sida.

Anf. 131 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort.

Ministern sade att Ostkustbanan är en grundbult för övre Norrland. Det tackar jag för. Det finns en fara att vi från Gävleborg, som är engagerade och pådrivande i den här frågan, ofta stämplas som enbart patriotiska eller som lokala politiker. Det är i och för sig var och en av oss, men den här frågan handlar inte bara om oss i Gävleborg utan också om Gävleborg i förhållande till övriga Sverige.

Jag skulle därför vilja veta om kommunikationsministern också anser att Norrland i sig är en grundbult för övriga Sverige. Eller är det bara så, att Ostkustbanan är en grundbult för Norrland? Hur viktig tycker ministern att den här frågan är för Sveriges möjligheter att ha en stark infrastruktur över hela landet och inte bara i vissa delar? Vi är nog inte ensamma om att uppleva att gränserna mellan olika länder krymper. Det är faktiskt lättare att ta sig fram och tillbaka. Man upplever nya vyer. Det innebär stora möjligheter. Kan vi hänga på den möjligheten? Hur viktiga är i så fall alla delar av landet?

Anf. 132 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har en avslutande fråga till kommunikationsministern.

Innan vi fattar beslut här i kammaren och medan frågor om infrastruktursatsningarna bereds, hinner det ju bli vår. Är kommunikationsministern beredd att redan nu 1992, detta nådens år, trycka på startknappen för de projekt som jag och mina kamrater har talat om och de projekt som är klara att sättas i gång? Problemet finns redan. Den arbetslösa arbetskraften i Gävleborgs län har redan varit arbetslös i flera månader. Därför vore det rimligt att ge dem som är arbetslösa arbete så snart som möjligt, helst redan i år. Det går att ordna.

Anf. 133 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Visst har vi från skogslänen en positiv attityd. För oss är detta en överlevnadsfråga. Vi behöver våra basindustrier för att över huvud taget kunna leva och verka även norr om Dalälven.

Jag sade att jag ibland uppfattar att prioriteringarna i fråga om infrastruk-

tur görs i Mälardalen och södra Sverige. Mälardalen och södra Sverige får helhetsprojekten, dvs. sådana projekt som genomförs i sin helhet, från början till slut. Vi från Gävleborg upplever det så, att vi får en liten bit i taget, t.ex. när det gäller Ostkustbanan och norra stambanan. Projekten blir alltså utdragna över en mycket lång period. På grund av den enorma arbetslösheten finns det en fri kapacitet på många håll. Därför finns det behov av att starta allt som är planerat så fort som möjligt.

Det är bra att det kommer en proposition i februari-mars, och före det kommer budgetpropositionen. Sedan börjar den parlamentariska processen, som kommunikationsministern sade. Där ligger också problemet i sin helhet. Det tar så lång tid innan vi startar, och då har vi förlorat tid på vägen. Det är ändå fråga om en hel sträcka, från Stocholm till Sundsvall. Varför inte satsa nu?

En annan sak som också oroar litet grand är att det tar så lång tid att sätta i gång beslutade projekt. Dessutom är byggnadstiden ofta onödigt lång. Det finns goda möjligheter att under rådande lågkonjunktur forcera och koncentrera utbyggnaden på ett helt annat sätt än vad man har gjort tidigare. Annars riskerar vi att viktiga projekt inte ens har kommit i gång ordentligt och ännu mindre har hunnit genomföras när konjunkturen vänder.

Förutom bortfallet av behövliga arbetstillfällen under lågkonjunkturen går vi därmed också miste om infrastrukturinvesteringarnas nyttoeffekt i ett kritiskt ekonomiskt skede.

Jag tolkar kommunikationsministerns svar bara på ett sätt, nämligen att det inte finns någon samlad arbetsmarknads- och näringspolitik. Det finns kanske inte heller någon riktig vilja hos regeringen att satsa nu inför framtiden på infrastrukturen i Gävleborg och norröver. Vi tror att vi kommer att behövas även i framtiden för hela Sverige.

Anf. 134 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ulrica Messing frågar mig om Norrland är en grundbult för hela Sverige. Ja, så är det. Frågan är naturligtvis något märklig på ett sätt. De satsningar på Norrland som har gjorts får jag dagligen och stundligen försvara när jag möter folk från Skåne, Mellansverige och Stockholm. Jag har för de olika riksdagsgrupperna redovisat profilen på infrastruktursatsningarna. Den fråga man får är: Varför satsar ni bara på Norrland? Ingen är nöjd någonstans, vilket är förståeligt. Behoven är så enormt mycket större än de medel som står till förfogande. Men jag arbetar efter devisen "Hela Sverige skall leva". Vi försöker fördela resurserna så rättvist som möjligt, inte bara med hänsyn till var människor bor – då skulle resurserna hamna på helt andra ställen – utan också med hänsyn till den här nämnda principen. Jag tror att Ulrica Messing, Axel Andersson och Sinikka Bohlin ändå innerst inne, om ni studerar detta, drar denna slutsats.

Axel Andersson frågade om jag är beredd att trycka på startknappen *nu* – som om det hade funnits en sådan i talarstolen. Då skulle en armada av entreprenadmaskiner rulla ut i terrängen. Detta är naturligtvis vad alla tror. Men regeringen kan faktiskt inte anvisa några pengar. Är ni riksdagsledamöter beredda att överlåta på regeringen att anvisa pengar? Skall vi hoppa över budgetprocessen? Det tror jag ärligt talat inte att vi skall göra, utan vi har

den process vi har. Budgeten för nästa budgetår beslutas här i riksdagen. Det måste vi faktiskt finna oss i. Jag skulle inte ha något emot om regeringen fick anvisa pengar, men det är alltså inte möjligt.

Sinnika Bohlin tycker att det är en utdragen process. Varför inte satsa nu? frågar hon. Det tar lång tid att komma i gång med beslutade projekt.

Detta är fel. Det är en myt. När det gäller byggandet av Ostkustbanan finns det över huvud taget ingen försening. Projekten löper helt i enlighet med den tidsplanering som har gjorts. Tala då om vilka projekt som har tagit lång tid, som inte har kommit i gång i enlighet med besluten. Det förekommer väldigt många diffusa beskyllningar här. Jag skulle därför vara väldigt tacksam om jag fick reda på vilka projekt som är försenade i förhållande till planeringen.

Beträffande E 4:an, som nu diskuteras, är man sen i starten. Det beror, mina vänner, på att det gjordes en omfördelning i en politisk process. Vi tog pengar från en sydligare del av Sverige och satsade dem på E 4:an i ert län, trots att projekteringen inte var färdig. Vi gjorde detta väl medvetna om att projektet skulle kunna komma i gång först betydligt senare. Tycker ni att det var fel? Skulle vi ha satsat pengarna enligt Vägverkets förslag, så att arbetet hade kommit i gång tidigare? Jag tycker att det behövs viss sans och måtta i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Förslag

1992/93:RR3 Riksdagens revisorers förslag angående omstruktureringar i statsförvaltningen

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:135 Åtgärder för att stärka det finansiella systemet

1992/93:N41 av Lars Andersson (-)
1992/93:N42 av Lars Werner m.fl. (v)
1992/93:N43 av Bengt-Ola Ryttar m.fl. (s)
1992/93:N44 av Birgitta Johansson m.fl. (s)
1992/93:N45 av Göran Magnusson (s)
1992/93:N46 av Ian Wachtmeister (nyd)

med anledning av prop. 1992/93:151 Beskattning av inkomst från handelsbolag i vissa fall

1992/93:Sk23 av Ylva Annerstedt (fp)
1992/93:Sk24 av Lars Hedfors m.fl. (s)

13 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 2 december

1992/93:269 av *Lars Stjernkvist* (s) till försvarsministern om nedläggningen av F 13:

I Norrköping pågår ett intensivt arbete för att göra nedläggningen av F 13 så smärtfri som möjligt. Jag är imponerad av den målmedvetenhet och den ansvarskänsla som präglar flottiljledningens och personalledningens insatser för att hitta nya arbetsgivare och arbetsuppgifter. Det saknas inte idéer. Åtskilliga önskar starta egna företag, och har kunskaper som onekligen är konkurrenskraftiga utanför försvaret. Diskussioner förs med andra statliga arbetsgivare. Kommunen är engagerad i planerna på att utveckla ny verksamhet inom flottiljområdet. Det största problemet just nu är tiden eller, rättare uttryckt, bristen på tid. Enligt gällande tidsplan skall flygplanen vara borta om sex månader. All verksamhet skall vara avvecklad vid halvårsskiftet 1994. Jag menar att tidsplanen är orimlig.

Med en senareläggning av nedläggningen skulle möjligheterna att finna alternativa jobb öka. En viss fördyring i det korta perspektivet skulle följaktligen snabbt förvandlas till en betydande vinst för kommunen och samhället som helhet.

Är statsrådet beredd att medverka till en senareläggning, som ökar möjligheterna för de anställda att finna alternativa arbetsuppgifter?

1992/93:270 av *Carl Olov Persson* (kds) till kommunikationsministern om samarbetet mellan Banverket och SJ:

Samarbetet mellan Banverket och SJ fungerar inte tillfredsställande. Ett exempel på detta är de förhandlingar som förs om den planskilda korsning som krävs på den nya järnvägsstationens (Resecentrum) bangård i Västerås. Där har förhandlingarna låst sig. Detta är bara ett exempel på konflikter, det finns fler ute i landet.

Det är mycket allvarligt om inte olika myndigheter kan samverka. Det innebär ökade kostnader och senareläggning av angelägna projekt.

Jag vill veta vad kommunikationsministern avser att göra för att få de båda myndigheterna att samverka till bra lösningar.

1992/93:271 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till näringsministern om bilindustrins export:

För en tid sedan gick fackliga organisationer inom bilindustrin ut med ett upprop och uppmanade folk i allmänhet och politiker i synnerhet att endast köpa svenska bilar. Orsaken angavs vara en svag svensk nybilsförsäljning.

Då Sverige är starkt beroende av en exportmarknad är det förvånansvärt att fackliga organisationer inte inser att agerandet kan få negativa effekter

på sysselsättningen i vårt land. Skulle fackliga organisationer i de länder till vilka Sverige har en stor export driva och få igenom samma förslag som sina svenska kolleger är risken stor att arbetsmarknadsproblemen blir ännu större.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd medverka till för svenskt vidkommande så att det inte utomlands uppfattas som om Sverige för en protektionistisk politik?

1992/93:272 av *Pehr Löfgreen* (m) till försvarsministern om nedläggningen av F 13:

Våren 1992 beslutade riksdagen lägga ner F 13 i Norrköping. Sedan dess har förutsättningarna ändrats dramatiskt. Riksdagsbeslutet förutsatte att viss verksamhet skulle flyttas till F 6 i Karlsborg, vilket som bekant inte längre är aktuellt.

Enligt den gällande tidsplanen skall flygverksamheten försvinna från Norrköping om ett halvår. Hela flottiljen skall vara avvecklad vid halvårsskiftet 1994. Risken finns att det inte är klarlagt hur flygförsvaret långsiktigt skall organiseras innan flyttningen genomförs. Följden kan alltså bli att den verksamhet och de människor som nu flyttas återigen måste flytta om några år.

Jag ifrågasätter alltså inte riksdagens nedläggningsbeslut, men det finns skäl att ompröva tidsplanen.

Vilka möjligheter ser statsrådet att senarelägga nedläggningen av F 13 i Norrköping?

1992/93:273 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om enskilda vårdhem:

Stadgan för enskilda vårdhem är i behov av översyn. Den överensstämmer inte med de ändrade förhållanden som råder jämfört med vad som gällde då stadgan antogs. Den politiska ambitionen vad gäller ökad valfrihet och flera alternativ samt ÄDEL-reformens genomförande ställer krav på snabb förändring av stadgan för enskilda vårdhem. Nuvarande ordning kan hämma och försvåra flexibla lösningar samt möjligheten att ta till vara befintliga resurser inom den alternativa vården.

Hur snabbt kan en reformering av stadgan om enskilda vårdhem komma till stånd?

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.40.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 29 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 94 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Torsdagen den 3 december

1 § Meddelande om dagens information från regeringen 1
Andre vice talmannen
2 § Justering av protokoll 1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott 1
4 § Svar på interpellation 1992/93:32 om biståndsanslagen 1
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Bertil Måbrink (v)
Kristina Svensson (s)
Ingela Mårtensson (fp)
Richard Ulfvengren (nyd)
5 § Svar på interpellation 1992/93:38 om Sverige och det internationella samarbetet om flyktingfrågor m.m. 14
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Maj-Lis Lööw (s)
Hans Göran Franck (s)
Ingela Mårtensson (fp)
6 § Svar på interpellation 1992/93:41 om invandrarnas möjligheter till utbildning och arbete 27
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Georg Andersson (s)
Maud Björnemalm (s)
Lahja Exner (s)
7 § Muntliga frågor till regeringen 37
Talmannen
Utförsäljning av statliga företag 37
Birgitta Johansson (s)
Näringsminister Per Westerberg (m)
Räntepolitiken 38
Ian Wachtmeister (nyd)
Statsminister Carl Bildt (m)
Hushållens ekonomi 39
Bengt Kronblad (s)
Statsminister Carl Bildt (m)
Skatteväxlingen 40
Johan Lönnroth (v)
Statsminister Carl Bildt (m)
Europas bästa skola 41
Eva Johansson (s)
Statsminister Carl Bildt (m)
Flygverksamheten på Bromma 41
Ines Uusmann (s)
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)

FN-insatser mot Serbien-Montenegro 42
Göran Åstrand (m)
Statsminister Carl Bildt (m)
Lantbruksforskningen 42
Birgitta Hambraeus (c)
Talmannen (om debattreglerna)
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Rätten till liv 43
Henrik S Järrel (m)
Statsminister Carl Bildt (m)
Öststatsexport 44
Simon Liliedahl (nyd)
Näringsminister Per Westerberg (m)
Prisreglering av handelsgödsel 44
Margareta Winberg (s)
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Bensinskatten 45
Rolf Clarkson (m)
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Tredje spåret i Stockholm 45
Kent Carlsson (s)
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Stöd till varvsnäringen 46
Rolf L Nilson (v)
Näringsminister Per Westerberg (m)
8 § Information från regeringen om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten 47
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Lars-Erik Lövden (s)
Lars Hedfors (s)
Hans Göran Franck (s)
Talmannen (om debattreglerna)
Lars Bäckström (v)
9 § Information från regeringen om program för prisstabilisering .. 60
Finansminister Anne Wibble (fp)
Hans Gustafsson (s)
Johan Lönnroth (v)
Johan Brohult (nyd)
Bengt Dalström (nyd)
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
10 § Svar på interpellation 1992/93:27 om dispens från PET-lagen . 71
Miljöminister Olof Johansson (c)
Leif Carlson (m)
Patrik Norinder (m)

11 § Svar på interpellation 1992/93:43 om infrastruktursatsningen i Norrland 77
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Ulrica Messing (s)
Axel Andersson (s)
Sinikka Bohlin (s)
12 § Bordläggning 87
13 § Anmälan om frågor
1992/93:269 av Lars Stjernkvist (s) om nedläggningen av F 13 88
1992/93:270 av Carl Olov Persson (kds) om samarbetet mellan Banverket och SJ. 88
1992/93:271 av Sten Andersson i Malmö (m) om bilindustrins export 88
1992/93:272 av Pehr Löfgreen (m) om nedläggninen av F 13 . 89
1992/93:273 av Göte Jonsson (m) om enskilda vårdhem 89

gotab 42617, Stockholm 1992